

Teemu Ahtonen

"Seitsemäs tutkinto menossa..."

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun tutkintotavoitteisten aikuis-
opiskelijoiden koulutususkko

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, JOENSUUN KAMPUS

Filosofinen tiedekunta

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Marraskuu 2012

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Filosofinen tiedekunta		Osasto – School Kasvatustieteiden ja psykologian osasto									
Tekijät – Author Teemu Tapani Ahtonen											
Työn nimi – Title Seitsemäs tutkinto menossa – Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun tutkintotavoitteisten aikuisopiskelijoiden koulutusosko											
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages								
Kasvatustiede	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="padding: 2px;">Pro gradu - tutkielma</td> <td style="text-align: center; padding: 2px;">X</td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">Sivuainetutkielma</td> <td style="text-align: center; padding: 2px;"></td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">Kandidaatin tut- kielma</td> <td style="text-align: center; padding: 2px;"></td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">Aineopintojen tutkielma</td> <td style="text-align: center; padding: 2px;"></td> </tr> </table>	Pro gradu - tutkielma	X	Sivuainetutkielma		Kandidaatin tut- kielma		Aineopintojen tutkielma			94 + 7
Pro gradu - tutkielma	X										
Sivuainetutkielma											
Kandidaatin tut- kielma											
Aineopintojen tutkielma											
Tiivistelmä – Abstract											
<p>Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkitaan korkeasti koulutettujen koulutusoskoa. Tutkimuksen avulla selvitetään Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoiden koulutusoskoa, heidän asenteitaan omaa koulutusta ja työelämän vaatimuksia kohtaan. Tutkielman teorian pääpaino on sekä yksilössä että yhteiskunnassa. Teoriaosan jälkeisessä tutkimusosassa hyödynnetään määrällistä ja laadullista tutkimusmenetelmää. Kyseessä on asennetutkimus.</p> <p>Tutkielman alussa käydään läpi mitä koulutusoskon käsitteellä tarkoitetaan ja miten se on syntynyt. Teoriaosa käsittelee koulutusoskon käsitettä eri tieteenalojen kautta. Mukaan on otettu myös erilaisia tilastoja, jotka kuvaavat koulutuksen kasvua. Tilastot on kerätty pääasiassa opetusministeriön ja Suomen tilastokeskuksen internet sivuilta. Tutkimuksen viitekehys on osittain kasvatushistoriallinen siitä syystä, että Suomen kansan koulutusta tarkastellaan valistuksen ajoista aina tähän päivään saakka. Työelämä on muuttunut vuosien myötä yhä haasteellisemmaksi ja tähän on vaikuttanut muun muassa globalisaatio, sekä markkinavetoistunut yhteiskunta eli uusliberalismi. Suurten muutosten keskellä yksilöt joutuvat pohtimaan myös omaa identiteettiään yhä aikaisemmassa elämänvaiheessa.</p> <p>Tutkielma päättyy teorian, tilastojen ja tutkimustulosten yhteenvetoon. Päätuloksina voidaan sanoa, että koulutusjärjestelmän muuttuminen aikojen saatossa on lisännyt selvästi korkeasti kouluttautuneiden määrää verrattuna esimerkiksi 1900 – luvun alkuun. Nykyisin korkeasti kouluttautuminen on mahdollista jokaisen kansalaisen kohdalla. Vaikka korkeakoulutuksella on vahva kannatus myös Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoiden keskuudessa, ei toisen asteen koulutusmuotojakaan nähdä vielä unohdettuina. Tulosten mukaan korkeakoulutuksen tarjoamia hyötyjä ei voida pitää itsestään selvinä tämän päivän työmarkkinoilla. Lisäksi tulosten pohjalta voidaan sanoa, että aikuisopiskelijoiden syyt korkeakoulututkinnon suorittamiseen ovat selvästi yksilöllisiä ja lähtökohdiltaan erilaisia.</p>											
Avainsanat – Keywords											
Koulutus, koulutusosko, yhteiskunta, korkeakoulutus, ammattikorkeakoulu, aikuisopiskelija, yliopisto, uusliberalismi, globalisaatio, identiteetti.											

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO – UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Tiedekunta – Faculty Philosophical Faculty		Osasto – School School of Educational Sciences and Psychology	
Tekijät – Author Teemu Tapani Ahtonen			
Työn nimi – Title			
Pääaine – Main subject	Työn laji – Level	Päivämäärä – Date	Sivumäärä – Number of pages
Education	Pro gradu - tutkielma	☒	94 + 7
	Sivuainetutkielma	☐	
	Kandidaatin tut- kielma	☐	
	Aineopintojen tutkielma	☐	
Tiivistelmä – Abstract			
<p>The aim of this thesis is to study educational beliefs of adult students at the North Carelia University of Applied Sciences, the attitudes towards their own education and the demands in the labor market. Theory section has been compiled with the help of source material, emphasis being both in the individual and the society. Quantitative and qualitative research methods are being used in this thesis and attitudinal study was the case in point in this study.</p> <p>The concept of educational beliefs and its' origin are being clarified at the beginning of this thesis. Theory section deals with the concept of educational belief via different branches of science, including statistics illustrating the growth in education. Statistics were mainly compiled using the home pages of Ministry of Education and Central Statistical Office of Finland. The framework of this thesis is partly educationally historic because the education of Finnish population is being studied from the Age of Enlightenment to present day. Labor market has changed increasingly challenging over the years due to globalization and neoliberalism. Amidst of great changes individuals have to contemplate their identity even earlier stages of life.</p> <p>The summary of theory section, statistics and research results concludes this thesis. It can be stated according to this study that the change in the education system has evidently increased the proportion of highly educated people compared to the early 1900's. Every Finnish citizen has the opportunity to become highly educated today. Even though high education has strong support among the students at the North Carelia University of Applied Sciences, education models in the second degree has not been forgotten. According to the results, the benefits provided by high education cannot be taken for granted in today's labor market. At the basis of this study, it can also be concluded that the reasons to complete high education are clearly individual and divergent by nature.</p>			
Avainsanat – Keywords			
Education, educational belief, society, high education, university of applied sciences, adult student, university, neoliberalism, globalisation, identity.			

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	1
1.1 Teoreettisen viitekehyksen rakentuminen	2
1.2 Rajaus ja keskeiset käsitteet	2
2 NÄKÖKULMIA KOULUTUSUSKON KEHITTÄMISEEN.....	4
2.1 Katsaus kansanvalistuksesta koulutusyhteiskuntaan	4
2.2 Koulutususko	6
2.2.1 Uusliberalismi	8
2.2.2 Globalisaatio – Kilpailu työstä.....	10
2.3 Korkeakoulutus 2000-luvun Suomessa	12
2.3.1 Koulutuksen yhteiskunnalliset tehtävät.....	12
2.3.2 Koulutuksen ekspansio Suomessa	13
2.3.3 Ammattikorkeakoulun nousu	14
2.4 Koulutus identiteetin kehittäjänä.....	16
2.4.1 Identiteetti	16
2.4.2 Koulutusidentiteetti	18
3 KOULUTUSUSKO TEORIAN JA TILASTOJEN VALOSSA	20
3.1 Yliopiston opiskelijamäärien kehitys	20
3.2 Ammattikorkeakoulun opiskelijamäärien kehitys.....	21
3.3 Kehityksestä yleensä	22
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
4.1 Tutkimuskohteen esittely	24
4.2 Tutkimuksen tehtävä ja tutkimuskysymykset	25
4.3 Aineisto	29
5 ANALYYSIMENETELMÄT	31
5.1 Asenteet tutkimuskohteenä.....	31
5.2 Asennetutkimus tutkimusmenetelmänä.....	32
5.3 Laadullinen asennetutkimus tutkimusmenetelmänä.....	33
5.4 Aineiston analyysi	34
5.5 Tutkimuksen luotettavuuspohdinta	36
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	41
6.1 Kohdejoukon kuvailu	41

6.1.1 Sukupuoli, syntymävuosi, opiskeluvuosi ja suoritettava tutkinto.....	41
6.1.2 Koulutusala ja aikaisempi koulutustausta	45
6.1.3 Aikaisempien ammattien lukumäärä ja ammattialan vaihdos.....	48
6.2 Tulosten tarkastelua asenneväittämien kautta	49
6.2.1 Koulutus on paras tie työllistymiseen	50
6.2.2 On oltava valmis vaihtamaan ammattia pysyäkseen työelämässä	56
6.2.3 Kansainvälistyvät työmarkkinat vaativat korkeakoulututkinnon	59
6.2.4 Korkeakouluopintojen suurella määrällä menestyy	64
6.2.5 Hyödyt lisääntyvät kouluttautumisen myötä.....	68
6.2.6 Tutkinto vahvistaa kuvaa, jonka haluan välittää itsestäni muille.....	74
6.2.7 Odotettavissa olevat hyödyt ja lisäarvo tutkinnon suorittamisesta	77
7 YHTEENVETO JA POHDINTA	81
7.1 Yhteenveto tutkimuskysymyksittäin	81
7.1.1 Kokemuksia koulutuksen ja työelämän välisestä suhteesta	82
7.1.2 Voiko kouluttautumisen avulla luoda paremman tulevaisuuden?	83
7.1.3 Nouseeko työmarkkina-arvo useamman korkeakoulututkinnon myötä?.....	85
7.1.4 Kertooko koulutus jotain ihmisestä?.....	86
7.1.5 Mitä hyötyjä korkeakoulututkinto tarjoaa?	87
7.2 Pohdinta.....	87
LÄHTEET	90
LIITTEET (5kpl)	

1 JOHDANTO

Pro gradu -tutkielmassa tutkitaan korkeasti koulutettujen koulutususkoa. Tarkemmin sanottuna tutkielman avulla selvitetään Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoiden koulutususkoa, heidän asenteitaan omaa koulutusta ja työelämän vaatimuksia kohtaan. Tutkimuksen tehtävänä on selvittää, miten koulutususko näkyy Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoiden kohdalla?

Koulutususko ei ole uusi asia, vaan sitä on tutkittu jo aikaisemmin eri tutkijoiden toimesta. Kyseinen tutkielma käsittelee koulutuksen kasvua nyky-yhteiskunnassa sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta. Tutkielman teoriaosa pyrkii kuvaamaan, kuinka koulutususko on kehittynyt ajan saatossa 2000-luvulle tultaessa. Koulutuksen suhteen pääpaino on ammattikorkeakouluissa, mutta myös yliopistoa käsitellään osana korkeakoulujärjestelmää. Työ tutkii sellaisia tekijöitä ja maailmanlaajuisia ilmiöitä, jotka saavat ihmisen opiskelemaan jatkuvasti yhä enemmän. Tutkielman empiirinen osa on toteutettu määrällisiä ja laadullisia tutkimusmenetelmiä hyödyntäen.

Lopulliseen aiheen valintaan vaikuttivat useat eri tekijät, joista merkittävimpanä lukemani tutkimukset korkeakoulutuksen osalta. Korkeasti kouluttautuminen ammattikorkeakoulun osalta kiinnostaa itseäni myös siitä syystä, että olen valmistunut Mikkelin ammattikorkeakoulusta vuonna 2006 ja suorittanut yliopisto-opintoihin kuuluvan harjoittelujakson Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa vuonna 2011. Omakohtaista kokemusta yliopisto-opiskelun lisäksi löytyy siis myös toisesta korkeakoulusta ja nämä kaikki ovat vaikuttaneet paljon henkilökohtaiseen pohdiskeluun korkeasti kouluttautumisen hyödyistä ja mahdollisista haitoista.

1.1 Teoreettisen viitekehityksen rakentuminen

Teoriaosan lähdemateriaali sisältää muun muassa alkuperäislähteitä, artikkeleita, väitöskirjoja ja internet-aineistoa. Tällä tavoin koulutususkon käsitettä on pystytty määrittämään mahdollisimman tarkasti. Eri lähteet ja tieteenalat käyttävät samaa koulutususkon -käsitettä hieman eri tavoin asiayhteydestä ja näkökulmasta riippuen. Pääasiassa kaikki tutkielmassa käytetty lähdeaineisto on kirjoitettu lähivuosisikymmenten aikana.

Tutkielmassa käytetty kirjallisuus on osittain poikkileikkaus eri tieteenalojen julkaisuista. Käytetty lähdeaineisto on löydetty sekä sattumalta että tarkoituksenmukaisen aineiston hankkimisen keinoin. Hakutietokantana on käytetty pääasiassa Joensuun kampuskirjaston tarjoamaa Josku-hakupalvelua. Tämän lisäksi aineiston hankinnassa on käytetty Joskun Nelli-palvelua, joka sisältää pääsyyntä erilaisiin suomalaisiin ja kansainvälisiin elektronisiin julkaisuihin. Näitä julkaisuja ovat esimerkiksi sähköiset sanakirjat, sähkökirjat, elektroniset lehdet ja artikkelit. Myös internetiä on käytetty. Suomen opetusministeriön, opetushallituksen ja tilastotieteen internetsivustot tarjosivat monipuolisesti tilastoja korkeakoulututkimusten suhteen.

1.2 Rajausta ja keskeiset käsitteet

Koulutususkon on mahdollista lähestyä ja tarkastella useasta eri näkökulmasta käsin. Sen yhteiskunnallisen kontekstin myötä tutkielmassa käsitellään Kukkosen (2004, 80) mainitsemissa osa-alueissa, yhteiskuntaa, koulutusjärjestelmää ja yksilöä. Kukkosen mukaan koulutus, yksilö ja yhteiskunta ovat lähes erottamattomassa yhteydessä toisiinsa. Näin siksi, että yhteiskunta määrittää ne rakenteet, kehykset, joissa koulutus toimii, kun taas koulutus tarvitsee koulutukseen uskovia lapsia ja nuoria pystyäkseen toimimaan. Koulutuksen kautta voidaan vaikuttaa kansalaisiin.

Pro gradu -tutkielma tarkastelee aihetta Suomen historiallisen kehityksen perspektiivistä. Tämä tarkoittaa sitä, että suomalaisen yhteiskunnan historiallinen kulku on tutkielmassa vahvasti ohjaava tekijä. Teoriaosa käsittelee Suomen kansan kehitystä kansanvalistuksesta 2000-luvun uusliberalismiin. Tässä ajassa työnteon luonteen muuttuminen on ollut merkit-

tävä tekijä sille, että suomen koulutuslaitos on kehittynyt ajan saatossa korkeakoulujärjestelmäksi asti.

Tutkielman kiinnostus on korkeakoulutuksen osalta erityisesti ammattikorkeakoulutuksessa ja sen yksilölle tarjoamissa mahdollisuuksissa. Tarkoituksena on selvittää, miksi ihminen tai tarkemmin sanottuna aikuinen kouluttautuu jatkuvasti yhä enemmän. Tutkielma ottaa huomioon sekä yhteiskunnan että yksilön näkökulman ja yhdistää samalla yliopiston eri tieteenaloja toisiinsa. Näitä ovat kasvatustiede, yhteiskuntatiede, psykologia, sosiologia, ja erityispedagogiikka. Katsauksen keskeisiä käsitteitä ovat koulutus, koulutususko, yhteiskunta, korkeakoulutus, ammattikorkeakoulu, aikuisopiskelija, yliopisto, uusliberalismi, globalisaatio ja identiteetti.

2 NÄKÖKULMIA KOULUTUSUSKON KEHITTÄMISEEN

2.1 Katsaus kansanvalistuksesta koulutusyhteiskuntaan

Suorannan ym.(2006, 7-12, 38-58, 70-79) ja YLE:n (2008) mukaan ihmisen elämä koulutuksen ja työnteon suhteen on ollut varsin erilaista eri aikakausina. Kun mennään historiaan taaksepäin aina valistuksen aikaan saakka, voidaan sanoa, että ihmistä ja kansaa pyrittiin nimensä mukaan valistamaan. Vapaan valistuksen aikakaudeksi luetaan 1874 – 1920 vuoden välinen aika, jolloin muun muassa sellaiset kansanliikkeet, kuten raittius- ja työväenliikkeet pyrkivät ojentamaan aikuisia kansalaisia kunnon ihmisiksi kohti sen ajan ihanteita ja normeja. Tavoitteena oli kansalaisten yleissivistys ja hyödyllisten kansalaistaitojen parantaminen käytännönläheisten toimintamuotojen kautta.

Koulutusjärjestelmän laajennukset ja kehittäminen 1800-luvun lopulla loivat mahdollisuuden myös aikuisväestön koulutukseen. Tämä vaikutti sekä koulutuksen merkityksen arviointiin että koulutettavan määrän selvään kasvuun. Kun suomalaista oppimisyhteiskuntaa tarkastellaan koulutusmahdollisuuksien valossa, voidaan todeta, että elinikäisen oppimisen pohja perustettiin vuoden 1866 kansakouluasetuksessa, 1898 vuoden piirijakoasetuksessa ja vuoden 1921 oppivelvollisuuslaissa. (Antikainen ym. 2000, 52-53.)

Vapaan kansansivistystyön aikakaudeksi luetaan 1920-luvun ja 1940-luvun välinen aikajakso, jolloin korostettiin kansan sivistämistä omaehtoisen toiminnan kautta. Tällöin pyrittiin järjestämään erilaisia toimintamuotoja, joiden kautta kansalaiset ja erityisesti aikuiset pääsivät kehittämään omia henkilökohtaisia taitojaan esimerkiksi harrastusopintojen ja kulttuuriharrastusten kautta. Myös työnantajien näkemys ammatillisen sivistyksen välttämättömyydestä muuttui. Suunnanmuutoksen taustalla yhtenä tekijänä oli muuttunut yhteiskunnallinen tilanne, jota varjosti muun muassa päättynyt kansalaissota. Tämän jälkeen työnantajat halusivat varmistaa itselleen sekä poliittisesti että ammatillisesti luotettavien työntekijöiden saannin, johon harvalukuiset ammattikoulut eivät pystyneet täysin vastaa-

maan. Tästä syystä suurimmat tehtaat alkoivat perustaa omia ammattikouluja. (Nieminen 2003, 108.)

Tällä samalla ”sodan ja niukan koulutuksen aikana” koulutus nähtiin kuitenkin vielä kansan keskuudessa heikossa valossa. Ellei koulutukseen pääsy estynyt tai keskeytynyt jostain syystä, koulutus koettiin yleisesti liian lyhyenä tai riittämättömänä koko elämäkulkua ajatellen. Myös työelämään ”jäähäntäminen” lyhyenkin jatkokoulutuksen jälkeen karsi ihmisiä. Vaikka nuorten osallistuminen ammatilliseen koulutukseen olisi voinut käytännössä yleistyä jo 1930-luvulla, moni nuori työskenteli mieluummin ammatitöissä työnteon rajoituksista huolimatta. (Klemelä 2003, 188-189; Kauppila 2000, 239.)

Seuraavan kahden ajanjakson katsotaan alkaneen noin 1940-luvulla ja loppuneen 1970-luvun alkuun. Kyseisillä ajanjaksoilla yksilöiden persoonallisuutta pyrittiin kehittämään kokonaisvaltaisesti ja sivistystyölle annettiin yhä enemmän tukea. Myös aikuiskasvatuksesta alettiin puhua 1940-luvulla ja tällä aikakaudella aikuiskasvatus alkoi laajeta jopa ylimpiin toimihenkilöihin asti, kun aikaisemmin toiminta pyrittiin kohdistamaan enemmän työtä suorittavaan väestöön. Ammatillinen koulutus sai nosteen ja siitä muotoutui hiljalleen yhä tärkeämpi osa suomalaista yhteiskuntaa, jonka työmarkkinoiden tunnusomaisena piirteenä on ollut lähes koko toisen maailmansodan jälkeisen ajan työvoiman rakenteellinen ylitarjonta. Osaltaan työvoiman tarjonnan kasvuun ovat vaikuttaneet niin sodan jälkeen syntyneiden suurten ikäluokkien tulo työmarkkinoille kuin naisten poikkeuksellisen korkealle kohonnut työhön osallistuminen muihin kehittyneisiin teollisuusmaihin verrattuna. Perinteisesti miehet ovat olleet naisia korkeammin koulutettuja, mutta nykyisin tilanne on tasoittunut koko Euroopan Unionin alueella. Uusimpien tutkimusten mukaan naiset ovat Suomessa miehiä edellä. Esimerkiksi vuonna 2011 ammattikorkeakouluissa suoritettiin 22 900 tutkintoa ja naisten osuus suoritetuista tutkinnoista oli 63 %. (Kasvio 1994, 101; Kauppila 2000, 240; Tilastokeskus.)

Nuorin sukupolvi käsittää vuonna 1956 ja sen jälkeen syntyneet. Heidän koulutusmahdollisuudet ovat kasvaneet suuremmiksi kuin koskaan. Samalla koulutuksen ”arkipäiväistyminen” on syönyt kuitenkin koulutuksen lumoa. Laajan koulutuksen hankkiminen voi tuntua jostain ihmisestä jopa ”ikävästyttävältä”, mutta se on silti tänä päivänä lähes välttämätöntä. Oppimisyhteiskunta-käsitteestä puhuttaessa olisikin ehkä syytä alkaa korostamaan informaalien oppimisen muotoa yhä enemmän. Tämä tarkoittaisi, että arkipäivän oppiminen nos-

tettaisiin tasavertaisemmaksi muodollisen kouluoppimisen kanssa. Eräiden arvioiden mukaan työssä vaadittavasta oppimisesta jopa 80 % tapahtuu muualla kuin muodollisessa koulutuksessa. (Antikainen 2000, 236; Eteläpelto & Tynjälä 1999, 15; Rinne & Salmi 1998, 45.)

Tänä päivänä puhutaan paljon elinikäisestä oppimisesta. Elinikäisen oppimisen ideaan sisältyy ajatus, jonka mukaan oppimista voidaan hankkia myös muualla kuin sille erikseen järjestetyssä koulutuspaikassa. Määrittelyn keskeisin ajatus on, että ihminen kykenee oppimaan koko elämänsä ajan ja tästä elämästä selviytyäkseen hänen on opittava koko ikänsä. Elinikäisen oppimisen ideaa tuetaan muun muassa aikuiskoulutuksen avulla. Aikuiskoulutus sai alkunsa 1970-luvun alussa ja sen avulla pyritään hyötymään koulutuksen tarjoamasta tuesta eri tehtävissä ja elämän aloilla. Aikuiskoulutus kattaa koko aikuisväestön ja työvoiman koulutusta tukevat valtiolta, työnantajat ja vapaa sivistystyö. Aikuiskoulutuksen avulla työntekijöitä pyritään kehittämään monipuolisesti ottamalla huomioon niin kansainväliset suhteet kuin ammatilliset erityistarpeet. (Antikainen ym. 2000, 105-108; Rinne & Salmi 1998, 135; Field & Leicester 2003, 3-10.)

2.2 Koulutususkko

Koulutususkon perusta on yhdistelmä sivistysarvoja ja työmarkkina-arvoja (Hirvi 1999, 103). Nämä arvot ovat kehittyneet historian saatossa kansanvalistuksesta tähän päivään. Itse koulutususkon käsite muodostuu sanoista koulutus ja usko. Nämä käsitteet yhteen liittämällä on saatu aikaan voimakkaan merkityksen omaava sana; koulutususkko. Koulutususkolla on vahva kirkollinen alkuperä ja se on valjastettu myöhemmin käyttöön koulutuksen saralla. ”Suomalaisen kulttuurisen mallin mukaan (elinikäinen) oppija sovittaa yhteiskunnallisen velvollisuutensa ja voi saada lunastuksen sivistymisen prosessin kautta. Kirkon paikalle ovat tulleet oppilaitokset, joissa formaali koulutus on antanut tarvittavat meriitit ja opit maallisen lunastuksen tavoitteluun”. (Suoranta & Kauppila 2006, 9.)

Suomessa ”uskon varassa” on kouluttauduttu aina 1800-luvulta lähtien, jolloin valtioeliitti alkoi kehittää yhtenäistä kansakuntaa. Koulutususkon lujittaminen suomalaisessa kontekstissa voidaan nähdä pitkäaikaisena hankkeena, joka alkoi 1800-luvun lopulla, tavoitteena saada kaikki lapset yhteisen peruskoulutuksen piiriin. Tarkoituksena oli osaltaan myös

rahvaan kansan sivistäminen niin, ettei ylempien säätyjen tarvinnut kokea sitä itselleen uhkaksi. Koulutusjärjestelmän kehittämisen ja kansalaisjärjestöjen valistustyöllä oli myöhemmin merkitystä Suomen kansan itsenäistämiseen. Modernit koulutusjärjestelmät, joiden varhaista muotoa 1800-luvun suomalainen järjestelmä edusti, rakennettiin edistyksen ja tasa-arvon mukaan. Koulutuksen nähtiin koituvan sekä yksilön että yhteiskunnan hyväksi. (Suoranta & Kauppila 2006, 8-9, 55; Klemelä 2003, 153.)

Koulutuksen voimaan ovat aina uskoneet sekä koulutuspolitiikan tekijät, että koulutuksen kohteena oleva väestö. Human Capital – teorian mukaan, joka vakiintui toisen maailmansodan jälkeen länsimaissa tärkeäksi modernin koulutuspolitiikan perusteluksi, koulutukseen panostaminen maksaa itsensä nopeasti takaisin yhteiskunnan ja yksilön tasolla. Teorian mukaan korkeampi koulutus takaa yksilölle sekä paremmat tulot että elämisen laadun ja lopulta yhteiskunta hyötyy yksilöiden korkeasta koulutustasosta. (Heinonen 2006, 19; Hallinan 2000, 165.)

Koulutusinstituutiomme on modernin, edistykseen nojaavan, teollisen yhteiskunnan tuote, jonka kulmakiviä ovat pysyvyys ja vakaus. Ongelmaksi kuitenkin nousee, että koulutuksen vanhat tehtävät työvoimaa kvalifioivana, sosiaalistavana ja valikoivana tekijänä eivät enää vastaa muuttuviin työmarkkinoiden haasteisiin samalla tavalla kuin ennen. (Rinne & Salmi 1998, 173.) Esimerkiksi vuonna 1994, jolloin Suomessa oli taloudellisesti vaikeat ajat, ihmiset suhtautuivat koulutuksen mahdollisuuksiin aika realistisesti. Koulutuksen uskottiin parantavan omaa suhteellista asemaa työmarkkinoilla, mutta työpaikan saaminen ei tästä huolimatta ollut varmaa. Kouluttamattomat työttömät näkivät lisäkoulutuksen hyödyttävän eniten jo valmiiksi hyvin koulutettuja. Lisäksi työttömät uskoivat, että suurtyöttömyys jää pysyväksi ilmiöksi ja maahan syntyy laaja B- kansalaisten luokka. (Silvennoinen & Klas 1996, 1.) Mikäli kyseistä tilannetta peilataan tähän päivään, jolloin Suomi on elänyt jälleen jonkin asteisen laman keskellä, on todennäköistä olettaa, että ihmiset ajattelevat edellä mainituista asioista samansuuntaisesti kuin reilu vuosikymmen sitten. Näin ollen luottamus koulutuksen kannattavuuteen on taas koetuksella.

Silvennoinen & Klas (1996, 7) kirjoittavat, että ”meritokraattisen yhteiskuntakuvan ja mahdollisuuksien tasa-arvon aatteiden varassa seisova koulutususkko ei ole koko kansan yhteistä uskoa. Vähän koulutetut näkevät koulutuksen hyödyttävän enemmän muita kuin heitä itseään. Kun mahdollisuudet on omakohtaisesti koettu vähäisiksi, myös motiivi hank-

kiutua koulutukseen on vähäinen. Hyvin koulutetut taas uskovat hyötyjen kasautuvan taiseisesti kaikille, jotka vain jaksavat kouluttaa itseään. Uskoon kuuluu olennaisesti se, että koulutuksen kautta hyviin asemiin edenneet voivat tuntea asemansa oikeutetuksi. Sen vuoksi juuri keskiluokkiin kuuluvat ihmiset korostavat koulutuksen tärkeyttä, ja koulutuksen mieltäminen myös “sinänsä arvokkaaksi” henkiseksi pääomaksi on juurtunut heidän arvomaailmaansa”.

”Uusien sukupolvien koulutususkon kannalta on ensisijaisen tärkeää, että isät ja äidit luottavat lastensa menestymismahdollisuuksiin. Kiristyvän kilpailun ja suhteellisesti niukkenevien arvoasemien yhteiskunnassa perheiden kulttuuriset resurssit havaitaan jälleen tärkeiksi jälkikasvua eteenpäin vieviksi voimiksi. Koulutusperinteiden perheissä jälkikasvu “perii” luonteen, joka sopii hyvin koulupelin pelaamiseen. Yhteiskunnan alakerroksista taas ohjautetaan paljon luontevammin “läskiksi lyömisen” pelikentille, ja sitä kautta työttömyyden ja epävarman elämän markkinoille. Yksin usko ei kuitenkaan auta. Vanhemmilla on oltava myös tietoa valita oikeat koulutusreitit ja kykyä tasoittaa lastensa koulutietä. Vahvan uskon ja oikeiden asenteiden lisäksi tarvitaan aikaa ja rahaa”. (Silvennoinen & Klas 1996, 8.)

Tiivistetysti koulutususkon syntymisen osalta voidaan sanoa, että ”lapsen tai nuoren koulutusvalinnat eivät synny sosiaalisessa tyhjiössä, vaan vanhempien ja tuttavien mielipiteet, koulutuskokemukset ja arvostukset ja koko elinympäristö vaikuttavat tulevaisuuden valintoihin ratkaisevasti. Lapsen kotonaan saama kulttuurinen pääoma vaikuttaa siihen, kuinka suuria odotuksia hänellä on koulutusuraansa kohtaan tai minkä tasoiseen koulutukseen hän katsoo omaavansa mahdollisuuksia”. (Parikka 1999, 65). Koulutus on tärkeimpiä, ellei juuri tärkein sosiaalisen liikkuvuuden väylä modernissa yhteiskunnassa. Tutkimusten mukaan suomalaisten vahva usko koulutuksen voimaan sosiaalisen nousun väylänä ei ole perusteetonta, mutta kylläkin ylioptimistista. (Antikainen 2000/1, 234.)

2.2.1 Uusliberalismi

Koulutususkon pitkäaikainen hanke on huipentunut siihen, että valtaosalle nuorisoikäluokasta tarjotaan paikka korkeakoulutuksessa ja aikuisia koulutetaan jatkuvan koulutuksen ja elinikäisen oppimisen hengessä. Työttömiksi joutuville tarjotaan vielä toistaiseksi maksu-

ton mahdollisuus täydennyskouluttautumiseen työvoimakoulutuksen tai muiden tukien kautta. Kuitenkin kolmannen vuosituhannen hallitseva ideologia ja aatteellinen viitekehys on uusliberalismi, jonka kilpailu- ja markkinavoimien kentällä myös koulutus tapahtuu. Valtio ei näyttele enää niin suurta roolia kuin ennen ja ajan henkeä hallitsee kaupallisuus. Tästä johtuen myös Suomessa on ryhdytty yhä enemmän keskustelemaan koulutuksen maksullisuudesta. Tämä vaihtoehto lisäisi kuitenkin kansan eriarvoisuutta siinä määrin, että kyseiseen toimeen ei ole ainakaan vielä ryhdytty. Uusliberalismi korostaa tehokasta elämää sen jokaisella osa-alueella; töissä, vapaa-ajalla ja koulutuksessa. Uusliberalistinen yhteiskunta pakottaa kaikki osallistumaan kilpailuun, halusivatpa he sitä tai eivät. Tästä kehityksestä alkaa eriarvoistuminen, jolloin oppilaat jaetaan koulussa toivottaviin ja ei-toivottaviin sen mukaan, miten arvokkaita ne oppilaitoksille ovat. (Kauppila 2006, 53, 55, 175; Kauppila & Mäki-Ketelä 2006. 180-181; Antikainen ym. 2000, 63, 99-102.)

Vaikka nykyään koulumaailmassa puhutaankin yhä enemmän oppilaiden yhtenäistämisen, integraation ja inklusion puolesta, koulutukseen liittyvät syrjäytymis- ja huono-osaisuustekijät ovat lisääntyneet. Integraation ja inklusion perimmäisenä tarkoituksena on yhteiskunnallisen tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden kehittäminen. Tätä pyritään kehittämään esimerkiksi yhteisen koulujärjestelmän avulla. Tällä tarkoitetaan sitä, että yksi ja sama koulu pystyy ottamaan huomioon jokaisen koulutettavan yksilön kasvatukselliset tarpeet ja edellytykset. Näin ollen ketään ihmistä ei nähdä muista vähempiarvoisena olipa hän terve tai erityistä tukea tarvitseva. (Moberg 2002, 36-43; Klemelä 2003, 155.)

Kauppilan & Mäki-Ketelän mukaan (2006, 169-181) uusliberalistinen julkinen valta ohjaa tehokkaasti nuorten valintoja eri alojen suhteen näyttämällä millaiset valinnat ovat kannattavia. Koulutus näyttäytyy yksilön itse tehtynä valintana, jolle voidaan odottaa mahdollisimman hyvää tuottoa. Kuitenkin markkinavetoinen yhteiskunta tarjoaa usein tasapuolisen yksilön kohtelun sijaan minimipalkkoja, pitkiä päiviä, lyhyitä lomia, iltatöitä, eläkeläisten osa-aikatöitä, työttömyyttä ja kouluttamattomuutta. Uusliberalistisessa koulutuspolitiikassa yksilöt nähdään oman onnensa seppinä, joiden tulevaisuus on kiinni omasta toiminnasta ja päätöksistä. Tasa-arvo ja eriarvoisuuden vähentäminen, jota vanha pohjoismainen hyvinvointivaltionmalli koulutuspolitiikan saralla pyrki ennen edistämään, ei ole enää nykypäivänä yhtä paljon vallalla. Tästä kertoo esimerkiksi tuloerojen kasvu 1990-luvulta alkaen, väestön lohkoutuminen eri luokkiin ja pysyvät pitkäaikaistyöttömyydet. (Rinne & Kivirauma 2003, 24.)

Koulutus ei ainoastaan avaa, vaan myös sulkee mahdollisuuksia. Mitä voimakkaampi koulutususkon yhteiskunnassa vallitsee, sitä suuremmaksi yleensä etäisyydet tutkintojen välillä kasvavat ja alempi koulutus menettää merkitystään. Rinne & Kivirauma (2003, 46-47) tuovat esille sen, että kouluttamattomuus rajaa yksilöiden tulevaisuuden mahdollisuuksia oleellisesti ja varsin peruuttamattomasti. Työvoimapolitiittinen ongelma vähäisesti koulutautuneiden kohdalla on se, että siihen kuuluvat ovat sosiaalisen liikkuvuuden kannalta todennäköisimmin vaikeassa asemassa. Tämän ryhmän toimijat joutuvat usein puolustamaan omaa asemaansa eniten kun työpaikan menetys uhkaa tai liikkumaan satunnaisten työpaikkojen perässä. Usein vaikeaa tilannetta ei auta edes lyhytaikaisten kurssien suorittaminen ja ainoaksi vaihtoehdoksi voi jäädä työmarkkinoilta poistuminen. (Järvelä 1991, 209.)

Mitä yhteiskunnallisen alaluokan tulisi siis tehdä? Ihmisiä, jotka ovat syystä tai toisesta niin sanotussa alaluokkaisessa asemassa, ei varmastikaan helpota tieto ”viimeisenä tulevien laista”. Sen mukaan tietyn koulutustason viimeisenä saavuttava väestönosa ei koskaan hyödy tutkinnoista yhtä paljon kuin sen jo aikaisemmin saavuttaneet ikäluokat. Toisin sanoen, vaikka kansakunta kuinka koulututtautuisi massoittain ylöspäin, ovat sen hetkisen yhteiskunnan ylimmät luokat saavuttaneet saman korkeakoulutuksen huipun jo paljon aikaisemmin. Tämä johtaa tutkintojen jatkuvasti etenevään inflaatioon. Rinne & Kivirauma (2003, 48, 54) sanovat, että kaikesta huolimatta korkeasti koulututtautuminen tarjoaa parhaan turvan työmarkkinoilla pysymiseen. Tämä tieto luo varmasti uskoa sellaiseen ihmiseen, joka haluaa kehittää itseään ja saavuttaa parempaa elintasoaa pysymällä globaalin kehityksen mukana.

2.2.2 Globalisaatio – Kilpailu työstä

”Nykyisin koulutusjärjestelmän kyky vastata jälkimodernin aikakauden haasteisiin näyttää rajalliselta erityisesti siitä syystä, että palkkatyöyhteiskunnan historialliset muutokset tuovat koulutusjärjestelmän sellaisten vaatimusten eteen, joihin vastaaminen traditionaalisen koulutuspolitiikan keinoin näyttää tuskalliselta, ellei jopa mahdottomalta”. (Rinne & Salmi 1998, 17). Työn tekemisen tavat ja käytänteet ovat muuttuneet vanhemman sukupolven osalta radikaalisti vuosikymmenten saatossa. Tästä syystä sanonta nopeasti muuttuneesta yhteiskunnasta pitää perustellusti paikkansa. (Wiio 2002.) Jatkuva kehitys on luonut erilai-

sia paineita työntekijöitä kohtaan ja esimerkiksi tietotekniikan kohdalla tämä voi Hirven (1996, 21) mukaan sisältää ”epätasa-arvon siemeniä”. Työvoima vanhenee, vaikka tekniikka nuortuu. Nopeasti kehittyvä teknologia on yksi näkyvimmistä uudistuksista ja ilmiöistä, joka vaatii tietotekniikkaan perehtymättömältä ihmiseltä paljon ponnistelua. Tänä päivänä ei varmastikaan löydy montaa työpaikkaa, jossa tietotekniikka ei näytelisi edes pientä osaa työn suoritusprosessissa. Kansalaisten kohdalla ongelmaksi nousee se, että 80 % työvoimasta ratkoo ongelmia vanhan peruskoulutuksen varassa. Kun samaan aikaan työpaikoilla, sekä oppilaitoksissa korostetaan yhä enemmän yksilön itseohjautuvuutta, moni uusi asia voi tuntua liian haastavalta oppijan näkökulmasta katsottuna. (Kauppi 1991, 79-91; Raivola 2001, 140.)

Kasvion & Niemisen (1999, 13) mukaan ”globalisaatiolla tarkoitetaan yleensä 1980-luvulla alkanutta maailmantalouden laadullisesti uutta kehitysvaihetta, jolle ovat tunnusomaisia muun muassa yritystoiminnan nopea kansainvälistyminen, eri alojen johtavien yritysten muuttuminen aidosti maailmanlaajuisiksi toimijoiksi, kansainvälisen kaupan kasvu, kuljetus- ja tietoliikenneyhteyksien kehittyminen ja kansainvälisen sijoitustoiminnan tehostuminen. Näitä täydentävät suljettujen talouksien avautuminen sekä Itä-Euroopassa että kehitysmaissa, maailmanlaajuinen talouskasvun painopisteiden siirtyminen Aasian ja Tyynen Meren alueelle, kansainvälistä kauppaa ja sijoitustoimintaa koskevien rajoitusten purkaminen ja niihin kohdistuneen sääntelyn keventäminen. Globalisaation rinnalla vaikuttavat tietoteknisen kumouksen eteneminen ja kehittyneiden teollisuusmaiden lisääntyvä suuntautuminen kohti tietoon ja osaamiseen perustuvaa kasvua”.

Globalisaatiokehitys jakaa ihmisiä uudella tavalla voittajiin ja häviäjiin niin maailmanlaajuisesti kuin myös eri maiden sisällä (Kasvio & Nieminen 1999, 26). Yhteiskunnallinen eriarvoisuus näyttää kasvavan myös Suomessa ja tämä kehitys pohjautuu osin kansainväliseen kilpailuun ja työvoiman muuttoliikkeeseen. Yritysten lisääntyvän kansainvälistymisen johdosta halvan kustannustason maat kiinnostavat yritysjohtajia liiketoimintaympäristöinä yhä enemmän ja tämä voi tarkoittaa toimintojen siirtämistä halvempiin maihin. Samalla kotimaisen työvoiman tarve voi vähentyä ja kilpailu jäljelle jäävistä työpaikoista kiristyä. (Kasvio & Nieminen 1999, 37-38.)

Tulevaisuuden ennakkointia pidetäänkin tärkeänä, jotta työmarkkinatilanteiden muuttumiseen osattaisiin reagoida riittävän ajoissa. Ennusteita voidaan kehittää vuosikymmenten

päähän, joista yhden vaihtoehdon mukaan nykyinen työtilanne jatkuisi lähes muuttumattomana. Tämä tarkoittaisi muun muassa sitä, että yritysten painopiste pysyisi edelleen kehittyneissä teollisuusmaissa, palkka ja työkustannusten eroissa ei tapahtuisi erityisiä muutoksia, kansainvälisen työvoiman liikkuvuus pysyisi kohtalaisen alhaisella tasolla ja maat pyrkisivät turvaamaan työpaikkojensa säilymisen omilla alueillaan. Vaihtoehtoisena ennusteena monet kansainvälisen työpaikkakilpailun riskit toteutuvat ja jo nykyisin vakavina koetut sosiaaliset ongelmat kärjistyvät entisestään. (Kasvio & Nieminen 1999, 51, 66; Wiio 2002, 51.)

2.3 Korkeakoulutus 2000-luvun Suomessa

Luvussa tarkastellaan koulutuksen laajenemista ja erityisesti korkeakoulutuksen kasvua Suomessa. Erityisesti korostetaan ammattikorkeakoulun kehityshistoriaa siitä syystä, että se on yhä oletettavasti yliopistoa vieraampi korkeakoulutuksen muoto, mutta silti erittäin tärkeä tuntee. Esimerkiksi yliopisto-opiskelijoilla tai yleensä ottaen vanhemmilla aikuisilla, jotka eivät tiedä tarkasti kyseistä korkeakoulumuotoa, voi olla paljon erilaisia mielikuvia sen tarkoituksesta ja tehtävistä. Teoriaosa jättää yliopiston kehityksen kuvaamisen yleiselle tasolle siitä syystä, että usein yliopisto-opiskelijoilla, ja erityisesti kasvatustieteilijöillä, on tästä asiasta jo koulutuksensa takia runsaasti tietoa. Toisena syynä on se, että tutkimus on kohdennettu koskemaan Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoita. Seuraavaksi esitellään koulutuksen yhteiskunnalliset tehtävät.

2.3.1 Koulutuksen yhteiskunnalliset tehtävät

Rinteen & Salmen (1998, 17) kirjoittamassa teoksessa sanotaan, että ”nykyinen koulujärjestelmä on moderniksi kutsutun aikakauden eli teollisen yhteiskunnan tuote. Se on järjestelmä, joka on valistuksen hengen läpäisemä kiinteä osa sosiaalista järjestystä. Määrittelyn ja luokittelun tarve moderneissa kansallisvaltioissa antoi koulutuksen tehtäväksi siirtää yhdenmukainen traditio jälkipolville ja toisaalta iskostaa rationaalinen, tieteellisen tiedon mukainen maailmankäsitys uusiin sukupolviin”.

Aina on kuitenkin myös tiedetty, että koulutus eriyttää kansalaisia erilaisiin työ- ja valta-asemiin. Koulutuksesta on tullut Raivolan (2000, 169) mukaan ”ihmisten välisen eriarvoisuuden laillistaja, koska avoimessa ja meritokraattisessa yhteiskunnassa katsotaan jokaisen yltävän sille koulutustasolle ja siihen yhteiskunnalliseen asemaan, jota omat lahjat ja koulutushalukkuus edellyttävät. Koulutuksen valikointi- ja sijoittelufunktio on vahvistunut sitä mukaan kun muodollisesta koulutuksesta on tullut ihmisten kyvykkyyden ja suorituspotentiaalin mitta”.

Koulutuksen yhteiskunnalliset tehtävät on määritetty seuraavasti:

- Kvalifiointi. Tietojen, taitojen ja tutkintojen tuottaminen. Toisin sanoen, koulutus työvoiman tuottajana.
- Valikointi ja selektio. Yhteiskunnallisten asemien hierarkiaan sijoittaminen eli yksilöiden valikoiminen yhteiskunnan erilaisiin ja eriarvoisiin asemiin.
- Integrointi. Kulttuurinen sopeutuminen ja yhteiskunnan kiinteyden ylläpitäminen.
- Säilyttäminen tai varastointi. Hoitokeino nuoriso- ja aikuistyöttömyyden osalta. (kts. esim. Kivinen & Rinne 1991, 19-20, 55-62; Rinne & Salmi 1998, 173.)

Koulutuksen yhteiskunnallisten tehtävien avulla siis pyritään pitämään yhteiskunnan järjestystä yllä. Näiden avulla voidaan esimerkiksi valikoida kansalaiset eri työtehtäviin tai ehkäistä yksilöitä syrjäytymästä ja näin ollen edistää kansalaisten välistä tasa-arvoa.

2.3.2 Koulutuksen ekspansio Suomessa

Klemelä kirjoittaa (2003, 187), että ”Väestön koulutustason kohoaminen on ollut Suomessa huikea. Oppivelvollisuus on nykyään käytännössä 12-vuotinen, mutta monet jatkavat opiskelua kolmikymppisiksi saakka. Vielä puoli vuosisataa sitten enemmistö lapsista lopetti koulunsa viimeistään 14-vuotiaana, ja sata vuotta sitten yli puolet lapsista ei ehtinyt kansakouluunkaan”. Rinne & Kivirauma (2003, 34) jatkavat tähän, että normaalikansalaiseksi pätevytyymiseen ei ole enää aikoihin riittänyt yleissivistävän oppivelvollisuuden suorittaminen. Etenkin toisen maailmansodan jälkeen koulutusta on kaikkialla täydennetty sekä keskiasteen luokio-koulutuksella että ammatillisesti eriytyvillä koulutuksilla. Aikuiskoulutus on tänä päivänä arkipäivää.

Korkeakoulutuksen kasvu ja laajeneminen on kansainvälinen ilmiö, joka alkoi Suomessa näkyä voimakkaasti 1950-luvulta lähtien. Ylioppilasmäärät alkoivat kasvaa niin suuriksi, että tarvittiin yhä enemmän uusia ammattialoja ja korkeakoulun (yliopiston) aloituspaikkoja. Sama kehitys on jatkunut nousujohteisesti läpi vuosikymmenten, vaikka aika ajoin tilannetta onkin pyritty rauhoittamaan koulutuspoliittisin keinoin. Korkeakouluissa opiskelu yleistyi 1900-luvun puolivälin jälkeen ja muuttui lopulta eliitin yliopistosta koko kansan opinahjoksi. (Antikainen ym. 2000, 59, 99-101; Antikainen 2000/1, 233.) Tätä tilannetta varten perustettiin lopulta ammattikorkeakoulujärjestelmä, jonka tavoitteena oli purkaa sekä kasaantunutta ylioppilassumaa että päällekkäisiä koulutuksia. Suomessa korkeakouluopiskelijoiden määrä oli noussut 2000 – luvulle tultaessa niin, että tilaston mukaan perinteisessä korkeakoulussa, yliopistossa, opiskeli vuonna 2000 150 000 opiskelijaa, kun se vielä kymmenen vuotta aikaisemmin oli ollut 110 000. Vuonna 1940 korkeakouluopiskelijoita oli tilaston mukaan vain noin 30 000. (Heinonen 2006, 111; Jääskeläinen 2000, 77; Klemelä 2003, 154.)

2.3.3 Ammattikorkeakoulun nousu

Heinosen (2006, 20) mukaan Suomen korkeakoulujärjestelmä muodostuu kahdesta rinnakkaisesta sektorista. Nämä ovat yliopistot ja ammattikorkeakoulut, jotka yhdessä muodostavat niin sanotun duaalimallin. Tämä tarkoittaa kahta erilaista korkeakoulua eri tavoitteineen ilman, että niiden antamalla tutkinnoilla olisi keskinäistä sidonnaisuutta tai peräkkäisyyttä. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut täydentävät toisiaan omilla vahvuusalueillaan ja kummallakin on oma profiilinsa. Yliopistoissa korostuu tieteellinen tutkimus ja siihen perustuva opetus. Ammattikorkeakoulut ovat korkeatasoisia työelämän ja sen kehityksen asiantuntijoita. Vuonna 2010 ammattikorkeakouluja oli opetusministeriön alaisena 26 ja tämä lukumäärä on pysynyt viimeisimpien vuosien aikana suhteellisen pysyvänä. Yliopistoja on 16 ja näiden lisäksi yliopistokeskukset täydentävät Suomen yliopistokenttää niillä alueilla, joilla ei ole omaa yliopistoa ja kokoavat alueillaan toimivan yliopistollisen toiminnan. Tämän toiminnan yhteistyöhön osallistuvat usein myös alueen ammattikorkeakoulut, kunnat ja maakuntaliitto. (Jääskeläinen 2000, 10, 38, 68; Opetusministeriö 2010c; Opetusministeriö 2010e.)

Ammattikorkeakoulun asemasta korkeakoulujärjestelmän osana on käyty runsaasti keskustelua sen kokeiluvuodesta 1991 lähtien. Ensimmäiset ammattikorkeakoulut vakinaistettiin vuonna 1995. Keskustelun aiheena on ollut muun muassa korkeakoulustatuksen mahdollinen heikkeneminen uusien korkeakoululaitosten myötä, pohdinnat tieteen luonteen sopivuudesta ammattikorkeakouluihin ja yliopiston eliittialat ja niiden arvostusten mahdollinen aleneminen. (Ahteenmäki-Pelkonen 2003, 137.) Suomessa ammattikorkeakoulujen osittain vaikeaa asemaa voidaan selittää sillä, että niiden opettajat ovat akateemisia, yliopistoissa koulutettuja henkilöitä. He tuntevat kohtalaisen hyvin yliopistojen toimintatavat, mutta tätä akateemisuutta ei ole aina osattu sovittaa ammattikorkeakoulun malliin. (Heinonen 2006, 16, 107-113, 116; Pelkonen-Ahteenmäki 2003, 156.)

Vuoden 2005 lain käsittelyssä Suomen hallitus korosti ammattikorkeakoulujärjestelmän tavoitteiksi koulutustason kohottamisen, uusiin ammattitaitovaatimuksiin vastaamisen, ammatillisen koulutuksen vetovoiman lisäämisen, ammatillisen koulutuksen kansainvälisen rinnastettavuuden parantamisen, ammattikasvatushallinnon hajauttamisen ja ammatillisen koulutuksen alueellisen vaikuttavuuden parantamisen. (Jääskeläinen 2000, 46.) Suomen korkeakoulujen toimintaan on vaikuttanut vahvasti Bolognan prosessi, jonka myötä korkeakoulujärjestelmä on muuttunut kohti yhteistä, yleiseurooppalaista mallia. Prosessi käynnistettiin vuonna 1998 ja sen myötä ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen väliset erot ovat pienentyneet. Taustalla on korkea-asteen opetuksen ja tutkimuksen kilpailukyvyn parantaminen. Toiminnan tavoitteena on yhtenäistää eurooppalaista korkeakoulujärjestelmää ja niiden tutkintoja. (Heinonen 2006, 64, 271-273; Jääskeläinen 2000, 46, 73-75.)

Ammattikorkeakouluja on pyritty perustamaan pitkin maata, jotta niiden vaikutuskenttä olisi mahdollisimman laaja ja se pystyisi tavoittamaan mahdollisimman paljon kansalaisia. Usealla paikkakunnalla ammattikorkeakoulun saaminen kaupunkiin on ollut helpompaa kuin yliopiston, mikä on myös vaikuttanut ammattikorkeakoulujen lisääntymiseen. Heinosen (2006, 124-125) mukaan ”ammattikorkeakoulutuksen painopiste on pääkaupunkiseudun ulkopuolella, missä väestön koulutus- ja tulotaso on alhaisempi. Tämä osaltaan selittää sitä, että yliopisto-opiskelijoiden vanhemmat ovat paremmin koulutettuja ja parempituloisia kuin ammattikorkeakouluopiskelijoiden. Perheen kulttuuripääoma ja sen kautta koulussa menestyminen vaikuttavat myös ylioppilaiden koulutuspreferensseihin. Hyvistä lähtökohdista ponnistavat ja kirjoituksissa pärjänneet tähtäävät yliopistoihin, mutta vähäinen kulttuuripääoma ja huonompi menestys ohjaavat ammattikorkeakouluväylälle”. Jos näin

todella on, tasa-arvo keskustelu tulee varmasti jatkumaan myös tulevaisuudessa, kun miettii kuinka perheen sosiaalinen tausta ja kulttuuripääoma voi vaikuttaa vielä 2000-luvulla opiskelijan kouluttautumisvalintoihin näin selvästi.

2.4 Koulutus identiteetin kehittäjänä

”Sukupuolvaseman tasolla koulutus on muuttunut vanhimman sukupolven ihanteesta nuorimman sukupolven itsestäänselvyydeksi” (Antikainen & Huotelin 1996, 97). Ennen vanhaan, sotavuosina, koulutusta ihannoitiin, koska sen saamiseen ei ollut kaikilla hyviä mahdollisuuksia. Suurten ikäluokkien syntymisen aikana, noin 60 vuotta sitten, koulutuksesta pääsi nauttimaan yhä laajenevampi kansanryhmä. Tuolloin koulutuksen kautta pystyi saavuttamaan suhteellisen varman taloudellisen tulevaisuuden ja työ muodostui keskeiseksi asemaksi yhteiskunnassa. Tänä päivänä jokaisella suomalaisella koululaisella on hyvät mahdollisuudet valita vapaasti oman mielenkiinnon mukainen koulutus. Ihmisellä on mahdollisuus kouluttautua halutessaan vaikka useampaan ammattiin elämänsä aikana. Samaan aikaan koulutuksesta on tullut kuitenkin myös eräänlainen ”pakko”, jotta asemat yhteiskunnan sosiaalisissa ja kulttuurisissa hierarkioissa voidaan turvata. Koulutuskinnnot ovat välttämättömiä myös ihmisen työuran kannalta. (Antikainen ym. 2000, 56.)

On selvää, että nykyään ihmiset elävät sellaisessa maailmassa, jossa valinnanvaraa riittää jopa liiaksi asti. Vanhat normit ja käyttäytymismallit eivät enää ohjaile nuorten elämää yhtä paljon kuin ennen. Yksilön valinnanvapaus ja toimintamahdollisuudet ovat lisääntyneet huomattavasti verrattuna vanhempiin ikäpolviin. Nuoret näkevät ympärillään runsaasti erilaisia elämäkulun ja kouluttautumisen malleja, joihin he voivat samaistua. Tästä syystä ihmisellä voi olla vaikeaa rakentaa itselleen ehjää identiteettiä. (Antikainen, Rinne & Koski 2000, 269; Antikainen & Huotelin 1996, 111.)

2.4.1 Identiteetti

Identiteetin käsitteen määritteli ensimmäisenä tunnettu kehityspsykologi Erik H. Erikson toisen maailmansodan jälkeen. Identiteetin rakentaminen merkitsee käsityksen muodostamista omasta yksilöllisyydestä, omista arvoista ja niistä päämääristä, joihin elämässä pyr-

kii. Yhteiskunta ja lähiyhteisö asettavat rajat, joissa identiteetin etsiminen on mahdollista. Identiteetti rakentuu aina yksilön ja ympäristön vuorovaikutusprosessina. Esimerkiksi merkittävät oppimiskokemukset voivat ohjata ihmisen elämäntulkua tai vahvistaa hänen identiteettiään. (Antikainen & Huotelin 1996, 252; Fadjukoff 2009, 179.)

Identiteetti vastaa kysymykseen, kuka tai mikä joku on. Yksilö voi joko antaa itselleen tai hänelle voidaan määritellä, esimerkiksi ystäväpiirin suunnalta jokin tietynlainen minäluonnehdinta, joka kuvastaa hänen luonteenpiirteitä ja persoonaa. ”Minäidentiteetillä tarkoitetaan yksilön tarpeita, kykyjä, arvoja ja elämäkokemuksia kokoavaa sisäistä dynaamista rakennetta”. (Fadjukoff 2009, 180). Ihmisen identiteetti muuttuu koko ajan tiedostomattomassa jatkuvassa prosessissa ja se pysyy aina epätäydellisenä. Näin ollen voidaan sanoa, että identiteetti on sosiaalisesti luotu, sosiaalisesti ylläpidetty ja sosiaalisesti muuttuva. Perheen mielipiteiden lisäksi identiteetin kehittymiseen vaikuttavat myös media, ystävät ja harrastukset. Myös opettajien mielipiteillä on suuri merkitys kiinnostuksen kohteitten löytymisessä ja vahvistumisessa. (Antikainen & Huotelin 1996, 116-152, 199; Antikainen ym. 2000, 258, 289; Hall 1999, 39; Baltes, Featherman & Lerner 1988, 191-199; Moore 2003, 172.; Viinamäki 1999.)

Ihmisen identiteetin muodostumista on mahdollista lähteä selvittämään esimerkiksi elämänhistoriallisella lähestymistavalla. Elämänhistoriallinen lähestymistapa tarjoaa mahdollisuuden tarkastella ilmiöiden ajallista ulottuvuutta ja lisäksi sen avulla on mahdollista päästä käsiksi muun muassa ihmisen ajatteluun ja käsitysten muutoksiin. (Moore 2003, 180.) Koska identiteetti koostuu elämäkerrasta, ovat identiteetin ja elämäkerran käsitteet tietyssä mielessä lähellä toisiaan. Elämäkerran avulla on mahdollista tulkita omaa elämää ja antaa merkityksiä menneisyyden ”minälle”, tapahtumille ja teoille. Elämäkerta kiinnittyy laajaan yhteyteen muun muassa historian, sukupolven, sosiaaliluokan, kulttuurin, ryhmien ja sukupuolien kanssa. (Antikainen ym. 2000, 264.) Elämänhistoriallisen tutkimuksen avulla pystytään selvittämään ihmisen käsitystä omasta itsestään eli siitä, kuka hän on, missä hän on ollut, missä on nyt ja mihin on menossa. Yksilön elämää ei voi kuitenkaan ymmärtää, eikä ilmaista muuten kuin suhteessa yhteiskuntaan, ryhmään, kulttuuriin ja historiaan. (Antikainen & Huotelin 1996, 218).

2.4.2 Koulutusidentiteetti

Pervin (2003, 448) kehottaa ihmisiä aina suuntaamaan tulevaisuuteen positiivisella mielellä, koska nämä ajatukset heijastuvat hänen tekemisiinsä. Ihminen pyrkii vertailemaan itseään toisiin ja saamaan tätä kautta itselleen vahvistusta omista heikkouksistaan ja vahvuuksistaan. Tämän avulla hän pystyy määrittämään oman ainutlaatuisuutensa muihin nähden ja tekemään varmempia ratkaisuja esimerkiksi koulutusvalintojen suhteen. Henkilökohtaisten valintojen ratkaiseminen voi muodostua haasteelliseksi, mikäli yksilö kohtaa elämänsä aikana identiteetin muodostamisen vaikeuksia. Nämä vaikeudet on kuvattu neljällä tasolla seuraavasti (kts. Fadjukoff 2009, 181-184.):

- Selkiintymätön identiteetti on kehittymättömin identiteetin taso. Henkilöllä ei ole selkeää näkemystä omasta arvomaailmastaan, esimerkiksi siitä, mitä haluaa uraltaan ja hän suhtautuu asiaan välinpitämättömästi.
- Omaksuttu identiteetti tarkoittaa, että ihminen on ilman eri vaihtoehtojen vertailua omaksunut perheensä tai muun viiteryhmän näkemykset ja normit ja sitoutunut niihin.
- Etsivä identiteetti on ihmisellä, joka ei pysty määrittämään kantaansa (identiteettiään) ja kokee tämän olotilan itselleen ongelmalliseksi. Hän pyrkii aktiivisesti löytämään ja muodostamaan oman näkemyksensä ja uskaltaa kyseenalaistaa niin muiden ajattelua kuin omaansakin. Vakava itsensä ja valintojensa pohdinta on vaikeaa tai jopa niin ahdistavaa, että voidaan puhua identiteettikriisistä.
- Saavutettu identiteetti merkitsee, että ihminen on aktiivisesti itse rakentanut identiteettiään ja näkemystään pohtimalla, kyseenalaistamalla ja vertailemalla erilaisia näkemyksiä edellä kuvatun etsintävaiheen kautta. Kyseinen taso on kypsä ja vahvin identiteetin taso. Ihminen katsoo tulevaisuutta asiana, johon hän voi itse vaikuttaa.

Identiteetin muokkaaminen on mahdollista koulutuksen avulla, koska koulu luo erilaisia käsityksiä ihmisten osaamisista ja kyvyistä. Onnistumisten kautta koulutusidentiteetti voi vahvistua, mutta epäonnistumisten sattuessa kohdalle pysyvän ja ehjän koulutusidentiteetin

ylläpitäminen voi olla vaikeaa. Vielä vuosikymmeniä sitten ihmisen tausta vaikutti hyvin paljon siihen, mikä hänestä tulee isona ja mitä töitä hän tekee lopun ikänsä. Tänä päivänä ihmisen tulevaisuus ei ole enää niin tiukasti ennalta määrättyä koulutuksen suhteen ja ihminen voi valita vapaasti eri vaihtoehtojen välillä. (Antikainen ym. 1996, 45-108; Antikainen ym. 2000, 258-263, 274; Moore 2003, 166.)

Ihminen voi vahvistaa omia arvojaan ja persoonallisuuttaan koulutuksen avulla. Opiskelevan henkilön on mahdollista vaikuttaa siihen, millaisen kuvan hän välittää itsestään muille. Esimerkiksi maisteri- nimike tarjoaa jo itsessään henkilölle valtion tuen ja suojan ja mahdollisesti rahallisen palkkion. Virallisen tittelin omaavan henkilön sosiaalinen arvostus on muiden silmissä usein korkeampi verrattuna itseoppineeseen. Tämä tekijä voi ajaa ihmisen opiskelemaan itselleen yhteiskunnan arvostaman nimikkeen. Tutkinnon avulla ihminen voi tuntea itsensä tasavertaiseksi muiden akateemisten kanssa. (Antikainen & Huotelin 1996, 203-205; Antikainen ym. 2000, 278-281; Moore 2003, 166.)

Vaikka Suomen koulutustarjonta onkin monipuolista, ovat kansalaisten mahdollisuudet kouluttautumisen suhteen erilaiset. Yhteiskuntajako hyvä- ja huono-osaisten välillä näyttää lisääntyvän ja tällä on vaikutusta myös väestön kouluttautumisen tasoon. Ammattikoululaiset ovat kiinni perheen kulttuurissa ja he jatkavat suurella todennäköisyydellä suvun mallia. Koulutuksen tarkoituksena on saada nopeasti ammatti ja päästä kiinni ansiotyöhön. Näin koulutus saa vain välineellisen arvon. Tämän vastapuoleksi asettuvat koulutettujen vanhempien lapset, jotka ovat yleensä määrätietoisempia tulevaisuuden suhteen. Vanhempien monipuolisen tuen avulla heille aukeaa lopulta vaativammat urat ja korkeampi elintaso. (Fadjukoff 2009, 190; Raivola 2001, 179.)

3 KOULUTUSUSKO TEORIAN JA TILASTOJEN VALOSSA

Yhteenveto-osio nivoo teoriaa yhteen tilastofaktan kanssa. Ennen teoriaosan analyysiä kuvaillaan korkeakoulutuksen opiskelijamäärien kasvua erilaisten tilastojen avulla. Yleisesti ottaen näyttää siltä, että eri tilastot tukevat teoriaa positiivisen koulutususkon suhteen. Korkeasti kouluttautumisen trendi on lievässä kasvussa useampien korkeakoulualojen suhteen, eikä taantumaa ole havaittavissa ainakaan lähitulevaisuudessa. (LIITE 1)

3.1 Yliopiston opiskelijamäärien kehitys

Hakeneiden tilasto (TAULUKKO 1.) hahmottaa yliopistoon hakeneiden ja hyväksytyjen opiskelijoiden lukumäärää vuosina 1990, 2000 & 2009. Tilastossa on mukana kaikki Suomen yliopistot ja koulutusalat kyseisinä vuosina. Tilaston tiedot on kerätty KOTA Online-sivustolta, joka on opetusministeriön ylläpitämä tietokanta. Sivustolta saadut arvot on itse sijoitettu Excel-taulukkolaskentaohjelmaan, jonka avulla hakijoiden lukumäärät ja prosentit on laskettu. KOTA-sivuston hakuehdot olivat seuraavat: Uudet opiskelijat, hakeneet ja hyväksytyt, opiskelijat, kaikki yliopistot, kaikki koulutusalat, vuodet 1990, 2000, 2009. Kyseinen sivusto tarjoaa eri hakuyhdistelmillä erilaisia tuloksia, joten tässä yhteydessä esitettävä tilasto on vain yksi mahdollinen. Nummenmaa (2004, 16) kirjoittaa, että tilastoja tutkittaessa pitää ottaa huomioon kaikki tekijät, joilla voi olla vaikutusta lopputulokseen. Tutkijan tulee olla tutkimusta kohtaan riittävän kriittinen ja hallita tulosten lukutaito. Näin on pyritty toimimaan myös KOTA-haun ja sen tarjoamien tilastotietojen suhteen.

TAULUKKO 1 Hakeneiden tilasto (Opetusministeriö 2010a)

Vuosi	Hakeneita	Hyväksytyt	Muutos % Hakijat	Muutos % Hyväksytyt
1990	68424	20625		
2000	110132	26760	Hakijoiden määrässä on tapahtunut 38 % kasvu vuoteen 1990 verrattuna.	Hyväksytyjen määrässä on tapahtunut 23 % kasvu vuoteen 1990 verrattuna
2009	187982	32229	Hakijoiden määrässä on tapahtunut 41 % kasvu vuoteen 2000 verrattuna.	Hyväksytyjen määrässä on tapahtunut 17 % kasvu vuoteen 2000 verrattuna
	Kokonaiskasvu	Kokonaiskasvu		
	64 %	36 %		

Kyseisen tilaston mukaan yliopistoon hakeneiden määrä on noussut 1990 - luvulta 2009 - luvulle tultaessa kokonaisuudessaan 64 prosenttia. Hyväksytyjen määrä yliopistoon on noussut 36 prosenttia. Tilastoverailu osoittaa selvästi, että korkeasti kouluttautuminen kiinnostaa ihmisiä vuosi vuodelta yhä enemmän. Merkille pantavaa tulosten suhteen on lisäksi se, että vaikka kokonaiskasvu hakijoiden suhteen on kasvanut selvästi, niin kokonaiskasvu yliopistoon hyväksytyjen osalta on kasvanut maltillisemmin.

3.2 Ammattikorkeakoulun opiskelijamäärien kehitys

Tutkielman aiheeseen liittyen tutkin tilastoja myös ammattikorkeakoulun osalta. Tilastokeskuksen internetsivut tarjoavat runsaasti valmiiksi kerättyä ja järjestettyä informaatiota muun muassa ammattikorkeakouluun hakeneista. Ammattikorkeakoulujen osalta kehitys opiskelijamäärien suhteen on samantapainen kuin yliopistoissa. Opiskelijamäärät ovat nousseet ammattikorkeakoulussa kohtalaisen tasaiseen tahtiin vuodesta 1992 lähtien. Ainoastaan vuosien 1995 – 1998 välillä uusien opiskelijoiden määrät kasvavat epätasaisin harppauksin muuhun kehitykseen verrattuna. Sama epätasaisuus on havaittavissa myös opiskelijoiden yhteismäärien kasvussa kyseisellä ajanjaksolla. Tälle ilmiölle ei ole tilastokeskuksen sivulla annettu selitystä. Kuitenkin tutkielman teoriaosuudessa sanotaan, että

ammattikorkeakoulujen toiminta vakinaistettiin vuonna 1995. Tämä voi olla yksi selittävä tekijä opiskelijamäärän heilahtelulle. Vuonna 1992 ammattikorkeakoulussa aloitti 6 611 oppilasta ja opiskelijoita oli yhteensä 6 915. Vuonna 2000 ammattikorkeakoulussa aloitti 33 562 oppilasta ja opiskelijoita oli yhteensä 114 020. Vuonna 2007 ammattikorkeakoulussa aloitti 36 632 oppilasta ja heidän yhteismääränsä oli 133 284. (LIITE 2)

3.3 Kehityksestä yleensä

Korkeakouluun pyrkivien ihmisten määrä on todistettavasti lisääntynyt vuosikymmenten aikana. Sekä yliopistot että ammattikorkeakoulut näyttävät vetävän suomen kansaa puoleensa vuosi vuodelta enemmän. Vuonna 1993 ennustettiin, että 2000 - luvulle tultaessa korkeakoulun aloituspaikka pystyttäisiin tarjoamaan noin 65 %:lle väestöstä. Kun ennustetta tarkasteltiin myöhemmin, voitiin todeta, että se piti paikkansa. Vuosituhannen vaihteessa korkeakoulujärjestelmä tarjosi opiskelupaikan noin 70 %:lle ikäluokasta. (Jääskeläinen 2000, 46-60; Ahteenmäki-Pelkonen 2003, 137.)

Vuonna 2008 yliopistotutkinnon keskimääräinen suoritus aika oli 6.5 vuotta. Nopein valmistuminen oli terveystieteissä, 4 vuotta. Pisimpään opiskelu kesti humanistisessa, sekä musiikkialalla, 9 vuotta. Yleisesti ottaen tutkintojen valmistumisajat vaihtelevat näiden arvojen välillä kohtalaisen tasaisesti (Opetusministeriö 2010b). Vuonna 2003, ammattikorkeakoulututkinnon keskimääräinen suoritus aika nuorten koulutuksessa oli 4,1 vuotta ja aikuiskoulutuksessa 3,1 vuotta (Opetusministeriö 2010d).

Suureksi osaksi koulutus on pitkän historiallisen kehityksen tulos, josta on tullut samalla myös koko kansan velvoite ja suurelle osalle ”pakko”. Tästä syystä voikin ajatella, että ihmiset haluavat kouluttautua jo kouluttautumisen velvoitteen takia mahdollisimman korkealle. Näin hyöty ajallisen investoinnin suhteen on yksilölle mahdollisimman suuri. Lisäksi työelämä toivoo hakijoiltaan usein korkeaa koulutusta ja monipuolisia työelämän taitoja. Tästä hyvänä esimerkkinä on Rouhelon (2001, 37) tutkimusraportti, jonka mukaan työelämän keskeiset muutokset tulevaisuudessa liittyvät seuraaviin asioihin:

- Epätyypillisten työsuhteiden ja epätyypillisten työaikojen lisääntyminen
- Teknologian lisääntyminen
- Kansainvälistyminen
- Koulutuksen korostuminen
- Työväestön ikärakenteen muuttuminen

Edellä lueteltu lista on tehty ennen kaikkea akateemisesti koulutettuja silmällä pitäen. Tässä yhteydessä herää kysymys esimerkiksi niin sanottujen vähempiosaisen tai matalasti koulutettujen osalta. Millaista koulutusta heidän tulisi saada, jotta he pystyisivät maailman nopeassa kehityksessä mukana? Huomioitavaa on myös, että tänä päivänä yhä useammalla ihmisellä on tarvetta tukeen ja yksilölliseen ohjaukseen. (Lappalainen 2001).

Teorian ja väliytteenvedon osalta on perusteltua väittää, että ihmisillä riittää koulutusoptimismia. Vaikka työmarkkinoiden osalta on tapahtunut paljon muutoksia, verrattuna esimerkiksi 1900-luvun alkuun, löytyy ihmisiltä yhä uskoa koulutuksen suhteen vielä 2000-luvulla. Kyseisen yhteenvedon avulla ei voida kuitenkaan esittää selkeitä johtopäätöksiä ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoiden kouluttautumismotiivien tai muiden taustavaikeuttajien suhteen ja muun muassa näitä asioita selvitetään seuraavaksi tutkielman tutkimusosassa.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa käsitellään tutkimuksen toteutusta. Ensiksi esitellään tutkimuskohde. Seuraavaksi käydään läpi tutkimuksen tehtävä sekä siihen liittyvät tutkimuskysymykset. Kolmanneksi esittelen aineiston hankinnan.

4.1 Tutkimuskohteen esittely

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat kaikki Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun tutkintotavoitteiset aikuisopiskelijat vuonna 2012 (N 800). Kokonaislukuun sisältyvät sekä alemmaa että ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavat aikuisopiskelijat. Kyseisen ammattikorkeakoulun opiskelijapalveluiden antamien tietojen mukaan aikuisopiskelija -statusta määrittää kaksi kriteeriä, jotka ovat samat kaikissa ammattikorkeakouluissa. Nämä ovat:

- a) yhteishaun aikuiskoulutushaussa amk-tutkintoa suorittamaan valittu tai
- b) yhteishaussa ylempää tutkintoa suorittamaan valittu

Tutkimus siis kohdistettiin tutkintotavoitteisiin aikuisopiskelijoihin, jotka opiskelivat joko alemmaa ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa seitsemällä eri koulutusosalalla. Tutkintotavoitteisen aikuisopiskelijan määrittäminen ei ole täysin yksinkertaista, sillä mitään ikään perustuvia määritelmiä ei ole käytössä. Selkeimmin tutkintotavoitteisina aikuiskoulutuksina toimivat ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot (YAMK), mutta myös ammattikorkeakoulututkinnot (AMK). Tällöin määrittely tapahtuu kyseisen koulutusmuodon kautta.

Molempiin tutkintoihin on määritelty erilliset hakukelpoisuudet. Esimerkiksi ylempää ammattikorkeakoulututkintoa varten vaaditaan pohjalle tietty ammattikorkeakoulututkinto,

sekä tutkinnon jälkeen hankittu kolmen vuoden työkokemus. Aikuisopiskelutuksena järjestettävää ammattikorkeakoulututkintoa varten pohjakouluvaatimus on määritelty erikseen ja kyseiseen koulutukseen päästäkseen hakijalla tulee olla lisäksi kahden vuoden työkokemus, joka on hankittu yli 18-vuotiaana.

Asian vaikeaselkoisuudesta johtuen tutkimuksessa luotettiin Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun opiskelijapalveluihin, jotka hallinnoivat opiskelijoiden tietoja ja pystyvät tekemään erilaisia erotteluja eri opiskelijaryhmien välille. Tutkimuksen aikuisopiskelijoiden yhteystiedot on pystytty poimimaan opiskelijapalveluiden Winha-opiskelijatietojärjestelmästä aloitusryhmäkoodien mukaan niin, että ne erottuvat nuorten koulutuksen ryhmistä.

Tutkimuksen kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden tarkka kuvaus esitellään tulokset-osiossa. Pohjois-Karjalan Ammattikorkeakoulu -organisaation tarkempaa esittelyä löytyy esimerkiksi koulun omilta internet-sivuilta www.pkamk.fi.

4.2 Tutkimuksen tehtävä ja tutkimuskysymykset

Kandidaatin tutkielman aihe syntyi osakseen jo vuosia sitten Erja Mooren tutkimuksen pohjalta, joka käsittelee aikuisen muuttuvaa koulutusidentiteettiä. Mooren tutkimus hahmottaa ”miten ihminen muuttuu, kun hän suorittaa ylemmän korkeakoulututkinnon ja hänestä tulee korkeasti koulutettu aikuisella iällä”. Tutkimuksen avulla saatujen tulosten pohjalta tutkittavat olivat sitä mieltä, että heidän arvostuksensa nousi sosiaalisen liikkuvuuden myötä niin koulutuksen kuin työelämän kentällä. (Moore 2005, 142-161.)

Osaksi Mooren tuloksiin ja myöhemmin löytämäni Pro Gradu -tutkimukseen liittyen itseäni alkoi kiinnostaa erityisesti sellaisten ihmisten kouluttautuminen, joilla jo entuudestaan on suoritettuna jokin korkeakoulututkinto, mutta jotka silti saattavat kokea jostain syystä riittämättömyyden tunnetta, esimerkiksi työmarkkinoilla. Näin ollen voidaankin kysyä, kuinka perusteltua Suomessa on opiskella useampaa korkeakoulututkintoa, olemalla esimerkiksi ”tuplamaisteri” alle 30 vuoden iässä. Aikuisopiskelijoiden kohdalla useampi lienee jo ohittanut kolmenkymmenen ikävuoden rajapyykin, mutta korkeasti kouluttautumisen taustalta löytyy varmasti erilaisia koulutususkoon liittyviä tekijöitä.

”Elinikäisen oppimisen tuska ja kurjuus? Aikuisten koulutusta ja oppimista koskevat mielikuvat” -tutkimuksen avulla on nostettu perinteisten aikuiskoulutukseen osallistumista selittävien sosiologisten, psykologisten ja vuorovaikutusmallien rinnalle mielikuviin ja mielikuvayhteiskuntaan pohjautuva lähestymistapa, jossa osallistumista tarkastellaan yksilön kulutuskäyttäytymisenä. Tällöin arvioidaan tuotteen (koulutus, kurssit, opiskelu) herättämien mielikuvien merkitystä päätöksenteko- ja valintatilanteissa (Manninen ym. 2003, 151.) Myös kyseisen tutkielman kohdalla koulutus voidaan ajatella eräänlaiseksi tuotteeksi, jonka avulla aikuisopiskelijat pyrkivät lunastamaan itsellensä parempaa asemaa työrintamalla.

Koulutususkon-aiheeseen ja tutkimuskohteeseen perehtymisen myötä tutkimustehtäväksi muotoutui lopulta kysymys; **Miten koulutususkon näky Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoiden kohdalla?** Tähän tutkimustehtävään pyritään vastaamaan tutkimuskysymysten avulla, jotka löytyvät alla olevasta listauksesta. Tutkimuskysymyksiin on haettu vastauksia erilaisten asenneväittämien kautta, jotka on esitetty kyselylomakkeessa (LIITE 4.)

Tutkimuskysymyksiksi aiheeseen perehtymisen myötä olen valinnut seuraavat:

1. Kuinka ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijat kokevat koulutuksen ja työelämän välisen suhteen?
2. Uskovatko ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijat, että kouluttautumisen avulla voi luoda itselleen parempaa tulevaisuutta?
3. Uskovatko ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijat, että ihmisen arvo työmarkkinoilla nousee useamman korkeakoulututkinnon myötä?
4. Uskovatko ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijat, että koulutus vaikuttaa ihmisen identiteettiin?
5. Mitä hyötyä ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijat odottavat saavansa korkeakoulututkinnosta?

Vaikka kyseiset tutkimuskysymykset ovat käsitteinä laajoja, ovat ne aihepiireiltään mielestäni lähellä toisiaan. Tehdyn tutkimuksen tarkoituksena oli saattaa kysymykset yhä lähemmäs toisiaan ja tämä konkretisoitui lopulta tulosten muodossa.

Tutkielman teoriaosasta pystyi erottelamaan aihepiireiltään neljä erilaista pääteemaa, joiden pohjalta kyselylomakkeen väitteet lopulta muotoiltiin. Alla olevan taulukon (TAULUKKO 2) tarkoituksena on hahmottaa tutkielman teorian, asetettujen tutkimuskysymysten ja väittämien välistä yhteyttä toisiinsa. Kokonaisuutta voidaan kuvata tutkimusasetelmaksi, koska sen kautta luodaan tutkimusaineistolle mielekäs konteksti ja tulosten yksiselitteinen tulkinta on mahdollista.

Ensimmäisen teeman teoriaosa käsittelee koulutususkon kehittymistä ajan saatossa. Tässä kohtaa korostuu yhteiskunnan ja työn teon muutos historiallisesta näkökulmasta katsottuna. Kysymysten osalta ollaan yleisesti ottaen kiinnostuneita vastaajien asenteista työntekoa ja koulutusta kohtaan. Toisen teema-alueen teoriaosa käsittelee koulutususkoa yhteiskunnallisen kilpailun näkökulmasta uusliberalismin ja globalisaation hengessä. Kolmannen teema-alueen teoriaosan kysymyksissä käsitellään korkeakoulutuksen voimakasta kasvua tällä vuosituhanella. Korkeakoulutuksen voimakkaan kasvun myötä koulutususkon voisi olettaa olevan suhteellisen korkea ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. Viimeisen teema-alueen teoriaosan kysymyksissä ollaan kiinnostuneita identiteetin kehittymisestä. Väittämien avulla selvitetään, miten ison merkityksen tutkittavat antavat koulutukselleen oman identiteetin vahvistajana.

Näiden edellä mainittujen teoriaosien lisäksi aikuisopiskelijoilta kysyttiin myös avoimia kysymyksiä ilman valmiita väittämävaihtoehtoja. Ensimmäisen täydentävän kysymyksen kohdalla ollaan kiinnostuneita tietämään, mitä hyötyä ja lisäarvoa vastaajat odottavat ammattikorkeakoulututkinnon suorittamisesta seuraavan. Viimeinen avoin kysymys, jonka avulla kehitetään opinto-ohjausta, on tarkoitettu Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun sisäiseen käyttöön ja oppilaitoksen kehittämiseen. Näitä tuloksia ei julkaista tässä tutkielmassa.

TAULUKKO 2. Teorian, tutkimuskysymysten ja väitteiden yhteensovittaminen

Teema / teoria-osa	Tutkimuskysymykset	Vastaava asenneväittäjä
<p>Teoriaosa 1</p> <p>Koulutususkon kehittyminen ajan saatossa, jossa korostuu yhteiskunnan ja työn teon muutos historiallisesta näkökulmasta katsottuna</p>	Kuinka amk:n aikuisopiskelijat kokevat koulutuksen ja työelämän välisen suhteen?	<p>1. Koulutus on paras tie työllistymiseen</p> <p>2. Tarpeen tullen on oltava valmis vaihtamaan ammattia, jotta voi pysyä työelämässä</p>
<p>Teoriaosa 2</p> <p>Kansainvälistynyt kilpailu (=Globalisaatio)</p> <p>Lisääntynyt kilpailu (=uusliberalismi)</p>	Uskovatko amk:n aikuisopiskelijat, että kouluttautumisen avulla voi luoda itselleen parempaa tulevaisuutta?	<p>3. Kansainvälistyvillä työmarkkinoilla selviäminen vaatii korkeakoulututkinnon hankkimista</p> <p>4. Mitä enemmän ihmisellä on suoritettuna korkeakouluopintoja, sitä paremmin hän menestyy työmarkkinoilla</p>
<p>Teoriaosa 3</p> <p>Korkeakoulutuksen voimakas kasvu tällä vuosikymmenellä</p>	Uskovatko amk:n aikuisopiskelijat, että ihmisen arvo työmarkkinoilla nousee useamman korkeakoulututkinnon myötä?	5. Koulutuksen kautta saatavat hyödyt lisääntyvät sitä mukaa, mitä enemmän ihminen kouluttaa itseään
<p>Teoriaosa 4</p> <p>Koulutus identiteetin muokkaajana</p>	Uskovatko amk:n aikuisopiskelijat, että koulutus vaikuttaa ihmisen identiteettiin?	6. Nyt opiskelemani tutkinto vahvistaa sitä kuvaa, jonka haluan välittää itsestäni muille
<p>Täydentävä kysymys 1</p>	Mitä hyötyä amk:n aikuisopiskelijat odottavat saavansa korkeakoulututkinnosta?	7. Mitä hyötyä ja lisäarvoa odotat AMK-tutkinnon suorittamisesta olevan sinulle?

<p>Täydentävä kysymys 2</p> <p>Tämä kysymys on suunnattu ammattikorkeakoulun sisäisen toiminnan kehittämiseen. Kysymyksen tuloksia ei raportoida kyseisessä tutkielmassa.</p>	Miten kehittäisit Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun opinto-ohjausta, jotta se palvelisi paremmin opiskelijaa opintojen aikana?	
--	---	--

4.3 Aineisto

Tutkimuksen kohdejoukon vastaajat valittiin kokonaisotannalla ja näin ollen kaikki Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun tutkintotavoitteiset aikuisopiskelijat olivat tasavertaisessa asemassa vastaamisen suhteen. Tutkimusta varten luotiin E-lomake –kysely. Verkkosoite, josta kysely löytyi, lähetettiin vastattavaksi sekä alemmaa ammattikorkeakoulututkintoa suorittaville että ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittaville aikuisopiskelijoille opiskelijapalveluiden kautta. Alemmaa ammattikorkeakoulututkintoa oli vastaamishetkellä suorittamassa noin 670 tutkintotavoitteista aikuisopiskelijaa ja ylempää ammattikorkeakoulututkintoa noin 130.

Kyselylomakkeen luominen oli pitkä prosessi ja se sisälsi paljon erilaisia vaiheita. Lomakkeen suunnittelu vaati aikaisempiin tutkimuksiin ja niissä käytettyihin mittareihin tutustumista (mm. Tonttila 2001; Manninen ym. 2003; Manninen & Luukannel 2006). Aikaisemmista tutkimuksista haettiin virikkeitä ja syvällistä tietoa lomakkeen kokonaissuunnitteluun. Mittarin kehittämisvaihe vaati hieman asiantuntija-apua tutkielman ohjaajalta sekä lomakkeen esitestaajilta.

Kyselylomakkeen esitestaajina käytettiin sekä Itä-Suomen yliopiston että Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Ammattikorkeakoulun puolesta esitestaajana toimi yksi rakennustekniikan perusopiskelija ja yliopiston puolelta esitestauksen toteutti yksi kasvatustieteen ja yksi aikuiskasvatustieteen opiskelija. Lisäksi lomaketta käytettiin tasaisin väliajoin tutkielman ohjaajan tarkastettavana. Parannusehdotuksia kerättiin myös moodle-oppimisympäristön kautta tutuilta opiskelijakavereilta, jotka olivat tutkielmaopinnoissaan samassa vaiheessa itseni kanssa. Kaikkien näiden keinojen kautta pyrittiin minimoimaan kyselylomakkeen heikkoudet toimivuuden, kuten asenneväittämien ymmärrettävyyden ja kyselylomakkeen pituuden suhteen.

Kyselyn vastausprosentti jäi heikoksi, kun sitä verrataan vastaajien kokonaismäärään (N 800). Määräaikaan mennessä vastauksia tuli 73 kappaletta. Tähän lukuun sisältyy sekä alemmaa että ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavat aikuisopiskelijat. Kysely toteutettiin aikavälillä 18.4 – 2.5.2012. Aikuisopiskelijoille annettiin kaksi viikkoa vastausaikaa, jonka jälkeen kysely sulkeutui. Mikäli vastausprosenttia olisi haluttu saada isommaksi, olisi vastausaikaa tullut jatkaa pidemmäksi, jota olisi edeltänyt muistutusviesti vas-

taamisen tärkeydestä. Näin ei kuitenkaan toimittu osin aikataulullisista syistä, mutta myös siitä syystä, että vastaajat olivat antaneet riittävästi perusteluita avointen vastausten kohdalla, jotka liittyivät kyselylomakkeen väittämiin. Toisin sanoen, kvantitatiivisen aineiston analyysin puolesta vastauksia olisi ollut hyvä saada paljon enemmän, mutta kvalitatiivisen analyysin puolesta avovastauksia tuli riittävästi.

Kyselylomake (LIITE 4) sisälsi asenneväittämiä ja tehtyjen valintojen perusteluja. Vastaa- jilla oli mahdollista valita väitteen kohdalla omaa mielipidettään lähimpänä oleva vaihtoehto viisiportaisesta likert-asteikosta. Jokaisen väittämän kohdalla vastaajalla oli samat vaihtoehtot käytettävissä. Valitsemalla numeron yksi vastaaja tarkoitti, että oli asenneväittä- män kanssa täysin eri mieltä. Numero kaksi tarkoitti, että vastaaja on hieman eri mieltä asenneväittämän kanssa. Numero neljä tarkoitti, että vastaaja on hieman samaa mieltä ja numero viisi, että vastaaja on täysin samaa mieltä asenneväittämän kanssa. Numero kolme tarkoitti sitä, että vastaajan näkemys oli näiden vaihtoehtojen väliltä.

Valmiiden väittämien lisäksi vastaajilta pyydettiin perusteluita avointen vastausten muo- dossa. Yhteensä asenneväittämiä on kyselylomakkeessa kuusi. Seitsemänteen kysymyk- seen haettiin pelkästään avoimia vastauksia. Kahdeksas avoin kysymys ja sen vastaukset on tarkoitettu ammattikorkeakoulun sisäisen toiminnan käyttöön ja kysymys erotettiin tästä syystä varsinaisesta tutkimusasetelmasta kokonaan.

TUTKIMUKSEN VAIHEET

Tutkielma alkoi hahmottua vuonna 2010 oman kandidaatin työn pohjalta. Kuitenkin suurin tutkimustyö pro gradu -tutkielman suhteen ajoittuu vuoden 2011 ja 2012 välille. Ensimmäinen virallinen suunnittelupalaveri tutkielman aiheen pohjalta käytiin ammattikorkea- koulun henkilökunnan ja yliopiston ohjaajan kanssa syyskuussa 2011. Tästä tutkimuspro- sessi lähti etenemään pienin askelin eteenpäin ja lopulliset tutkimustulokset olivat luetta- vissa lokakuussa 2012. Tutkimuksen vaiheet ja aikataulut suunniteltiin kuukauden tark- kuudella. Jotkut tutkimuksen vaiheet vaativat suunniteltua enemmän aikaa ja toiset etenivät aiottua vauhdikkaammin, kuitenkin niin, että kokonaisuikataulu piti loppujen lopuksi koh- talaisen hyvin paikkansa.

5 ANALYYSIMENETELMÄT

Tutkimuksessa yhdistyy kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Kyselytutkimus pitää sisällään laadullisen ja määrällisen asennetutkimuksen piirteitä ja ominaisuuksia. Kvalitatiivisessa asennetutkimuksessa ”keskeistä on asioiden arvottaminen, niiden punnitseminen, kannattaminen tai vastustaminen. Kannanottoja perusteluineen voidaan pitää eräänlaisina tulkintoina väittämän sisällöstä” (Tonttila 2001, 177). Kyseisessä tutkimuksessa perustelut tulevat selville avointen vastausten muodossa.

Kvantitatiivisen asennetutkimuksen kohdalla vastaukset jakautuvat selkeämmin samaa tai eri mieltä olemisen välille. Tämä johtuu siitä, että vastaukset kerätään ennalta asetettujen asteikoiden ja strukturoitujen vastausvaihtoehtojen mukaan, joka mahdollistaa tilastollisten analyysimenetelmien käytön. (Alasuutari 1999, 34-36; Tonttila 2001, 48,51,177.)

5.1 Asenteet tutkimuskohteena

Vesalan & Rantasen (2007, 23) toimittaman teoksen mukaan asenne voidaan nähdä sekä suhdekäsitteenä että perustavana asenteena jotakin kohtaan. Asenteen avulla voidaan siis kuvata sitä, miten yksilö toimii sosiaalisessa maailmassa ja miten ihmisten jakama maailma heijastuu yksilössä. Asennetta pidetään mielipidettä syvällisempänä ja sen katsotaan vaikuttavan ihmisen käyttäytymiseen (Tonttila 2001, 46).

Asenteiden sosiaalisesta luonteesta kertoo niiden liittyminen kiistanalaisiin kysymyksiin ja argumentaatioon. Ihmiset jakavat keskenään samoja asenteita, jotka lopulta synnyttävät eroja eri ihmisryhmien välille. Argumentaatiota ja kiistelyä tapahtuu ryhmien välillä silloin, kun osapuolten asenteissa on eroja kiistakysymysten suhteen. Asenteiden yhteisiä ja eräviä näkemyksiä lisääviä tekijöitä voivat olla esimerkiksi ihmisten sosiaaliset, ammatilliset ja puolueelliset taustat (Vesala & Rantanen 2007, 24-25.)

Vesala & Rantanen (2007, 26,28) nostavat esille asenteen kommunikatiivisen puolen. Tällä tarkoitetaan asenteiden avulla tapahtuvaa viestintää ja asioiden arvottamista eri konteksteissa. Ihmiset määrittävät omaa identiteettiään sosiaalisten ryhmien keskellä ja tekevät tätä kautta itselleen maailmaa ymmärrettäväksi. Asenteen kautta tapahtuu asioiden arvottamista eli arviointia, joka voi olla kielteistä tai myönteistä. Arvottamisen kohteena voi olla ”mikä tahansa sosiaalisesti ja kulttuurisesti merkitykselliseksi tunnistettavissa oleva konkreettinen tai abstrakti, erityinen tai yleinen ilmiö”.

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoiden kohdalla asenteita tarkastellaan korkeakoulukontekstissa ja asenteiden tarkastelun yhteydessä korostuu vastaajien yksilöllisyys. Asioiden arvottamiseen vaikuttaa vastaajan osalta esimerkiksi tiettyyn ryhmään kuuluminen, sosiaalinen asema, rooli, sekä sukupuoli (Vesala & Rantanen 2007, 29).

5.2 Asennetutkimus tutkimusmenetelmänä

Asennetutkimuksen valtavirta nojautuu vahvasti kvantitatiiviseen metodiikkaan. Tutkimuksen kautta saatu aineisto pyritään kvantifioimaan, eli muuttamaan numerolliseen, mitattavaan muotoon. Dispositionaalisen asenneteorian mukaan tämä on mahdollista ja tällöin asenne nähdään erillisenä yksilön sisällä vaikuttavana ominaisuutena. Tätä voidaan mitata esimerkiksi Likert-asteikon avulla. Tällöin vastausvaihtoehdot on tavallisesti määritelty etukäteen ja vastaajan tehtävänä on rastittaa vastauslomakkeesta kohta, joka vastaa hänen asennettaan. Likert-asteikolla asenteen arvottaminen voi olla joko kielteistä tai myönteistä eri voimakkuuksilla (Vesala & Rantanen 2007, 16-19, 34.)

”Kvantitatiivisessa tutkimuksessa mitattavat asenteet ovat siis tiedossa ennen mittausta” (Tonttila 2001, 52). Dispositionaalisen näkemyksen mukaan Likert-asteikollisella mittausmenetelmällä voidaan tutkia yksilöiden välisiä eroja, jotka tulevat ilmi esimerkiksi erilaisissa valintatilanteissa. Dispositionaalisen näkemyksen mukaan asenteet syntyvät ja muokkaantuvat yksilön tiedonkäsittelyn ja uskomusten kautta. Tämä tarkoittaa, että myös kyseisen tutkimuksen aikuisopiskelijat joutuvat jatkuvasti arvottamaan erilaisia asioita ja valintoja opintojensa suhteen erilaisten tietolähteiden ja uskomusten varassa. (Vesala & Rantanen 2007, 20-21; Manninen ym. 2003, 151.)

Dispositionaalisen näkemyksen mukaisessa tutkimuksessa asenne oletetaan varsin yksiselitteiseksi ja tavallaan yksinkertaiseksi ilmiöksi, jonka tarkastelussa asiayhteys ei ole keskeistä. Arvottamisen kohde oletetaan tiedetynlaiseksi ja tietynlaiseksi, samoin arvottamisen tapa tai ulottuvuus. Arvottajaksi taas oletetaan yksilö. Asennetutkimuksessa arvottaminen voidaan nähdä esimerkiksi tunnepitoisena suhtautumisena tai arvottavina uskomuksina (Vesala & Rantanen 2007, 30,32.) Kuten aikaisemmin on jo todettu, kyseisessä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita tutkintotavoitteisten aikuisopiskelijoiden uskomuksista ja asenteista omaa koulutusta ja työelämää kohtaan.

5.3 Laadullinen asennetutkimus tutkimusmenetelmänä

Laadullisen asennetutkimuksen avulla eritellään ja tulkitaan ihmisten arvottamia asioita, jotka tulevat ilmi heidän kommentoissaan esitettyjä asioita tai kiistakysymyksiä. Metodikkaan kuuluu puolistrukturoitujen haastattelujen, havainnoinnin ja tekstianalyysien käyttäminen, joiden avulla haastateltavien monitasoiset asenteet voidaan saada selville yksilöllisiä mittausasteikkoja paremmin. Aineiston analysoinnin osalta kiinnostus kohdistuu argumentaation tulkitsemiseen, joka muodostuu kannanotoista ja niihin liitetystä perusteluista ja muista selonteista (Vesala & Rantanen 2007, 11,17.) Tässä tutkielmassa hyödynnetään tekstianalyysiä.

Kiistakysymyksiin liittyvää kommentointia varten tulee olla esitettynä selkeä kannanottamisen kohde. Tavallisimmin laadullisessa asennetutkimuksessa käytetään erilaisia lauseväittämiä tai muita kommentointia virittäviä ärsykeitä. Lauseväittämien kohdalla vastaajalla on mahdollisuus perustella omaa kantaansa tai näkemystään laajemmin kuin ”rastiruu-tuun periaatteella”. Valmiiden vastausvaihtoehtojen sijaan vastaaja voi siis kommentoida asiaa omin sanoin, mikä on muutenkin tyypillistä arkielämässä (Vesala & Rantanen 2007, 33-34.) Pro gradu -tutkimuksessa tähän on päästy antamalla vastaajalle mahdollisuus perustella omat valintansa avoimien vastausten muodossa.

Asennekäsitteen näkökulmasta katsottuna on tärkeää selvittää kysymykset; mitä ja miten arvotetaan ja kuka arvottaa. Laadullisessa asennetutkimuksessa voidaan korostaa sosiaalista vuorovaikutusta, kommunikaatiota ja kokemista. Tämä antaa lopulta mahdollisuuden soveltaa monenlaisia arvottamisen sosiaalisen luonteen tulkintaan soveltuvia ja tulkintaa

eri tavoin syventäviä käsitteitä ja näkökulmia, mikä on suuri ero verrattuna dispositionaaliiseen näkemykseen (Vesala & Rantanen 2007, 28-30.)

5.4 Aineiston analyysi

Määrällisen aineiston analyysi

Aineiston normaalijakaumaa tarkasteltiin käyttämällä Kolmogorov-Smirnovin testiä. Kyseistä testiä käytetään silloin kun otoskoko on yli 50. Tutkielman vastausaineisto ei ollut normaalisti jakautunutta, joten aineiston analyysien osalta käytettiin epäparametrisiä testejä. Aineistoa analysoitiin lisäksi käyttämällä kuvailevia tilastollisia menetelmiä, joihin lukeutuivat frekvenssit, prosentit, moodi, mediaani, keskiarvot ja keskihajonnat (Nummenmaa 2004, 53 – 62, 122, 143.)

Mann whitneyn U-testiä käytettiin sellaisissa tilanteissa, joissa haluttiin tehdä tutkittavien välisiä vertailuita. Käytännössä tämä tarkoitti kahden eri ryhmän keskiarvojen vertailuja toisiinsa (Nummenmaa 2004, 160). Kyseisessä tutkimuksessa kaksi erillistä ryhmää muodostivat naiset ja miehet sekä ikäryhmät 24 – 40 -vuotiaat ja 41 – 60 -vuotiaat. Heikkilä (2001, 143) toteaa, että Mann Whitneyn U-testiä on syytä käyttää jos epäilee, etteivät t-testin edellytykset ole voimassa. Nummenmaa puolestaan on sitä mieltä, että epäparametrisiä testejä voi käyttää periaatteessa milloin vain edellyttäen, että testillä voidaan vastata tutkimuskysymykseen. Mann-Whitneyn U-testi on riippumattomien otosten epäparametrinen vastine t-testille. U-testiä voidaan käyttää siitä syystä, että ne toimivat kuten t-testit, mutta eivät edellytä jakaumien normaaliutta. (Nummenmaa 2004, 142 - 143, 248.)

Laadullisen aineiston analyysi

Laadullisen aineiston perusanalyysimenetelmänä pidetään sisällönanalyysiä, jota myös kyseisessä tutkielmassa hyödynnettiin. Sisällönanalyysiä pidetään sekä yksittäisenä metodina että väljänä teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. Sisällönanalyysi on tekstianalyysi, jonka avulla pyritään kuvaamaan dokumenttien sisältöä sanallisesti. Tarkoituksena on löytää tekstin merkityksiä, luoda sanallinen ja

selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Tärkeää on, ettei missään vaiheessa aineistoa järjestellessä kadoteta informaatiota. Kyseisen analyysimenetelmän avulla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa (Tuomi & Sarajärvi 2004, 93, 106-110.)

Sisällönanalyysin kohdalla edetään kolmivaiheisen prosessin kautta. Tämä sisältää aineiston pelkistämisen, ryhmittelyn ja käsitteiden luomisen. Prosessin myötä eri käsitteitä yhdistellään toisiinsa ja lopputuloksena saadaan luotua erilaisia luokkia sekä teemoja, joilla pysytään vastaavaan asetettuun tutkimustehtävään (Alasuutari 1999, 38-39; Tuomi & Sarajärvi 2004, 93, 110-115, 118.) Näin edettiin myös tämän tutkimuksen vastausten osalta. Ensiksi tarkasteltiin millä argumenteilla vastaajat olivat perustelleet omia valintojaan ja prosessin lopuksi perusteluiden pohjalta syntyneitä teemoja paikannettiin teoriaan sekä peilattiin näiden välistä suhdetta toisiinsa.

Sisällönanalyysissä hyödynnettiin EXEL-taulukkolaskentaohjelmaa, koska se mahdollistaa aineiston käsittelyn oikealla, prosessin vaatimalla tavalla. Prosessin vaiheisiin sisältyi aineiston kvantifiointia, jonka avulla laskettiin, kuinka monta kertaa sama asia esiintyi tutkimusaineistossa. Kvantifioinnin kautta sanallisesti kuvatussa aineistosta oli mahdollista tuottaa myös määrällisiä tuloksia. Vastausten analysointi kohdistettiin laadullisen tutkimuksen osalta pelkästään avoimiin vastauksiin, jotka toimivat perusteluina kysymyslomakkeessa esitetyille väittämille (Alasuutari 1999, 191-195; Tuomi & Sarajärvi 2004, 117-119.)

Analyysin tuloksena saatiin rakennettua käsittekatgorioita eli kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä. Käsittekatgoriat ja niiden teemat edustavat aikuisopiskelijoiden erilaisia yleisiä ajattelutapoja, eivät yksilön ajattelutapoja. Tutkimuksen tulosvaiheessa esiin nostetut yksittäiset vastaukset toimivat esimerkkeinä erilaisista mielipiteistä tai uskomuksista esitettyjen asiaväittämien suhteen. Luodut käsittekatgoriat kertovat muun muassa, mitkä tai millaiset asiat aikuisopiskelijat ovat kokeneet tärkeimmiksi ja vähemmän tärkeiksi eri väittämien kohdalla. Näiden tulosten pohjalta voidaan lopulta luoda yleistyksiä ja tehdä erilaisia johtopäätöksiä esitettyjen väittämien ja tutkimuskysymysten suhteen (vrt. Manninen ym. 2003, 29,92.)

5.5 Tutkimuksen luotettavuuspohdinta

Tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään metodikirjallisuudessa usein validiteetti ja reliabiliteetti -käsitteiden kautta. Validiteetilla tarkoitetaan, että tutkimuksessa tutkitaan sitä, mitä on luvattu ja reliabiliteetti kuvastaa puolestaan tutkimustulosten toistettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2004, 133.) Kyseinen tutkimus on pyritty kuvailemaan ja toteuttamaan niin, että se olisi mahdollista suorittaa myös vieraan tutkijan toimesta. Tutkimuksen eettisiin sääntöihin kuuluu, että tutkimusaineisto tulee olla pyydettyä nähtävissä (Alasuutari 1999, 193). Lisäksi tutkielman kautta on pyritty siihen, että kyseiseen tutkimukseen laadittua mittaria on mahdollista soveltaa myös muiden vastaavanlaisten tutkimusten ja kohdejoukkojen kohdalla.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta käsin ja eri asioiden osalta. Kyseisessä tutkimuksessa vastaajien uskomuksia ja asenteita on pyritty selvittämään triangulaation avulla. Yksinkertaistaen triangulaatiolla tarkoitetaan kyseisessä tutkimuksessa sitä, että siinä hyödynnetään sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia analyysimenetelmiä. Vaikka tämä asetelma sisältääkin monenlaisia epävarmuustekijöitä luotettavuuden suhteen, niin päällimmäisenä perusteena kyseiselle valinnalle on ollut se, että eri metodeja, tiedonlähteitä ja teorioita yhdistämällä on mahdollista saada enemmän moniulotteisuutta sekä näkökulmia todellisuuden selvittämiseen ja tulkintaan (Tuomi & Sarajärvi 2004, 140-146.)

Luotettavuuden arviointiin ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita, mutta Tuomen ja Sarajärven mukaan luotettavuutta voidaan pohtia esimerkiksi seuraavien esille tuotavien asioiden kautta, joita ovat: tutkimuksen kohde ja tarkoitus, omat sitoumukset tutkijana kyseisessä tutkimuksessa, aineistonkeruu, tutkimuksen tiedonantajat sekä tutkija-tiedonantajasuhde, tutkimuksen kesto, aineiston analyysi, tutkimuksen luotettavuus ja tutkimuksen raportointi (Tuomi & Sarajärvi 2004, 135, 138.)

Tutkimuksen kohde ja tarkoitus

Tutkimuksen kohdetta ja tarkoitusta miettiessä tulee pystyä vastaamaan kysymyksiin kuten mitä tutkija on tutkimassa ja miksi. Kuten jo aikaisemmin tutkielmassa mainittua, kysei-

sessä tutkimuksessa henkilökohtaista kiinnostusta tutkittavaa asiaa kohtaan on lisännyt amk-opiskelutaustani sekä myöhemmät yliopisto-opinnot ja näistä yhdessä saadut virikkeet. Myös yhtä aikaa tapahtuneella opiskelun ja työelämän yhteensovittamisella on ollut vaikutusta kyseisen aiheen valintaan. Nämä kaikki ovat lopulta vaikuttaneet siihen, että koulutuksen ja työelämän välistä suhdetta on ollut mielekästä alkaa tutkimaan. Aiheeseen perehtymisen ja syventymisen myötä tutkimusaihe on laajentunut ja syventynyt yhä enemmän, tarjoten mahdollisuuksia yhä laajempiin jatkotutkimuksiin. Koulutususkon tutkiminen voidaan nähdä yleisesti tärkeänä asiana ja esimerkiksi Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa sitä mitataan oppilaitoksen sisäisillä kyselyillä jatkuvasti. Tällöin termistönä käytetään tosin muita nimiä kuin koulutususko. Mielestäni aihetta on tärkeä tutkia, koska koulutus ja työelämä kulkevat vahvasti käsi kädessä, tai ainakin näin pitäisi tapahtua. Tutkimustulosten avulla esimerkiksi oppilaitoksilla on mahdollista kehittää omaa toimintaansa niin, että opetus ja työelämän tarpeet sekä vaatimukset kohtaavat toisensa yhä paremmin.

Tutkijan omat sitoumukset

Henkilökohtaiset sitoumukset tutkijana kyseisen tutkimuksen kohdalla ovat siis varsin vahvat. Pro Gradu- tutkielman kohdalla tämä on nähtävä ennen kaikkea vahvuutena luotettavuuden kannalta. Tutkimuksen luotettavuutta parantaa se, että tutkija on ollut motivoitunut tutkittavaa asiaa kohtaan. Tutkittava aihe ei ole ollut vain hetken mielihohteesta tapahtunut valinta vaan pitkän aikavälin, tutkimisen ja pohdinnan tulos.

Aineistonkeruu

Aineistonkeruun kohdalla voidaan todeta, että tutkimuksen luotettavuutta syö osittain vastaajin kato. Tutkimuksen tiedonantajina toimivat kaikki Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijat, joita oli kaikkiaan noin 800. Tähän lukumäärään verrattuna 73 kyselyyn vastannutta on pieni määrä. Kvantitatiivisen tutkimuksen osalta analyysien tulokset ovat yleensä sitä luotettavampia, mitä enemmän saadaan vastauksia. Toisaalta, kvalitatiivisten tulosten osalta luotettavuutta voidaan pitää saavutetun lukumäärän ja vastausten perusteluiden suhteen kohtalaisen hyvänä. Alasuutarin (1999, 214) mukaan ”validitee-

tin ja reliabiliteetin ratkaisee lopulta se, miten koherentti paikallinen selitys on, mitä useimmat johtolangat aineistossa puhuvat sen puolesta ja miten relevantti se näyttää olevan selitettäessä muutakin kuin kyseistä aineistoa.”

Tutkimuksen tiedonantajat sekä tutkija-tiedonantaja-suhde

Tarkkaa tietoa siitä miksi vain kyseinen määrä aikuisopiskelijoita vastasi kyselyyn, ei ole tiedossa. Katoa voivat selittää kyseisen tutkimuksen osalta monet eri tekijät. Osa aikuisopiskelijoista on voinut jättää vastaamatta kyselyyn yksinkertaisesti siitä syystä, että ei ole sattunut lukemaan omaa sähköpostiaan kyselyhetkellä. Toisaalta kyselyyn vastaaminen on voinut jäädä väliin kiinnostamattomuuden takia ja tätä olisikin voinut parantaa esimerkiksi lupaamalla jokin palkinto kyselyyn vastaamisesta. Katoa voi selittää myös se, että kyselyyn vastasivat nyt vain ne henkilöt, joilla koulutususko on keskimääräistä vahvempi ja sellaiset ihmiset, jotka eivät kokeneet tutkittavaa asiaa kiinnostavaksi, valitsivat vastaamisen sijasta suoraan ”delete”-näppäimen. Luultavasti lähes kaikki korkeakoulussa opiskelevat ovat kuitenkin koulutususkoisia ihmisiä.

On myös mahdollista, että samantapaisia asioita on kyselyt lukuvuoden aikana jo aikaisemminkin. Myös opiskelijoiden henkilökohtaisilla elämäntilanteilla on aina väistämättä vaikutusta vastaamishalukkuuteen. Yhtä hyvin voi olla, että osa opiskelijoista on sattunut olemaan harjoittelussa kyselyhetkellä, eikä tästä syystä ole esimerkiksi ehtinyt vastaamaan kyselyyn annetun kahden viikon aikana. Näin ollen vastaamisajan jatkaminen olisikin voinut olla järkevää. Pohdintaa voi jatkaa myös sillä, olisiko ollut järkevämpää mennä itse konkreettisesti lomakkeiden kanssa opiskelijoiden luo ja kerätä vastaukset suoraan pienemmiltä opiskelijaryhmiltä. Tämä olisi voinut olla e-lomaketta tehokkaampi tiedonkeruu tapa, mutta samalla tällä tavalla olisi väistämättä rajoitettu tutkimuskohdetta ja sen tarjoamaa variaatiota esimerkiksi vastaajien taustojen suhteen.

Tutkimuksen kesto

Tutkimuksen tulosten luotettavuuteen vaikuttaa oleellisesti se aika, joka tutkijalla on ollut käytössään tutkimustaan kohtaan (Tuomi & Sarajärvi 2004, 139). Tutkimuksen tekemiseen ja sen kokonaiskestoon on henkilökohtaisesti vaikuttanut muiden yliopisto-opintojen yhtäaikainen suorittaminen sekä opiskelun sivussa tekemät palkkatyöt ja muut projektit. Kaikilla näillä on ollut sekä positiivista että negatiivista vaikutusta tutkimuksen luotettavuuden suhteen. Tutkimustyöstä irtautumisen mahdollisuus ja pakko on toisaalta vienyt ajatuksia pois tutkimuksesta ja antanut näin ollen virtaa keskeneräisen työn jatkamiseen, mutta samalla se on myös vähentänyt innostusta flow-tilan koko ajan katketessa.

Aineiston analyysi

Aineiston analyysillä on suuri merkitys tutkimustulosten luotettavuuden kannalta. Tuomen ja Sarajärven mukaan (2004, 131-133) sisällönanalyysin heikkoutena voidaan pitää sitä, että sen avulla aineisto saadaan vain järjestetyksi johtopäätöksen tekoa varten. Paljon jää tutkijan vastuulle kuinka hän käsittelee ja tulkitsee tutkimusaineistoaan. Luotettavuus voi kärsiä esimerkiksi tutkijan heikon asiantuntemuksen takia ja tulkinnan puolueettomuutta voi heikentää muun muassa tutkijan henkilökohtainen tausta. Kyseinen tutkielma sisältää sellaisia aineiston analyysimenetelmiä, joita tutkija ei ollut käyttänyt ennen kyseistä tutkimusta. Tämä tosiasia lukijalla on hyvä pitää mielessä tuloksia lukiessa.

Aineiston analyysit on pyritty toteuttamaan metodikirjallisuuden ohjeiden mukaan ja analyysien luotettavuutta on tarkasteltu tietyin väliajoin tutkielman ohjaajan avustuksella. Tärkeimpänä ohjenuorana analyysin osalta on käytetty Tuomijärven ja Sarajärven ajatusta (2004, 148), jonka mukaan ”kaikille aineiston analyysitavoille ei edes tarvitse olla varsinaista nimeä, vaan sisällönanalyysiksi saattaa riittää uskottava kuvaus siitä, miten aineistonanalyysin on tehnyt. Tärkeämpää kuin löytää analyysille nimi on siis pohtia, miten analyysin tekee”. Kyseisessä tutkimuksessa on pyritty katsomaan tarkkaan, mitä aineistosta saadaan irti käytetyillä analyysitavoilla. Saadut tulokset pitävät tutkijan mielestä paikkansa ja samaa analyysitapaa on mahdollista käyttää myös muissa samantapaisissa tutkimuksissa. Tämä ei kuitenkaan poista sitä tosiasiaa, että kehittämisen varaa varmasti löytyy ajatellen tulevia, mahdollisia jatkotutkimuksia.

Tutkimuksen raportointi

Aineiston analyysin kohteena oli paljon erilaisia tilastoja, jotka vaativat oikeanlaista lukua- ja tulkitsemistaitoa sekä tarkkuutta käsiteltävien asioiden suhteen. Saatuja tuloksia voidaan pitää varsin luotettavina, sillä aineistoa on kerätty muun muassa opetusministeriöltä ja kyselyjen kautta saatujen tulosten tulkitseminen on ollut tutkimuksen tekijälle selvää. Kaikissa tutkimuksen vaiheissa on pyritty noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä (Tuomi & Sarajärvi 2004, 129-130).

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

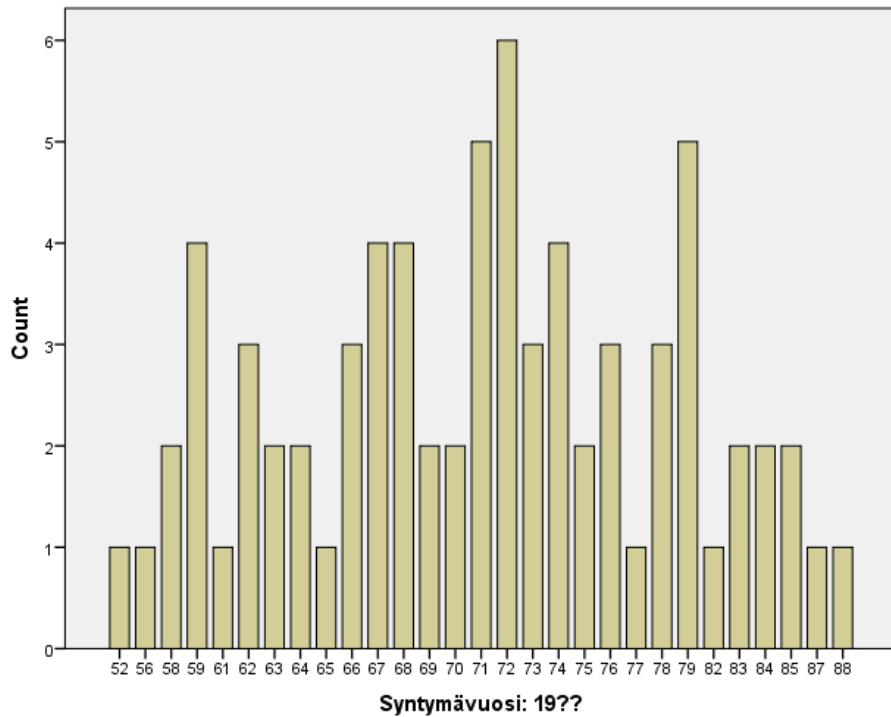
6.1 Kohdejoukon kuvailu

Tässä luvussa kuvaillaan tutkielman kyselyyn osallistuneita opiskelijoita ja heidän taustatietojaan. Taustamuuttujina ovat sukupuoli, syntymävuosi, opiskeluvuosi, suoritettava tutkinto, koulutusala, aikaisempi koulutustausta sekä selvitys siitä kuinka mones ammatti opiskelijalla on kyselyhetkellä suorituksen alla ja onko opiskeltava ammattiala säilynyt samana verrattuna aikaisempaan ammattitutkintoon.

6.1.1 Sukupuoli, syntymävuosi, opiskeluvuosi ja suoritettava tutkinto

Kyselyyn vastasi yhteensä 73 opiskelijaa. Tästä määrästä 55 oli naisia ja loput 18 miehiä. Prosentuaalisesti tarkasteltuna ero oli merkittävä; Naisia oli kyselyyn vastanneista 75,3 % ja miehiä 24,7 %.

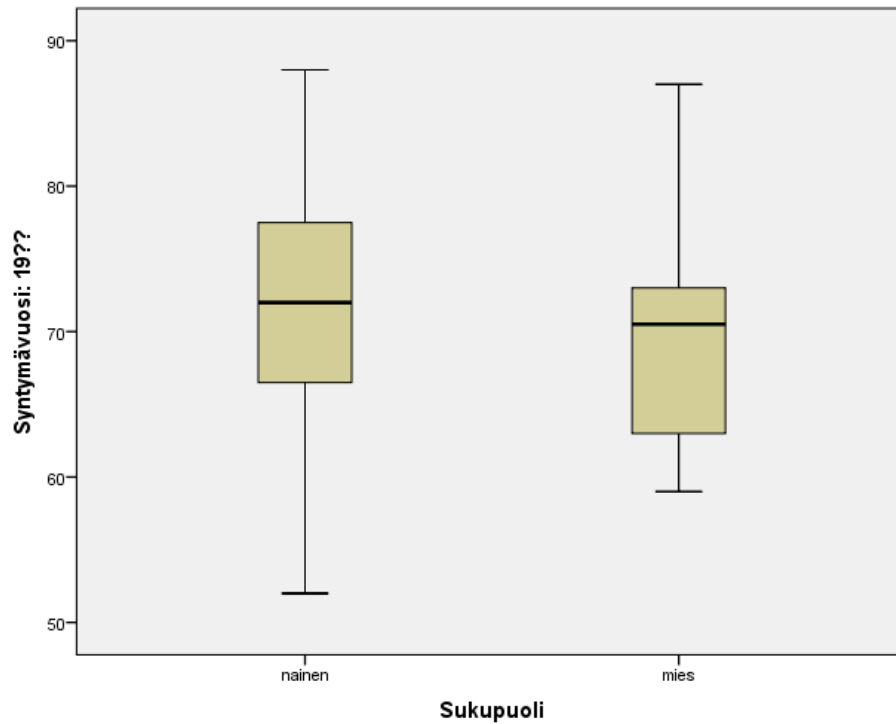
Syntymävuosi -perusteen mukaan tarkasteltuna vastaajien syntymävuosi jakaantui laajalle skaalalle (KUVIO 1). Vanhin vastaajista oli syntynyt vuonna 1952 ja nuorin vuonna 1988. Ikäeroa näiden vastaajien välillä on yli kolme vuosikymmentä. Keskimääräinen syntymävuosi tutkielman kyselyyn vastanneiden kesken oli 1971.

KUVIO 1. Syntymävuosi

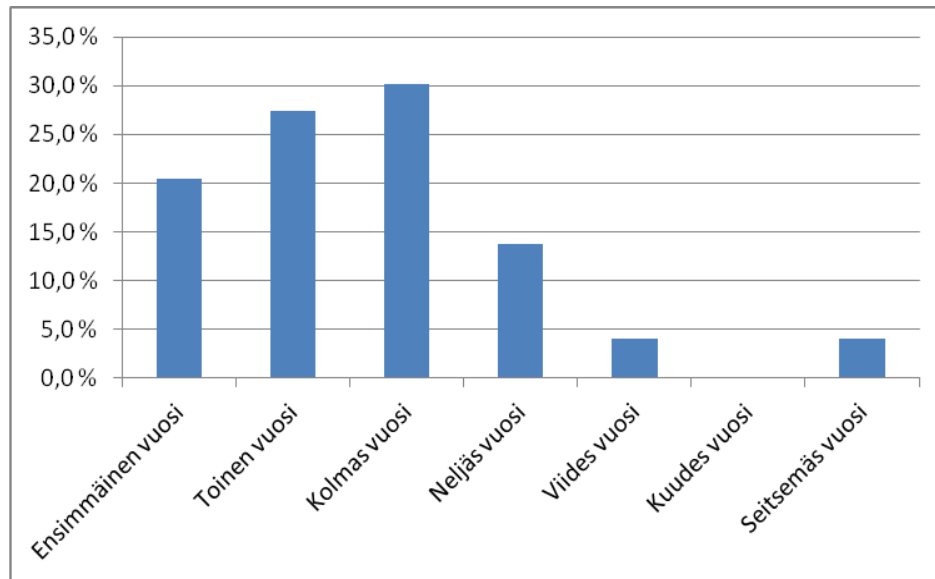
Naisten ja miesten välisessä vertailussa keskenään ei ilmennyt erityisen suurta eroa syntymävuoden suhteen (KUVIO 2). Sekä naisten että miesten keskimääräinen syntymävuosi on 1971. Eroavaisuutta sukupuolten suhteen tulee eniten vertailtaessa nuorimman ja vanhimman vastaajan syntymävuotta. Naisten kohdalla vanhin vastaaja on syntynyt vuonna 1952 ja nuorin vuonna 1988. Miesten kohdalla vanhin vastaaja on syntynyt vuonna 1959 ja nuorin vuonna 1987.

Kuvio kaksi osoittaa, että vastaajista miehet ovat keskimääräisesti vanhempia kuin naiset. Laatikko-jana-kuvaajassa on esitetty jakaumien sijainnit ja keskihajonnat. Kuvaajassa laatikko sisältää 50 % havainnoista ja keskellä oleva viiva merkitsee syntymävuoden mediaania. Janan päiden väliin sijoittuvat loput havainnot syntymävuoden suhteen (Nummenmaa 2004, 77.)

KUVIO 2. Syntymävuosi sukupuolen mukaan

Seuraavana taustamuuttujana käsitellään opiskeluvuotta, eli monesko opiskeluvuosi vastaajalla on ammattikorkeakoulutuksen osalta menossa. Tutkielman kyselyyn vastanneista suurin osa opiskeli vastaamishetkellä kolmatta vuotta (30,1 %). Seuraavaksi eniten vastanneita löytyi toisen (27,4 %) ja ensimmäisen vuoden opiskelijoista (20,5 %). Kaiken kaikkiaan vastaajia löytyi ensimmäisen ja seitsemännen opiskeluvuoden väliltä, pois lukien kuuden vuoden opiskelijat, joita ei vastaajien joukosta löytynyt yhtään (KUVIO 3).

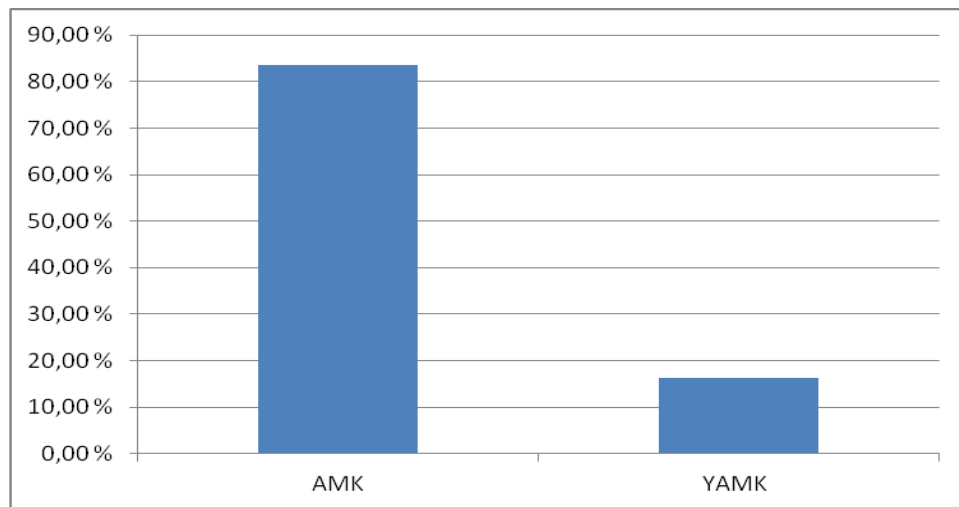

KUVIO 3. Opiskeluvuosi

Taustamuuttujassa, joka koskee suoritettavaa tutkintoa, oltiin kiinnostuneita kumpaan ryhmään vastaajat kuuluvat ammattikorkeakoulun sisällä: AMK (alempi ammattikorkeakoulututkinto) vai YAMK (ylempi ammattikorkeakoulututkinto). Kysely lähetettiin samaan aikaan molemmille vastaajajoukoille.

Tutkielmassa AMK ja YAMK-opiskelijat kuuluvat samaan tutkimusjoukkoon. Näitä kahta opiskelijajoukkoa ei tulla myöhemminkään erittelemään vastausten osalta suuremmin. Pääasiassa tämä johtuu siitä, että tutkimuksen vastausten lukumäärät jäivät kohtalaisen pieniksi molempien vastaajaryhmien osalta. Näin ollen AMK ja YAMK-opiskelijoiden välinen vertailu ei olisi kovin mielekäs. Joka tapauksessa kyseinen taustamuuttuja huomioon ottaen jako alemmien ammattikorkeakoululaisten ja ylempien ammattikorkeakoululaisten välillä näyttää seuraavalta: Ammattikorkeakoululaisista kyselyyn vastasi 61 kappaletta, eli 83,6% vastaajamäärästä ja ylempien ammattikorkeakoulututkinnon suorittajista vastaajia oli 12 kappaletta, eli 16,4% (KUVIO 4).

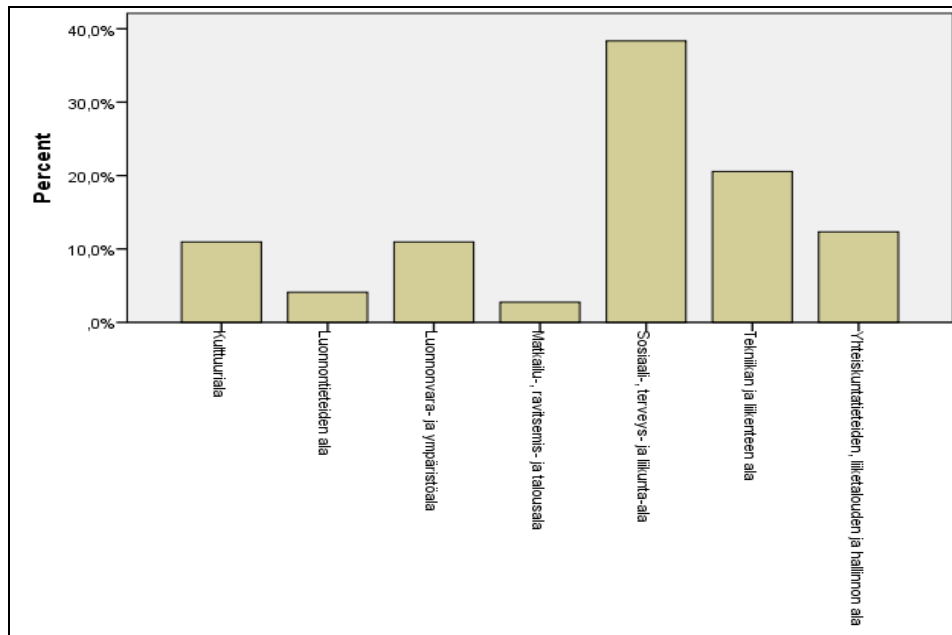
Kyseinen suhdeluku on sinänsä merkittävä tai vähintäänkin mielenkiintoinen sillä ylempää ammattikorkeakoulututkintoa (YAMK) suorittaa Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulussa selvästi pienempi joukko verrattuna alemman ammattikorkeakoulututkinnon suorittajiin (AMK). Opiskelijapalveluiden mukaan kysely lähetettiin noin 670:lle AMK ja 130:lle YAMK opiskelijalle. Tämä aiheuttaa pientä pohdittavaa kysymykseen, mistä alemmien AMK-opiskelijoiden vähäinen vastaamisprosentti lopulta johtui?

KUVIO 4. Suoritettava tutkinto

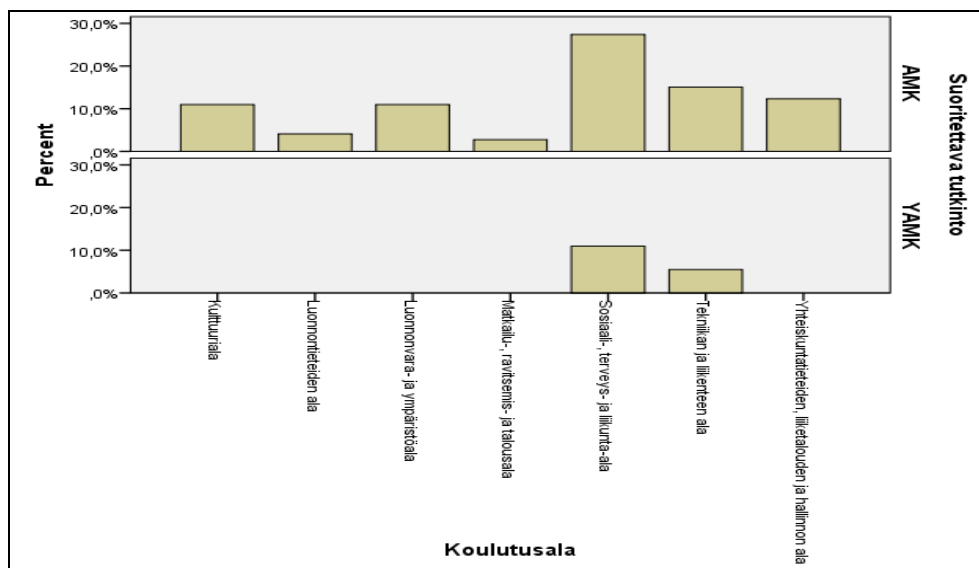
6.1.2 Koulutusala ja aikaisempi koulutustausta

Kysymyslomakkeessa tiedusteltiin myös opiskelijoiden nykyistä koulutusalaan. Suurin osa vastaajista opiskeli sosiaali-, terveys- ja liikunta-alaa (38,4 %). Toiseksi eniten vastaajia löytyi tekniikan ja liikenteen alalta (20,5 %). Kolmanneksi eniten vastauksia tarjosivat yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan opiskelijat (12,3 %). Kulttuurialaa sekä luonnonvara- ja ympäristöalaa opiskeli 11 % vastaajista. Matkailu-, ravitsemis- ja talousalaa opiskelivat loput 4,1 % vastaajista (KUVIO 5).

KUVIO 5. Koulutusala

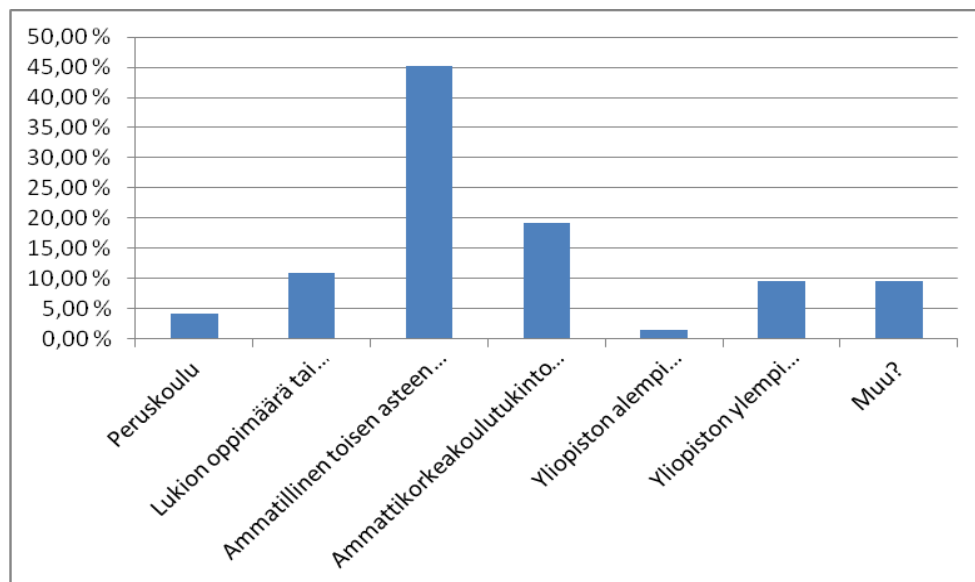
Alempaa ammattikorkeakoulututkintoa (AMK) opiskelevia vastaajia löytyi tulosten perusteella kaikilta koulutusaloilta. Sen sijaan ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavia vastaajia löytyi vain sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalta sekä tekniikan- ja liikenteen alalta (KUVIO 6).

KUVIO 6. Suoritettava tutkinto ja koulutusala

Kun vastaajilta kysyttiin korkeinta koulutusta, jonka he olivat suorittaneet ennen nykyisiä ammattikorkeakouluopintoja saatiin selville, että 33 opiskelijaa (45,2 %) 73:sta oli suorittanut ammatillisen toisen asteen tutkinnon (KUVIO 7). Toiseksi yleisin tutkinto oli ammattikorkeakoulututkinto (f 14; 19,2 %). Kolmanneksi yleisin tutkinto oli lukion oppimäärä tai ylioppilastutkinto (f 8; 11 %). Yliopiston ylemmän korkeakoulututkinnon (Maisteri) oli suorittanut 7 opiskelijaa (9,6 %) ja peruskoulupohjaisia oli vastaajien joukossa kolme (4,1 %). Yksi henkilö oli suorittanut yliopiston alemman korkeakoulututkinnon (Kandidaatti) (1,4 %). Mielenkiintoista vastaajien kohdalla oli se, että 7 opiskelijaa (9,6 %) mainitsi suorittaneensa jonkun muun tutkinnon, jota kyselylomakkeessa ei mainittu valmiina vastausvaihtoehtona. Nämä seitsemän muuta koulutusta olivat vastausten perusteella: Taloushallinnon erikoisammattitutkinto, erikoisammattitutkinto, teknikko, yo-merkonomi (entinen opistoaste), keskikoulu, SH-/TH-AMK:n jälkeen työterveyshuollon erikoistuminen ja taloushallinnon erikoisammattitutkinto.

Osa kyselyyn vastanneista henkilöistä oli halunnut jostakin syystä mainita suoritetun korkeimman tutkinnon lisäksi myös muista opinnoistaan, joita he olivat suorittaneet aikaisemmin. Näitä opintoja olivat ylioppilastutkinto, sairaanhoitaja, leikkaus- ja anestesia-sairaanhoitajan tutkinto, rakennusmestari (teknikko) ja aikuiskasvatustieteen perusopinnot.

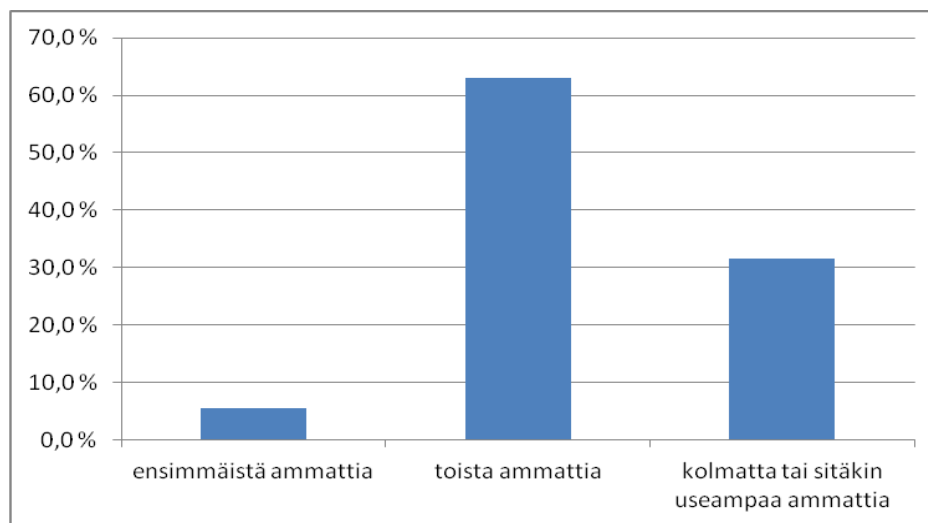

KUVIO 7. Korkein aikaisempi koulutus

6.1.3 Aikaisempien ammattien lukumäärä ja ammattialan vaihdos

Kahden viimeisen taustamuuttujan kohdalla kysyttiin kuinka mones ammatti opiskelijalla on tällä hetkellä suorituksen alla ja onko nyt opiskeltava ammatti säilynyt samana verrattuna aikaisemmin suoritettuun ammattitutkintoon. KUVIO 8 osoittaa selvästi, että suurimmalle osalle vastaajista ammattikorkeakoulututkinto tarkoitti kyselyhetkellä toista ammattia (f 46; 63 %). Kolmatta tai sitäkin useampaa ammattia opiskeltiin seuraavaksi eniten (f 23; 31,5 %) ja vain pieni osa kyselyyn vastanneista opiskeli itsellensä vasta ensimmäistä ammattia (f 4; 5,5 %). Kyseisiä tutkimustuloksia puoltaa hyvin se, että vastaajat olivat suureksi osaksi varttuneempia aikuisia.

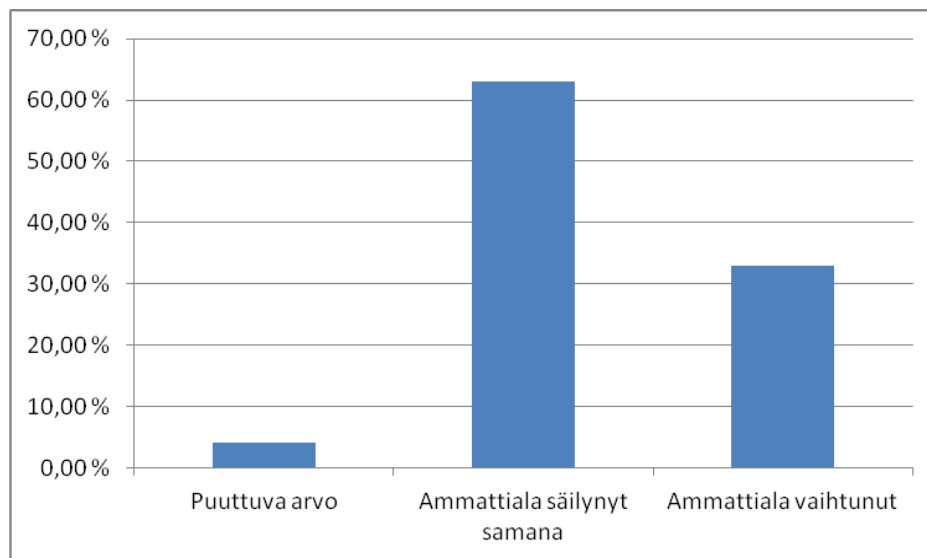
Naisten ja miesten välinen keskiarvovertailu sen suhteen, monettako ammattia opiskeli vastaamishetkellä, oli tasainen. Vertailu osoitti, että keskimääräisesti sekä naiset (ka 2,24) että miehet (ka 2,33) opiskelivat itsellensä toista ammattia. Naisvastaajien keskuudesta löytyi kaikkia kysymyksen asettamia ryhmiä, mutta miesten keskuudessa opiskeltiin joko toista, kolmatta tai sitäkin useampaa ammattia.

KUVIO 8. Aikaisempien ammattien lukumäärä

Viimeisenä tutkimuksen taustamuuttujana kysyttiin opiskelijoilta ammattialan vaihdosta (KUVIO 9). Tällä haluttiin saada selville kuinka iso osa ammattikorkeakouluopiskelijoista jatkaa vastaamishetkellä samalla alalla verrattuna aikaisempaan ammattialaan. Tuloksista on luettavissa, että suurimaalla osalla vastaajista ammattiala oli säilynyt samana (63 %). Ammattiala oli vaihtunut 32,9 %:lla vastaajista. Vastausaineistosta selviää, että kolme vas-

taajaa ei ole pystynyt vastaamaan valmiiksi annettujen vaihtoehtojen mukaan (”ammattiala säilynyt samana” ja ”ammattiala vaihtunut”). Tämä selittyy tarkemman tarkastelun myötä sillä, että kyseiset opiskelijat opiskelevat itselleen vasta ensimmäistä ammattia, eikä esimerkiksi ammattialan vaihtuminen ole tästä syystä mahdollista. Kuviossa tätä on kuvattu puuttuvalla arvolla.

KUVIO 9. Ammattialan vaihdos

6.2 Tulosten tarkastelua asenneväittämien kautta

Tässä luvussa tarkastellaan asenneväittämien kautta saatuja tuloksia. Tulokset pohjautuvat kyselylomakkeen likert-asteikollisiin asenneväittämiin sekä tehtyjen valintojen avoimiin perusteluihin. Jokaisen väittämän ja avoimen vastauksen tulokset esitellään tulevissa kapaleissa erikseen. Valmiiksi asetetut asenneväittämät on analysoitu määrällisiä tutkimusmenetelmiä käyttäen ja niiden päätulokset on koottu erillisiin taulukoihin. Nämä löytyvät pääasiassa tutkielman liite-osiosta (LIITE 5).

Avointen vastausten kohdalla on käytetty sisällönanalyysiä ja päätulokset, eli käsittekatgoriat on kuvattuna erillisinä taulukoina. Nämä esitellään väittämien tulosten yhteydessä. Jokaisen käsittekatgorian lopussa on muun muassa kerrottu vastaajien suhtautumiset väittämää kohtaan kolmella erilaisella merkinnällä. Näistä näkyy kuinka moni vastaajista (n 73) on suhtautunut esitettyä väittämää kohtaan myönteisesti, neutraalisti tai kielteisesti. Myönteinen suhtautuminen on lähtökohtaisesti tarkoittanut sitä, että vastaaja on ollut li-

kert-asteikollisen väittämän kanssa hieman samaa mieltä tai täysin samaa mieltä. Kielteisellä suhtautumisella tarkoitetaan, että vastaaja on ollut väittämän kanssa hieman tai täysin eri mieltä. Neutraali vaihtoehto on ollut näiden vastausten väliltä.

Teemat

Avointen vastausten perusteella muodostuneet käsittekkategoriat muodostuvat teemoista. Teemat ovat syntyneet sisällönanalyysin avulla ja osa teemoista on noussut vastausten pohjalta toisiaan merkittävimiksi. Merkittävyttä kuvastavat teemojen perässä olevat, sulkuihin merkityt frekvenssi-luvut. Esimerkiksi sulkuihin merkitty luku 26 tarkoittaisi sitä, että kyseinen asia on mainittu vastauksissa yhteensä 26 kertaa. Yhtä lailla saman luokan sisällä oleva luku 17 tarkoittaisi, että kyseinen asia on mainittu kaikkien vastaajien toimesta 17 kertaa jne.

Kaikki avoimet vastaukset yhteen laskettuna analysoitavia perusteluita saatiin 584 kappaletta. Tämä luku sisältää ammattikorkeakoulun sisäisen tutkimusosan. Ilman kyseistä tutkielman ulkopuolista tutkimusosaa analysoitavia avovastauksia saatiin yhteensä 511 kappaletta (= 7 väittämää * 73 vastaajaa). Tulevien kappaleiden alussa kerrataan teorian pohjalta muodostuneet tutkimuskysymykset ja niitä vastaavat väittämät. Tulosten tarkastelua alkaa ensimmäisen väittämän käsittelyllä.

6.2.1 Koulutus on paras tie työllistymiseen

Ensimmäinen teorian pohjalta noussut tutkimuskysymys koskee koulutususkon kehittymistä ajan saatossa. Tässä korostuu yhteiskunnan ja työn teon muutos. Historiallisesta näkökulmasta tarkasteltuna ja verrattuna aikaisempiin sukupolviin, vuonna 1952 ja sen jälkeen syntyneiden aikuisopiskelijoiden, koulutusmahdollisuudet ovat kasvaneet suuremmiksi kuin koskaan aikaisemmin. Arkipäivän oppimisen arvostaminen on noussut informaalin oppimisen rinnalle ja koulutuksen hankkiminen voi tuntua pahimmillaan jopa ikävyyttävältä.

Ensimmäisten kysymyslomakkeessa esitettyjen väittämien tarkoituksena oli selvittää vastaajien koulutususkoa yleensä. Väittämien tarkoituksena oli saada vastaajat pohtimaan omia uskomuksiaan koulutusta ja työelämää kohtaan. Kiinnostus oli nimenomaan siinä kuinka vastaajat kokivat koulutuksen ja työnteon välisen suhteen omalla kohdallaan. Elinikäisen oppimisen näkökulmasta katsottuna ihmisen tulee oppia tavalla tai toisella koko elämän ajan. Tähän asiaan liittyvät vahvasti esimerkiksi ammatin vaihdokset, joka tuotiin esille toisen väittämän kautta.

Tutkimuskysymys

- Kuinka ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijat kokevat koulutuksen ja työelämän välisen suhteen?

Kysymyslomakkeen väittämät

- Koulutus on paras tie työllistymiseen
- Tarpeen tullen on oltava valmis vaihtamaan ammattia, jotta voi pysyä työelämässä

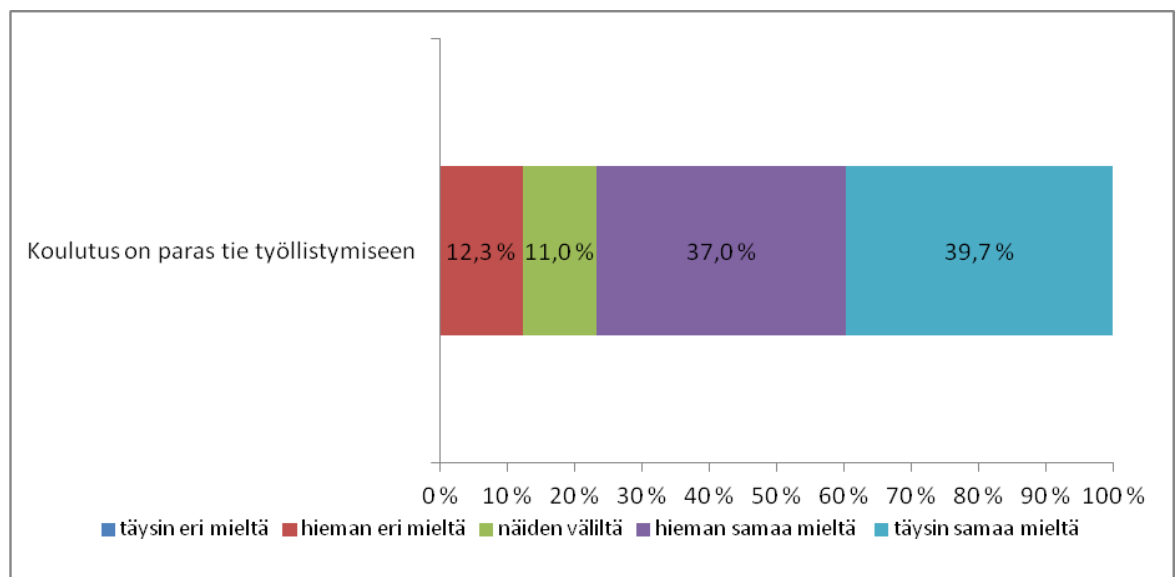
Ensimmäisen väittämän ”koulutus on paras tie työllistymiseen” -tulosten osalta voidaan nähdä, että aineistossa useimmin esiintyvä havaintoarvo oli 5 (ks. LIITE 5). Tämä tarkoitti yhdessä korkean prosenttiosuuden kanssa (39,7 %) sitä, että suuri osa kaikista vastaajista oli esitetyn väittämän kanssa täysin samaa mieltä (KUVIO 10). Kuitenkin myös vaihtoehto ”hieman samaa mieltä” sai vastaajien keskuudessa lähes yhtä suuren prosenttiosuuden (37 %; Md=4). Kukaan vastaajista ei ollut väittämän kanssa täysin eri mieltä ja vain pieni osa vastaajista (12,3 %) oli väittämän kanssa hieman eri mieltä.

Yleiskeskiarvon (ka=4,04; kh=1,006) mukaan voidaan todeta, että vastaajat olivat väittämän kanssa hieman samaa mieltä. Riippumattomien otosten U-testi osoitti kuitenkin, että naiset ja miehet erosivat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi (U=323, p< .05). Tulosten mukaan naiset (ka=4,18; kh=,983) uskovat miehiä (ka=3,61; kh,979) enemmän, että koulutus on paras tie työllistymiseen.

Tuloksia testattiin samoilla testeillä myös kahden eri ikäluokan kesken. Kyseiset ikäluokat sisälsivät kaikki tutkimukseen osallistuneet vastaajat. Vertailtavat luokat muodostuivat 24–40 -vuotiaista (ka=3,86; kh=1,018; Md=4) sekä 41–60 -vuotiaista (ka=4,22; kh=,976;

Md=4) vastaajista. Eri-ikäisten jakaminen kahteen vastaajaryhmään oli paras ratkaisu luokkien keskinäistä vertailua tehtäessä. Kyseisellä jaolla vastaajia saatiin molempiin luokkiin lähes yhtä paljon, mikä paransi vertailun luotettavuutta. 24–40 -vuotiaita oli yhteensä 36 kappaletta ja 42–60 -vuotiaita oli 37 kappaletta. Ikäluokkavertailua testattiin aluksi myös useamman luokan kesken, mutta tämä ei osoittautunut tulosten perusteella toimivaksi. Kyseisen väittämän kohdalla ikäluokkien välillä ei ollut erityisen merkittävää tilastollista eroa ($U=523$, $p \geq .05$). (LIITE 5)

Yhteenvedon edellä esitetyn kokonaisuuden pohjalta voidaan todeta, että koulutus nähtiin yleisesti ottaen kohtalaisen vahvasti työllisyyttä edistävänä tekijänä. Naiset uskoivat miehiä vahvemmin koulutuksen olevan paras tie työllistymiseen. Vertailtavien ikäluokkien kesken ei havaittu kuitenkaan merkittäviä eroja. Alla oleva kuvio kuvastaa asennemittaus-tulosta, joka sisältää kaikki vastaajat sukupuoleen ja ikään katsomatta.

KUVIO 10. Ensimmäisen väittämän yleinen asennemittaus-tulos

Käsittekkategoria

Koulutus on paras tie työllistymiseen

Teema	f	% lausumista
Koulutus välttämätöntä	26	14,8 %
Koulutus mahdollistaa työhön pääsyn	25	14,2 %
Työkokemuksella merkitystä	12	6,8 %
Henkilökohtaisilla ominaisuuksilla merkitystä	10	5,7 %
Työelämän jatkuva muutos	9	5,1 %
Monipuolinen koulutus tärkeää	9	5,1 %
Alempikin koulutus riittää	6	3,4 %
Asenteella merkitystä	6	3,4 %
Pelkkä koulutus ei takaa töitä	6	3,4 %
Koulutus osoittaa osaamistason	5	2,8 %
Koulutus mahdollistaa ammattilaiseksi kasvun	5	2,8 %
Kouluttautumismahdollisuuksien oltava monipuolisia	5	2,8 %
Osaaminen koulutusta tärkeämpää	5	2,8 %
Töitä voi tehdä ilman koulutusta	5	2,8 %
Pelkkä tutkintonimike ei takaa ammattitaitoa	4	2,3 %
Kaikilla aloilla ei ole töitä	4	2,3 %
Verkostot tärkeitä	4	2,3 %
Työelämä vaatii teoriaosaamisen	4	2,3 %
Kouluttautuminen takaa paremman työn / palkan	4	2,3 %
Korkeakoulutus ei takaa osaamista	2	1,1 %
Oppisopimuskoulutus toimiva ratkaisu	2	1,1 %
Koulutus turvaa irtisanomiselta	2	1,1 %
Oman osaamisen myyminen tärkeää	2	1,1 %
Koulutus tarjoaa ammattitaidon	2	1,1 %
Yrittäjyys takaa töitä	2	1,1 %
Koulutus kertoo ihmisestä	1	0,6 %
Todistuksilla suuri merkitys	1	0,6 %
Työssä oppimista ja harjoittelua tarvitaan	1	0,6 %
Tutkinto kokemusta tärkeämpää	1	0,6 %
Tekemisen kautta oppii	1	0,6 %
Koulun harjoitustyöt liian fiktiivisiä	1	0,6 %
Suomalainen yhteiskunta rakentuu työllä ja koulutuksella	1	0,6 %
Tuurilla on osansa	1	0,6 %
Koulutus helpoin tie työllistyä	1	0,6 %
Työelämästä hiljaista tietoa	1	0,6 %
35 teemaa	yht. 176	100,0 %

N 73 vastaajaa: myönteisiä 56 kpl (76,7 %), neutraaleita 8 kpl (11 %), eri mieltä 9 kpl (12,3 %)

Ensimmäisen väittämän kohdalla suurin osa vastaajista koki koulutuksen välttämättömäksi tekijäksi työllistymisen kannalta. Tätä mieltä oli yhteensä 26 vastaajaa.

Koska ilman ammattia et saa töitä. (PosN-78-3ov-amk-5-2aste-3amm tai enemmän-eri)

Lähes yhtä vahvasti edellisen teeman kanssa koettiin, että koulutus toimii nimenomaan työhön pääsyn mahdollistajana.

*Koulutus pohja on oltava olemassa jo monesti senkin takia, että voi ylipää-
tään hakea työtä. (PosN-72-3ov-yamk-6-amk-2amm-eri)*

Kolmanneksi eniten vastaajat olivat sitä mieltä, että työkokemuksella on paljon merkitystä työllistymisen kannalta.

*Kyllä koulutusta tarvitaan ja se on tärkeää. On olemassa myös ammatteja,
joissa työkokemus ja kädentaidot punnitaan ja silloin kokemus painaa enem-
män kuin koulutus. (PosN-78-3ov-amk-5-muu(erik.amm.tutk)-2amm-eri)*

Henkilökohtaisilla ominaisuuksilla oli vastaajien mielestä neljänneksi eniten merkitystä työllistymisen suhteen.

*Ei välttämättä tarvitse kaikille aloille koulutusta, riippuen koulutusalaista tie-
tenkin. Itse menin työelämään täysin ”metsästä” ja työelämää on riittänyt
vakinaiseen paikkaan saakka. On aivan itsestä kiinni, millaisen kuvan itses-
tään antaa. (NegN-64-2ov-amk-5-2aste-2amm-sama)*

Vastausten mukaan työelämä on jatkuvassa muutostilassa, johon tulee sopeutua yksilöta-
solla mahdollisuuksien mukaan jatkuvasti. Tätä mieltä oli yhdeksän vastaajaa.

*Työelämä kehittyy ja työntekijöiden tulee pysyä mukana kehityksessä. (PosM-
59-4ov-amk-6-2aste-2amm-sama)*

Työllistymisen edesauttamiseksi myös monipuolista koulutusta pidettiin merkittävänä tekijänä.

Koulutuksesta on aina hyötyä ja sitä arvostetaan työmarkkinoilla. Vaikka koulutus ei olisikaan ns. täsmäkoulutusta juuri siihen työtehtävään, on silti parempi, että on hankkinut koulutusta miltä tahansa alalta. Yleensä on, että työ tekijäänsä neuvoo, mutta mikä tahansa koulutus auttaa sopeutumaan ja soveltamaan työelämässä sitä koulussa opittua. (PosN-72-2ov-amk-7-2aste-2amm-eri)

Edellä esiin tuotujen merkittävimpien pääteemojen lisäksi kuusi vastaajista oli sitä mieltä, että alempikin koulutus riittää työllistymiseen. Samalla äänimäärällä oltiin myös sitä mieltä, että asenteella on suuri merkitys silloin, kun lähdetään tavoittelemaan työllistymistä. Saatujen vastausten mukaan pelkkä muodollinen koulutus ei takaa töitä, vaan siihen vaikuttavat yhtä aikaa monet eri tekijät kuten luodut verkostot, ammatti-alojen työllisyystilanteet, oman osaamisen myymistaidot ja puhdas tuuri. Pieni osa vastaajista oli sitä mieltä, että korkeakoulutus ei takaa osaamista ja töitä voi tehdä ilman koulutustakin. Viiden vastaajan mielestä koulutus mahdollistaa ammattilaiseksi kasvun ja kouluttautumismahdollisuuksien tulisikin olla monipuolisia. Neljän vastaajan mielestä kouluttautuminen kannattaa siksi, että se takaa paremman työn ja palkkatason.

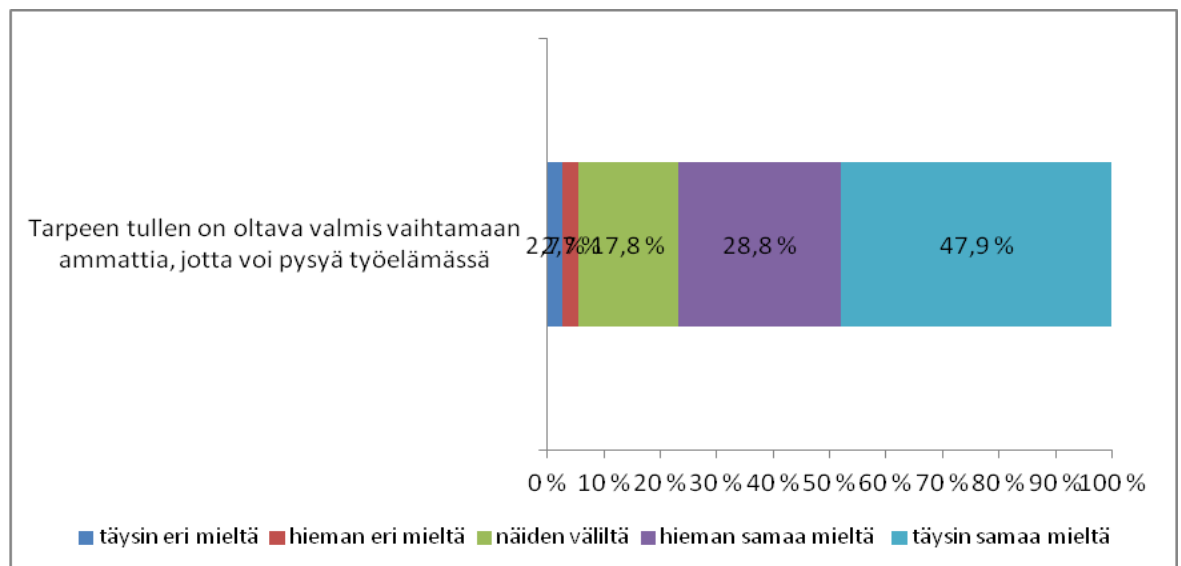
Ensimmäisen väittämän käsittekatgoria sisälsi yhteensä 35 erilaista teemaa ja frekvenssejä muodostui 176 kappaletta. 56 vastaajaa suhtautui esitettyä väittämää (”koulutus on paras tie työllistymiseen”) kohtaan positiivisesti. Tältä pohjalta voisi herkästi tehdä sellaisia päätelmiä, että suuri osa vastaajista uskoi yksiselitteisesti koulutuksen olevan paras tie työllistymiseen. Huomion arvoista saatujen perusteluiden osalta oli kuitenkin se, että aina avointen vastausten sisältö ei noudattanut ensin annettua suhtautumisvaihtoehtoa (positiivinen – negatiivinen – neutraali). Toisin sanoen joskus avoin perustelu saattoi sisältää selvästikin päinvastaisia näkemyksiä ja uskomuksia ensin annettuun suhtautumisvaihtoehtoon verrattuna. Käsittekatgorioiden luomiseen liittyen juuri tämä lisäsi analyysin haasteellisuutta ja johti lopulta siihen, että muodostuneet käsittekatgoriat sisältävät kaikkia kolmea suhtautumisvaihtoehtoa sekaisin. Näin ollen annetuilla ”suhtautumis”-lukumäärillä, jotka esitetään aina käsittekatgorioiden lopussa, voidaan katsoa olevan lähinnä suuntaa-antavaa vai-

kutusta vastaajien uskomusten ja mielipiteiden suhteen. Merkittävimmät vastaukset ja niiden perustelut löytyivät lopulta avoimista vastauksista itsestään.

6.2.2 On oltava valmis vaihtamaan ammattia pysyäkseen työelämässä

Toisen väittämän kohdalla vastaajista lähes puolet (47,9 %; $M_o=5$) oli sitä mieltä, että ”Tarpeen tullen on oltava valmis vaihtamaan ammattia, jotta voi pysyä työelämässä” (KUVIO 11). Keskiarvovertailun mukaan väittämän kanssa oltiin hieman samaa mieltä ($k_a=4,16$; $k_h=1,000$). Riippumattomien otosten U-testi osoitti, että naiset ja miehet eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi toisistaan ($U=456$, $p \geq .05$). Tuloksena voidaan todeta, että naisten ($k_a=4,11$; $k_h=1,066$) ja miesten ($k_a=4,33$; $k_h=,767$) uskomusten välillä ei ollut suurta eroa.

Edellä esitettyjen tulosten pohjalta voidaan sanoa, että aikuisopiskelijat uskoivat pääasiassa melko vahvasti ammatinvaihdoksiin työelämän aikana. Ikäluokkavertailujen välillä ei havaittu tilastollisesti merkitseviä eroja (LIITE 5).

KUVIO 11. Toisen väittämän yleinen asennemittaustulos

Käsittekkategoria

Tarpeen tullen on oltava valmis vaihtamaan ammattia, jotta voi pysyä työelämässä

Teema	f	% lausumista
Työelämä muuttuu jatkuvasti	20	12,6 %
Oma vastuu työllistymisestä	20	12,6 %
Alanvaihdokset pakollisia	17	10,7 %
Työelämä vaatii joustamista	17	10,7 %
Työllisyystilanne ratkaisee	13	8,2 %
Ammatit ja toimintaympäristöt uusiutuvat	9	5,7 %
Työn tulee olla mielekäästä	8	5,0 %
Pitää olla monta ammattia	7	4,4 %
Ammattitaito ratkaisee	7	4,4 %
Uudelleen kouluttautuminen vaatii henkilökohtaisia resursseja	5	3,1 %
Terveys ja työkyky vaikuttavat	5	3,1 %
Henkilökohtaiset ominaisuudet vaikuttavat	5	3,1 %
Työn perässä liikkuminen	4	2,5 %
Työpaikkojen alueelliset erot	4	2,5 %
Itsensä kehittäminen tärkeää	4	2,5 %
Työkokemuksella merkitystä	4	2,5 %
Koulutus turvaa alan vaihtamisen pakolta	3	1,9 %
Raha ratkaisee	2	1,3 %
Työtehtävien laajentaminen estää ammatin vaihdon	2	1,3 %
Työttömyys on henkilökohtainen valinta	2	1,3 %
Yrittäjyys vaihtoehtona	1	0,6 %
21 teemaa	yht. 159	100,0 %

N 73 vastaajaa: myönteisiä 56 kpl (76,7 %), neutraaleita 13 kpl (17,8 %), eri mieltä 4 kpl (5,5 %)

Ensimmäisen käsitteikategorian teeman mukaan työelämässä pysyäkseen työntekijän on oltava valmis vaihtamaan ammattia. Tämä johtui vastaajien mielestä suureksi osaksi siitä, että työelämä muuttuu jatkuvasti.

Oma ala ei enää välttämättä työllistä. Pitää seurata aikaansa ja työelämän vaatimuksia. (PosN-69-2ov-yamk-5-maisteri-2amm-sama)

Vastauksissa korostui vahvasti maailman muuttumisen lisäksi oma vastuu työllistymisestä.

Ihmisellä on toki vastuu omasta työllistymisestään, mutta loputtomiin ei voi vaatia ihmisiä uudelleen koulutautumaan ja joustamaan. (PosN-76-4ov-amk-1-perusk.-2amm-sama)

Kolmanneksi eniten vastaajat olivat sitä mieltä, että alanvaihdokset ovat pakollisia. Tämä liittyy vahvasti edellä mainittuihin tekijöihin, joihin sisältyy ajatus työelämän vaatimusten ja luonteen muuttumisesta, sekä siitä, että ihminen on henkilökohtaisesti vastuussa omasta työllistymisestään ja sen parantamisesta.

Itselläni menossa opinnot neljälänteen ammattiin. Maailma muuttuu ja itse sen mukana myös. (PosN-62-2ov-amk-5-2aste-3amm tai enemmän-eri)

17 vastaajaa oli sitä mieltä, että työelämä vaatii joustamista.

Nykyajan työelämässä täytyy joustaa, ei voi olettaa että voi olla samassa työpaikassa tai edes samalla alalla koko työuraa. Kehitys kehittyy. (PosN-76-2ov-amk-1-maisteri-2amm-eri)

13 vastaajan mukaan työllisyystilanne ratkaisee ammatin vaihdoksen.

Vaihdeettava ammattia jos työllisyys tilanne paranee sillä. (PosM-63-2ov-amk-6-perusk.-2amm-sama)

Suureksi osaksi vastaajien esiin tuomat tekijät liittyivät ammattien ja toimintaympäristöjen muutoksiin. Vaikka ammatteja on hyvä olla tarvittaessa useampikin, niin seitsemän vastaajaa koki, että työn tulee olla mielekästä. Työn tekemiseen vaikuttavat hieman myös henki-

lökohtaiset ominaisuudet ja matkustamisvalmius työn perässä. Neljän vastaajan mielestä itsensä kehittäminen oli tärkeää ja työtehtäviä laajentamalla on mahdollisesti estää ammatinvaihto. Kyseisen työtehtävien laajentamisen toi esille kuitenkin vain kaksi vastaajaa, joten tätä ei voida nähdä kyseisessä aineistossa kovin vahvana näkökulmana. Samoin työkokemus, raha ja koulutus nähtiin kyseisen väittämän kohdalla vähempiarvoisina tekijöinä. Kaksi vastaajista oli sitä mieltä, että työttömyys on henkilökohtainen valinta ja yksi henkilö näki yrittäjyyden vaihtoehtona työttömyyttä vastaan. Vastaajista suurin osa (56 kappaletta) suhtautui esitettyyn väittämään positiivisesti, 13 neutraalisti ja neljä oli väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä. Avointen vastausten perusteella erilaisia teemoja muodostui yhteensä 21 ja frekvenssejä 159 kappaletta.

6.2.3 Kansainvälistyvät työmarkkinat vaativat korkeakoulututkinnon

Toinen tutkimuskysymys liittyi globalisaatioon ja työmarkkinoiden lisääntyneeseen kilpailuun uusliberalismin hengessä. Kansainvälisyyteen liittyviä uskomuksia kysyttiin väitteellä: ”Kansainvälistyvillä työmarkkinoilla selviäminen vaatii korkeakoulututkinnon hankkimista”. Kiinnostuneita oltiin nimenomaan siitä kuinka merkittävänä asiana aikuisopiskelijat kokivat korkeakoulututkinnon kansainvälisten työmarkkinoiden kannalta. Teoreettisen viitekehyksen mukaan voi olla mahdollista, että työntekijät alkavat pelätä oman työpaikkansa menettämistä nykyisen globalisaation myötä. Tämä johtuu siitä, että työympäristöt muuttuvat jatkuvasti eikä kukaan pysty varmuudella ennustamaan missä tulevaisuuden työtehtävät tullaan tekemään ja mitä kaikkea tämä työntekijältä tulee vaatimaan.

Tutkimuskysymys

- Uskovatko amk:n aikuisopiskelijat, että kouluttautumisen avulla voi luoda itselleen parempaa tulevaisuutta?

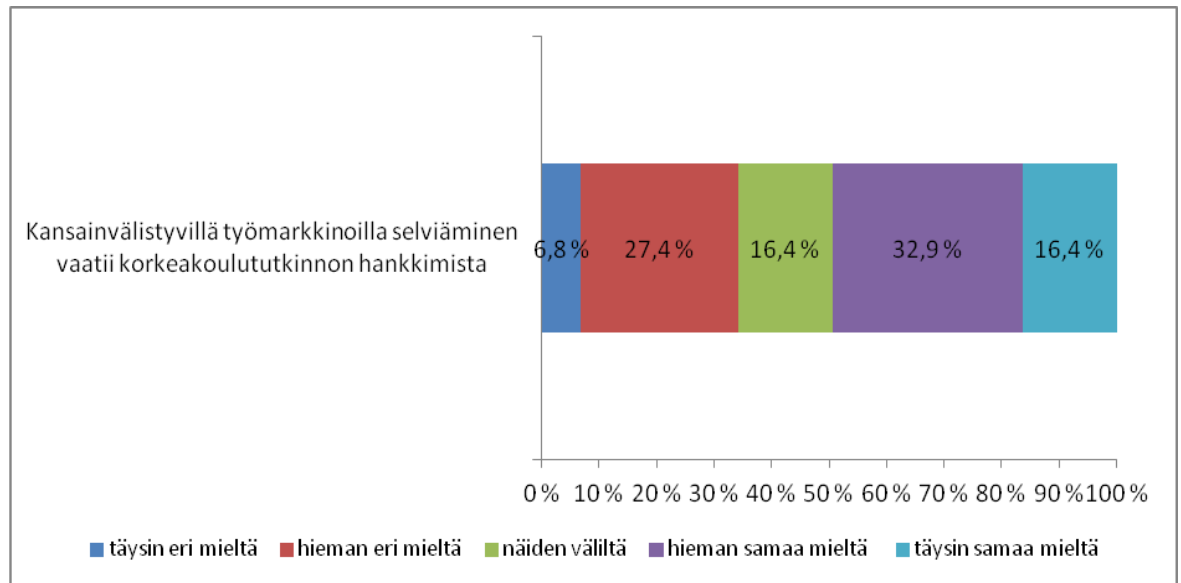
Kysymyslomakkeen väittämät

- Kansainvälistyvillä työmarkkinoilla selviäminen vaatii korkeakoulututkinnon hankkimista
- Mitä enemmän ihmisellä on suoritettuna korkeakouluopintoja, sitä paremmin hän menestyy työmarkkinoilla

Riippumattomien otosten U-testi osoitti, että nais- ja miesryhmät eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi toisistaan ($U=425$, $p \geq .05$). Tuloksena voidaan todeta, että naisten ja miesten uskomusten välillä ei ollut suurta eroa. Sekä naisten ($ka=3,33$; $kh=1,187$) että miesten ($ka=3,00$; $kh=1,328$) näkemykset olivat annettujen vastausvaihtoehtojen väliltä. Myöskään ikäluokkavertailun osalta ei havaittu merkitsevää eroa 24–40 –vuotiaiden ($ka=3,22$; $kh=1,267$; $Md=3,5$) ja 41–60 –vuotiaiden ($ka=3,27$; $kh=1,194$; $Md=3$) välillä (ks. LIITE 5).

Kokonaistuloksia tarkastellen voidaan sanoa, että vastaajien näkemykset hajautuivat suhteellisen laajalle vastausvaihtoehtojen mukaan. Väittämän kanssa täysin samaa mieltä oli 16,4 % ja täysin eri mieltä 6,8 %. 27,4 % oli väittämän kanssa hieman eri mieltä ja hieman samaa mieltä oli 32,9 % (KUVIO 12). Keskimääräisesti ($ka=3,25$; $kh=,143$) vastaajien mielipiteet olivat näiden vastausvaihtoehtojen väliltä, mikä osoittaa jossain määrin neutraalia tulosta.

Saatuja tuloksia voidaan tulkita esimerkiksi niin, että väite osoittautui vastaajien keskuudessa haastavaksi ja heidän oli tästä syystä vaikea ottaa voimakkaasti kantaa siihen, kuinka välttämätön korkeakoulututkinto on kansainvälisillä työmarkkinoilla. Toisena vaihtoehtona voidaan nähdä se, että kansainvälisillä markkinoilla selviäminen ei vaadi korkeakoulututkintoa. Muun muassa näitä tulostuloksia selvitettiin tarkemmin sisällönanalyysin ja käsittekkategorian kautta.

KUVIO 12. Kolmannen väittämän yleinen asennemittaustulos

Käsittekatgoria

Kansainvälistyvillä työmarkkinoilla selviäminen vaatii korkeakoulututkinnon hankkimista

Teema	f	% lausumista
Toisen asteen koulutus riittää ("työn tekoon")	23	17,6 %
Tarvitaan myös toisen asteen osaajia	11	8,4 %
Kieliopinnot, ulkomailla opiskelu ja vapaa-ajan matkustaminen tukevat kansainvälisyyttä	8	6,1 %
Paljon riippuu henkilöstä itsestään ("aktiivisuus, sosiaalisuus ja kiinnostus")	7	5,3 %
Alempikin koulutusaste mahdollistaa kansainvälisyyden	7	5,3 %
Korkeakoulut tarjoavat lisävaihtoehtoja työn suhteen	6	4,6 %
Ammattiala määrittää koulutustason vaatimuksia	5	3,8 %
Monipuolinen kielitaito eduksi	5	3,8 %
Voi menestyä ilman korkeakoulututkintoa	5	3,8 %
Työkokemuksella merkitystä	4	3,1 %
Kielitaitoa tulee harjoittaa säännöllisesti	4	3,1 %
Kaikkea työtä ei voi ulkoistaa / kansainvälistää	3	2,3 %
Korkeakoulutus auttaa kehittymään laaja-alaisesti	3	2,3 %
Työelämän vaatimukset muuttuvat	3	2,3 %
Eri maiden kulttuurintuntemus tärkeää	3	2,3 %
Korkeakoulututkinto takaa hyvät lähtökohdat työn haakuun	3	2,3 %
Opetuksen tasolla merkitystä	3	2,3 %
Kielitaito avainasemassa	3	2,3 %

Korkeakoulututkinto perusedellytys	2	1,5 %
Käytännön taidot teoriatietoa tärkeämpiä	2	1,5 %
Henkilökohtaiset kyvyt ja ominaisuudet vaikuttavat	2	1,5 %
Asenteella sekä maalaisjärjellä merkitystä	2	1,5 %
Korkeakoulututkinto tarjoaa toista-astetta paremmat valmiudet	2	1,5 %
Kaikkien ei ole pakko kansainvälistyä	2	1,5 %
Kieli- ja osaamisvaatimukset nykyään korkealla	2	1,5 %
Korkeakoulutus pääsyvaatimuksena kansainvälisille markkinoille	2	1,5 %
Korkeakoulututkinto tarjoaa kielellisiä valmiuksia	2	1,5 %
Menestyminen maailmalla vaatii korkeakoulututkinnon	1	0,8 %
Vain kouluttautumalla pärjää	1	0,8 %
Oma yritystoiminta mahdollistaa kansainvälisyyden	1	0,8 %
Jatko-opintokelpoisuus lisäkoulutuksen mahdollistajana	1	0,8 %
Tutkintotitteli ei takaa työtaitoa	1	0,8 %
Kielitaidon puute etenemisen esteenä	1	0,8 %
Ulkomaiden koulutustaso määrittää osaamistason	1	0,8 %
34 teemaa	yht. 131	100,0 %

N 73 vastaajaa: myönteisiä 36 kpl (49,3 %), neutraaleita 12 kpl (16,4 %), eri mieltä 25 kpl (34,2 %)

Lähes kolmasosa aikuisopiskelijoista oli sitä mieltä, että toisen asteen koulutus riittää, kun puhutaan työn tekemisestä kansainväliset markkinat huomioon ottaen. Tämä asia kiteytyi esimerkiksi seuraavassa perustelussa.

Mielestäni osaaminen ja ammattitaito ovat tärkeämmät kuin muodollinen korkeakoulututkinto. Keskiasteen tutkintokin voi olla aivan riittävä kansainvälisillä työmarkkinoilla selviämistä ajatellen. Esimerkiksi monissa Afrikan ja Aasian maissa yleinen koulutustaso on yhä hyvin matala ja siksi eurooppalaista keskiasteen tutkintoakin arvostetaan. Ei korkeakoulututkinnosta haittaakaan liene. (NegM-59-5ov-amk-7-maisteri-2amm-eri)

11 vastaajaa oli sitä mieltä, että myös toisen asteen osaajia tarvitaan korkeakoulutettujen lisäksi.

Ei kaikilla voi olla korkeakoulututkintoa. Osaavia käsiä tarvitaan myös. (NegM-72-4ov-amk-6-muu(tekniikko)-2amm-sama)

Kieliopinnot, ulkomailla opiskelu ja vapaa-ajan matkustaminen tukivat kansainvälisyyttä kahdeksan vastaajan mielestä. Tämä oli kolmanneksi tärkein tekijä esitetyn väitteen kohdalla.

Kieliopinnot, opintojaksot joissa vierailu ulkomailla ja kansainväliset harjoittelut tukevat työn tekemistä kansainvälisillä työmarkkinoilla. (PosM-76-5ov-amk-6-2aste-2amm-eri)

Seitsemän vastaajan mielestä riippui paljon henkilöstä itsestään ("aktiivisuus, sosiaalisuus ja kiinnostus") kuinka pärjää kansainvälistyvillä työmarkkinoilla.

Jälleen kerran myös henkilöstä itsestään on kiinni paljon asioissa... (NegN-75-4ov-amk-4-muu(taloush.)-3amm tai enemmän-sama)

Aikuisopiskelijoiden mielestä alempikin koulutusaste mahdollistaa kansainväliset työtävät. Tätä todentaa muun muassa seuraava esimerkki.

Olen työskennellyt kansainvälisissä tehtävissä niin opistotasoisien koulutuksen kuin amk-koulutuksenkin pohjalta. (NegN-62-1ov-amk-5-amk-3amm tai enemmän-eri)

Positiivisena asiana aikuisopiskelijat kokivat sen, että heidän mielestään korkeakoulut tarjoavat lisävaihtoehtoja työn suhteen. Tämä lisää korkeakoulutuksen merkittävyyttä toiseen koulutusasteeseen verrattuna.

Hyvän ammattikouluopiskelun kauttakkin pääsee hyviin töihin, mutta toki amk opistojen kautta saa lisävaihtoehtoja työpaikkoihin. (PosN-67-3ov-amk-5-2aste-3amm tai enemmän-eri)

Viiden vastaajan mukaan ammattiala määrittää koulutustason vaatimuksia. Näin ollen ei voida yksiselitteisesti sanoa, että esimerkiksi korkeakoulututkinnon hankkinut työntekijä pystyisi työllistymään kansainvälisesti joka alalla yhtä hyvin.

On aloja, joilla työllistytään kansainvälisesti ilman korkeaa koulutustasoa. (PosN-1ov-yamk-5-muu(työterv.hoit.erik.)-3amm tai enemmän-eri)

Perusteluissa, joita aikuisopiskelijat antoivat kyseisen väittämän kohdalla, nousi lisäksi esille kielitaidon ylläpitämiseen ja kehittämiseen liittyvät tekijät kulttuurintuntemusta myöten. Osa vastaajista katsoi, että korkeakoulutus voidaan katsoa perusedellytykseksi tai pääsyvaatimukseksi silloin kun lähdetään suuntaamaan kansainvälisille työmarkkinoille. Vastaajien mielestä kansainvälisillä työmarkkinoilla menestyminen on osaltaan kiinni ihmisen kielitaidosta ja pieni osa vastaajista piti kielitaitoa jopa tietynlaisena avaintekijänä.

Edellä mainittujen tekijöiden lisäksi vastaajat toivat esille myös runsaasti sellaisia asioita, joita he olivat tuoneet myös aikaisempien väittämien kohdalla. Näitä olivat muun muassa kouluttautumisen näkeminen vähempiarvoisena tekijänä esimerkiksi työkokemukseen ja osaamiseen verrattuna sekä se, että kaikkea työtä ei voi ulkoistaa. Mielenkiintoisina, mutta pieninä yksityiskohtina esiin nostettiin opetuksen tason huomioon ottaminen sekä yrittäjäyys. Vastauksista tuli esille se, että korkeakoulutus mahdollistaa jatko-opintokelpoisuuden, josta voi olla hyötyä työuran kannalta. Yhden aikuisopiskelijan mielestä tutkintotitteli ei taannut työtaitoa ja kaksi vastaajaa halusi korostaa, että asenteella ja maalaisjärjellä on merkitystä menestymisen suhteen.

36 vastaajaa 73:sta suhtautui esitettyyn asenneväittämään positiivisesti ja eri mieltä väittämän kanssa oli yhteensä 25 kappaletta. Loput vastaajista, 12 kappaletta, olivat neutraalin vaihtoehdon puolella. Kun kyseisiä lukuja verrataan aikaisempien väitteiden kesken, huomataan, että kyseinen väite aiheutti selvästi enemmän eriäviä mielipiteitä ja tämä korostui erityisesti negatiivisten vastausvaihtoehtojen kohdalla. Teemoja muodostui 34 kappaletta ja frekvenssejä yhteensä 131 kappaletta.

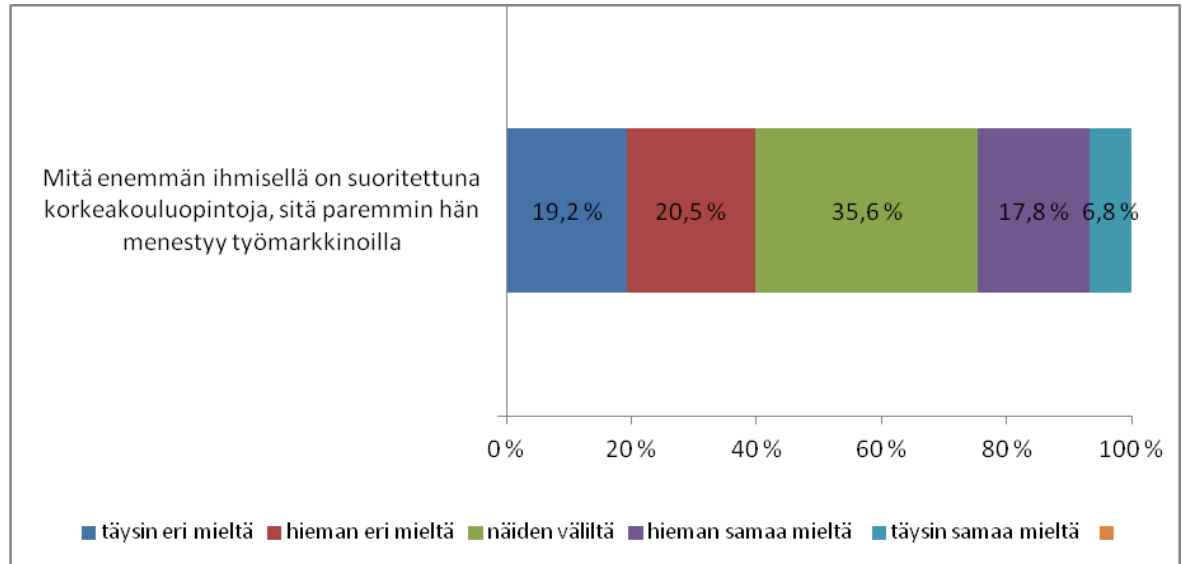
6.2.4 Korkeakouluopintojen suurella määrällä menestyy

Edellä esitettyyn tutkimuskysymykseen ”uskovatko ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijat, että kouluttautumisen avulla voi luoda itselleen parempaa tulevaisuutta?” haettiin vastauksia myös toisen väittämän kautta. Väittämän mukaan ihminen menestyy työmarkkinoilla sitä paremmin, mitä enemmän hänellä on suoritettuna korkeakouluopintoja. Kiinnostuneita väitteen kohdalla oltiin muun muassa siitä, miten vastaajat tulkitsivat menestymisen käsitteen, kun samassa lauseessa mainittiin myös korkeakoulutus. Väittämä rakennettiin

sen oletuksen pohjalta, että tänä päivänä työnantajat vaativat työnhakijoilta yhä useammin korkeaa koulutusta (Parikka 1999, 194; Rouhelo 2001, 37).

Määrällisten likert-asteikollisten asenneväittämätulosten pohjalta voidaan sanoa, että vastaajien uskomukset kyseisen väittämän suhteen jakautuivat suhteellisen tasaisesti kaikkien vastausvaihtoehtojen kesken. Keskimääräisesti katsottuna vastaajat olivat väittämän kanssa hieman eri mieltä ($ka=2,73$; $kh=1,170$). Yli kolmannes (35,6 %) vastaajista koki, että korkeakouluopintojen määrällä oli enemmän tai vähemmän merkitystä työmarkkinoilla menestymisen suhteen (KUVIO 13). Myös moodi (3) ja mediaani (3) kertovat tästä tuloksesta. 19,2 % vastaajista oli väitteen kanssa täysin eri mieltä ja hieman samaa mieltä oli 17,8 %. Vain 6,8 % oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä.

Riippumattomien otosten U-testi osoitti, että naiset ja miehet eivät eronneet tilastollisesti merkitsevästi toisistaan ($U=494$, $p \geq .05$). Sekä naiset ($ka=2,73$; $kh=1,170$) että miehet ($ka=2,72$; $kh=1,127$) olivat väittämän suhteen keskimääräisesti hieman eri mieltä. Tehdyn ikäluokkavertailun kautta ei löydetty tilastollisesti merkitsevää eroavaisuutta (LIITE 5).

KUVIO 13. Neljännen väittämän yleinen asennemittaustulos

Käsittekkategoria

Mitä enemmän ihmisellä on suoritettuna korkeakouluopintoja, sitä paremmin hän menestyy työmarkkinoilla

Teema	f	% lausumista
Henkilökohtaisilla ominaisuuksilla merkitystä ("persoona, työtaito, motivaatio, asenne, vastuuntunto, pitkäjänteisyys")	20	14,3 %
Koulutus itsessään ei takaa ammattiosaamista	17	12,1 %
Työkokemus koulutusta tärkeämpää	14	10,0 %
Ylikoulutus haittana	10	7,1 %
Ammattiala määrää opintojen tarpeen	8	5,7 %
Menestyminen on monen tekijän summa	8	5,7 %
Opintojen laatu korvaa määrän	7	5,0 %
Toisen asteen koulutus riittää	7	5,0 %
Koulun tiedot eivät vastaa työelämän tarpeisiin	6	4,3 %
Ikuisen opiskelijan leima ("kaihtaa työelämää/ ei tiedä mitä haluaa")	6	4,3 %
Moniosaaminen tärkeää	5	3,6 %
Kouluttautuminen tarjoaa valinnanvaraa ("työn suhteen")	5	3,6 %
Tulee olla kohtuus kaikessa	5	3,6 %
Verkostot tärkeitä	3	2,1 %
Kaikki koulutusmuodot samanarvoisia	3	2,1 %
Alueelliset erot vaikuttavat	2	1,4 %
Suurempi tietomäärä takaa paremman laadun	2	1,4 %
Opintojen määrä kertoo halusta kehittyä	2	1,4 %
Kapea-alainen oppiminen parasta	1	0,7 %
Työllistyäkseen on pakko opiskella paljon	1	0,7 %
Työelämässä menestyy ilman tutkintoa	1	0,7 %
Koulutuksen tulee edistää henkilökohtaisia tavoitteita	1	0,7 %
Tiedon tulee soveltua käytäntöön	1	0,7 %
Korkeakoulututkinto ei ole avain onneen	1	0,7 %
Sattuma ja onni määräävät kohtalon	1	0,7 %
Opiskelu kehittää ihmistä	1	0,7 %
Työyhteisö estää menestymisen	1	0,7 %
Korkeakoulututkinnon suorittaminen haastava projekti	1	0,7 %
28 teemaa	yht. 140	100,0 %

N 73 vastaajaa: myönteisiä 18 kpl (24,7 %), neutraaleita 26 kpl (35,6 %), eri mieltä 29 kpl (39,7 %)

Aikuisopiskelijat eivät kokeneet korkeakouluopintojen määrää suoranaisena työmarkkinoilla menestymisen takeena. Eniten he antoivat sen sijaan merkitystä ihmisen henkilökohtaisille ominaisuuksille, joita olivat muun muassa persoona, työtaito, motivaatio, asenne, vastuuntunto ja pitkäjänteisyys.

Kyllä yksikin tutkinto riittää, jos on halua oppia työelämässä lisää ja töitä riittää. Pelkkä tutkinto ei riitä, pitää myös soveltua alalle ja pitää olla riittävästi vastuuntuntoa ja pitkäjänteisyyttä. (NeutrN-52-3ov-amk-1-muu(keskik.)-2amm-eri)

Toiseksi eniten vastaajat olivat sitä mieltä, että pelkkä koulutus itsessään ei vielä takaa ammattiosaamista.

Tarvitaan muitakin taitoja, kun pelkkä tutkinto. Monesti koulussa saa vain perusteet alalle. (NegM-73-3ov-amk-6-2aste-2amm-sama)

Aikuisopiskelijat kokivat kyseisen väittämän kohdalla työkokemuksen koulutusta tärkeämmäksi tekijäksi. Näin ollen voidaan todeta, että korkeakouluopintojen korkeaa määrää ei pidetty aikuisopiskelijoiden keskuudessa kovin merkittävänä menestystekijänä.

Henkilöllä ja työkokemuksella on suurempi merkitys. (NegM-70-3ov-amk-6-2aste-3amm tai enemmän-sama)

Kymmenen vastaajaa oli sitä mieltä, että ylikoulutus voidaan nähdä työmarkkinoilla haittana. Tähän nähtiin useita erilaisia syitä ja esimerkkilainaus tiivistää asian seuraavasti.

Toisaalta on myös akateemista työttömyyttä ja jotkut työnantajat saattavat pitää korkeakoulutettua ylipätevänä. (PosM-66-3ov-amk-7muu(yo.merk.)-2amm-sama)

Kahdeksan aikuisopiskelijaa nosti selvästi esille sen, että heidän mielestään ammattiala määrää opintojen tarpeen. Näiden vastaajien mielestä joillakin aloilla voi menestyä työmarkkinoilla ilman runsastakin korkeakoulun opintomäärää.

Riippuu varmasti myös siitä, millä alalla ollaan sijoittumassa työmarkkinoille. (NegN-79-2ov-amk-1-yo-2amm-eri)

Loppujen lopuksi menestyminen nähtiin aikuisopiskelijoiden keskuudessa monen eri tekijän summana. Näin korkeakouluopintojen korkealle määrälle ei annettu ylisuurta painoarvoa siinä vaiheessa kun lähdettiin pohtimaan yksittäisiä menestystekijöitä työmarkkinoilla.

Ei tutkinto takaa menestystä, menestys on monen tekijän summa. Vähemmän koulutettu sosiaalisesti taitava ja käytännön työelämäkokemusta omaava ihminen voi pärjätä huomattavasti paremmin työelämässä kuin monia tutkintoja opiskellut. (NegN-83-3ov-amk-5-yo-2amm-eri)

Edellä mainitut teemat ja esimerkit muodostivat merkittävimmän 50 %:n vastauskertymän käsittekategoriassa. Saatujen vastausten pohjalta nousi esiin sana ”laatu” kuvastamaan sitä tosiasiaa, että aikuisopiskelijat arvostivat enemmän laadukasta ja vähempää koulutuksen määrää, verrattuna korkeaan, mutta käytäntöön soveltumattomaan tietoon. Pieni osa vastaajista mainitsi ikuisen opiskelijan leiman olevan negatiivinen asia työllisyyden kannalta.

Kuusi vastaajaa koki moniosaamisen tärkeäksi asiaksi. Kouluttautumisen avulla on mahdollista lisätä erilaisia työelämätaitoja sekä monipuolistaa omia työllistymisvaihtoehtoja. Samalla moniosaamisen kohdalla korostettiin kuitenkin myös ”kohtuus kaikessa” – ajatusta. Esitetyn asenneväittämän kohdalla verkostot saivat aikaisempaa suuremman merkityksen ja huomiota kohdistettiin vastausten osalta kaikkiin olemassa oleviin koulutusmuotoihin. Aikuisopiskelijoista 18 suhtautui esitettyyn väittämään positiivisesti, 26 neutraalisti ja eri mieltä väittämän kanssa oli 29 kappaletta. Avointen vastausten perusteella erilaisia teemoja muodostui yhteensä 28 kappaletta ja frekvenssejä 140 kappaletta.

6.2.5 Hyödyt lisääntyvät kouluttautumisen myötä

Viidennen väittämän mukaan koulutuksen kautta saatavat hyödyt lisääntyvät sitä mukaa, mitä enemmän ihminen kouluttaa itseään. Väittämä liittyy korkeakoulutuksen voimakkaaseen kasvuun ja tätä on kuvattu teoriaosassa muun muassa erilaisten tilastojen avulla. Suomessa sekä yliopiston että ammattikorkeakoulun opiskelijamäärät ovat nousseet jatku-

vasti viimeisten vuosikymmenien aikana. Muutos on ollut suhteellisen rajua verrattuna esimerkiksi 1900-luvun alkuun ja 2000-luvulla trendi näyttää olevan kasvun suhteen jatkuva.

Väittämän kautta haluttiin selvittää muun muassa sitä millaisina aikuisopiskelijat kokivat kolmannen ja toisen asteen koulutuksen väliset erot yksilön hyötynäkökulmasta katsottuna. Esitetyn väittämän kautta oltiin kiinnostuneita siitä millaisen koulutuksen kautta ihminen voi vastaajan mielestä savuttaa eniten hyötyjä henkilökohtaisessa elämässään. Väittämän kohdalla ei mainittu tarkemmin mistään erityisistä tutkinnoista tai koulutusasteita ja tämä antoi vastaajalle mahdollisuuden tulkita kysymystä haluamallaan tavalla.

Tutkimuskysymykset

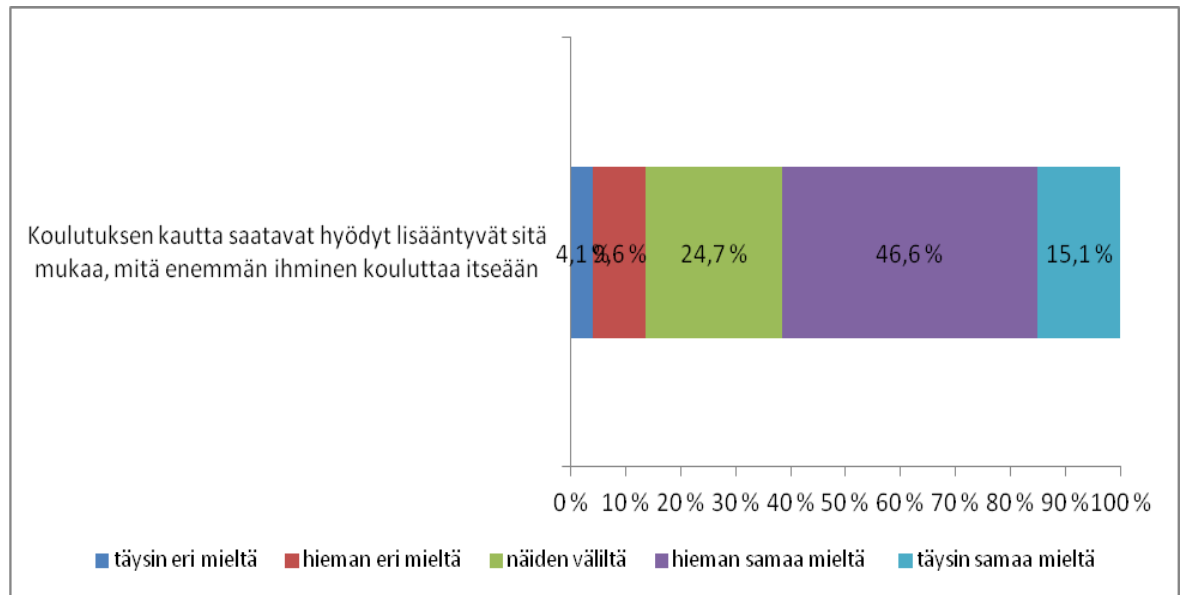
- Uskovatko amk:n aikuisopiskelijat, että ihmisen arvo työmarkkinoilla nousee useamman korkeakoulututkinnon myötä?

Kysymyslomakkeen väittämä

- Koulutuksen kautta saatavat hyödyt lisääntyvät sitä mukaa, mitä enemmän ihminen kouluttaa itseään

Lähes puolet vastaajista (46,6 %) oli hieman samaa mieltä väittämän suhteen siitä, että koulutuksen kautta saatavat hyödyt lisääntyvät sitä mukaa, mitä enemmän ihminen kouluttaa itseään. Toiseksi eniten vastauksia sai vastausvaihtoehto numero kolme (24,7 %), jonka mukaan vastaajat eivät osanneet valita voimakkaasti olivatko he väittämän kanssa samaa vai eri mieltä. Täysin samaa mieltä väittämän kanssa oli 15,1 %. Loput vastaajista oli joko hieman eri mieltä (9,6 %) tai täysin eri mieltä (4,1 %) (KUVIO 14).

Naisten ja miesten välillä ei ilmennyt tilastollisesti merkittävää eroa ($U=451$, $p \geq .01$). Naisten keskiarvo oli 3,62 ($kh=1,045$) ja miesten 3,50 ($kh=,857$). Yhteiskeskiarvo oli 3,59 ($kh=,998$). Ikäluokkien välillä ei havaittu tilastollisesti merkitseviä eroja (LIITE 5). Kun huomioon otetaan edellä mainitut keskiarvot sekä moodi (4) ja mediaani (4), niin voidaan sanoa, että suhtautuminen väittämän suhteen oli selvästi myönteisempää kuin kielteistä. Tuloksena voidaan sanoa, että vastaajien mielestä koulutuksen kautta saatavat hyödyt lisääntyvät sitä mukaa, mitä enemmän ihminen kouluttaa itseään.

KUVIO 14. Viidennen väittämän yleinen asennemittaus tulos

Käsittekkategoria

Koulutuksen kautta saatavat hyödyt lisääntyvät sitä mukaa, mitä enemmän ihminen kouluttaa itseään

Teema	f	% lausumista
Koulutuksen tarjoamaa tietoa on pystyttävä käyttämään	14	10,1 %
Opiskelu tarjoaa uusia näkökulmia	11	7,9 %
Ei oppi ojaan kaada	11	7,9 %
Kouluttautuminen lisää hyötyjä	11	7,9 %
Ammatilliset täydennyskoulutukset tärkeitä	9	6,5 %
Koulutus luo varmuutta menestymiseen	8	5,8 %
Tiedon rakennuttava loogisesti	7	5,0 %
Hyötyjen lisääntyminen ei itsestään selvyys	7	5,0 %
Kouluttautumisen tulee olla perusteltua	4	2,9 %
Osaaminen turvataan opiskelulla	4	2,9 %
Hyötyä itselle, työyhteisölle ja yhteiskunnalle	4	2,9 %
Aikaisemmin opitun lisäksi ei saa uutta tietoa	3	2,2 %
Kokemuksen kautta oppii parhaiten	3	2,2 %
Työnantajalla oltava halu hyödyntää osaamista	3	2,2 %
Hyötyjen lisääntyminen alakohtaista	3	2,2 %
Kouluttautuminen kertoo itsensä kehittämisen halusta	3	2,2 %
Osaaminen vaatii teoretiedon ja käytännönkokemuksen	3	2,2 %
Osaaminen laajentaa työnkuva	3	2,2 %
Kouluttautumisen suhteen tulee olla joku raja	2	1,4 %
Koulutusta vastaavat työtehtävät tärkeitä	2	1,4 %

Ylikouluttautuminen negatiivinen asia yksilön kannalta	2	1,4 %
On oltava halu hyödyntää opintoja	2	1,4 %
Vastuun lisääntyminen kouluttautumisen myötä	2	1,4 %
Opetuksen teoria ei kohtaa työelämän tarpeita	1	0,7 %
Elinikäisen oppimisen ajatus hengästyttää ja ahdistaa	1	0,7 %
yksilö saa enemmän palkkaa	1	0,7 %
Tieto lisääntyy työyhteisössä	1	0,7 %
Esimiestehtäviin pääsy helpottuu	1	0,7 %
Hyödyt arvotetaan yksilökohtaisesti	1	0,7 %
Työkokemus koulutusta tärkeämpää	1	0,7 %
Koulutuksen laadulla merkitystä	1	0,7 %
Minimipalkalla työtä tekevä korkeakoulutettu on huono yhdistelmä	1	0,7 %
Kouluttautuminen vähentää työkokemuksen määrää	1	0,7 %
Harvassa yrityksessä tarvitaan usean alan osaamista	1	0,7 %
Lisäkoulutuksen oltava tarvelähtöistä	1	0,7 %
Yksilö saa vähemmän palkkaa	1	0,7 %
Omaehtoinen kouluttautuminen vie vapaa-aikaa	1	0,7 %
Liika kouluttautuminen heikentää elämän laatua	1	0,7 %
Osaamistaan voi kehittää monin eri tavoin	1	0,7 %
Verkostojen tarve	1	0,7 %
Oppimaan oppiminen paranee	1	0,7 %
41 teemaa	yht. 139	100,0 %

N 73 vastaajaa: myönteisiä 45 kpl (61,6 %), neutraaleita 18 kpl (24,7 %), eri mieltä 10 kpl (13,7 %)

Jotta kouluttautumisen kautta saatavat hyödyt voisivat lisääntyä, on koulutuksen tarjoamaa tietoa pystyttävä käyttämään.

Koulutuksen tulisi aina tuoda jotain uutta tietoa, josta on hyötyä käytännön työtehtäviä hoitaessa. Tarkoitan, ettei lisäkoulutuksen hankkiminen automaattisesti tuo lisäarvoa, jos ei ole jotain tarvetta, missä lisäkoulutusta voidaan hyödyntää. (NegN-74-Iov-amk-maisteri-2amm-eri)

Yhdentoista aikuisopiskelijan mielestä opiskelu tarjoaa uusia näkökulmia ja tällä voi olla positiivista merkitystä esimerkiksi siinä vaiheessa kun lähdetään etsimään uusia työmahdollisuuksia.

Opinnoista on aina etua, jos ei muuhun, niin asiantuntijuus omalla alalla ainakin kasvaa ja näkökulmat laajenevat. Etenemismahdollisuudet ovat luon-

nollisesti realistisemmat, mikäli vaadittavat tutkinnot on tehtynä työpaikkaa hakiessa. (PosN-62-1ov-yamk-2-yamk-(aik.kasv.per.op)-3amm tai enemmän-sama)

Kolmanneksi käsitteekategoriassa nousi tuttu lausahdus ”Ei oppi ojaan kaada”. Tämä viestitti aikuiskoulutettavien koulutusmyönteisyydestä.

Ei oppi ojaan kaada ja verkosto ei kun kasvaa. (PosN-66-3ov-amk-3-amk-2amm-sama)

Neljänneksi muodostui teema, jonka mukaan kouluttautumisen nähtiin lisäävän hyötyjä monin eri tavoin.

Itse aikuisopiskelijana (jos siis ymmärsin kysymyksen oikein) koen asian juuri näin: mitä enemmän itseäni olen kouluttanut sitä paremmin osaan hyödyntää asioita oikeaan työelämään. (PosN-68-2ov-amk-2-aste-2amm-sama)

Viidenneksi tärkeimmäksi tekijäksi vastaajat nostivat esille ammatilliset täydennyskoulutukset ja niiden merkityksen osaamisen vahvistajana. Kyseisen asian toi esille yhdeksän vastaajaa.

Mielestäni työtä vastaava koulutus ja koulutusta vastaava työ tukevat toisiaan. Jos on suorittanut yhden työtä tukevan korkeakoulututkinnon, ei mielestäni tarvitse enää suorittaa uusia tutkintoja vaan osaamista voi kehittää muillakin tavoin. (NegN-83-2ov-amk-7-yo-1amm-puutt.arvo)

Kahdeksan aikuisopiskelijaa oli sitä mieltä, että koulutus luo varmuutta menestymisen suhteen. Varmuus voi näkyä esimerkiksi työnhakuvaiheessa tai työsuhteen aikana silloin kun lähdetään tavoittelemaan uusia työtehtäviä organisaation sisällä.

Hyödyt ehkä kumuloituvat jossain vaiheessa, jos koulutusta tulee koulutuksen päälle. (PosN-74-1ov-yamk-5-amk-1amm-sama)

Aikuisopiskelijoiden mielestä uuden tiedon on rakennuttava loogisesti vanhan päälle. Pelkästään opiskeltavan tiedon tarjoaminen ei tee vielä oppimisesta hyödyllistä. Vastaajat

olivat sitä mieltä, että itsestään selvyyksien käsittely opintojen aikana ei vie oppimista eteenpäin ja tästä syystä opiskelijoiden aikaisemmin opitut taidot ja tiedot tulisikin ottaa aina ennen opetuksen aloittamista huomioon.

Opiskelutekniikka tai tapa oppia ja linkittää asioita varmaan tehdessä harjaantuu, mutta itse kammoan asioiden toistoa tai päällekkäin opiskelua. Aikuisopiskelija välillä törmää kurssisisältöihin, jotka ovat ns. itsestänselvyyksistä jauhamista. (NeutrN-79-3ov-amk-7-amk-3amm tai enemmän-eri)

Kyseisen asenneväittämän kohdalla oli huomion arvoista se, että neutraaleiden näkemysten määrä oli hieman korkeampi suhteessa aikaisempiin väittämiin. Toinen selvästi havaittava seikka oli se, että kyseisen väittämän ympärille muodostui huomattavan paljon erilaisia teemoja. Vastaajilla oli selvästikin runsaasti erilaisia näkökulmia ja uskomuksia esitetyn väittämän suhteen. Tulosten perusteella voidaan todeta, että aikuisopiskelijoiden mukaan hyötyjen lisääntyminen pelkästään koulutuksen kautta ei ole itsestään selvyys.

Saatujen vastausten ja niiden pohjalta muodostuneiden teemojen mukaan opiskelijat olivat sitä mieltä, että hyödyistä puhuttaessa on merkityksellistä huomioida se kenelle hyödyt lopulta kohdistuvat. Tämän lisäksi mahdolliset hyödyt on osattava ja haluttava hyödyntää oikein. Hyödyn saajia voivat olla niin yksilöt, työnantajat, työyhteisöt kuin koko yhteiskunta. Ylikouluttautuminen tuotiin esille myös kyseisen väittämän kohdalla. Ylikoulutukseen viitattiin väittämän kohdalla lähinnä siitä syystä, että jatkuvan kouluttautumisen ei uskottu tarjoavan hyötyjä loputtomasti. Tähän asiaan liittyen olisi mielenkiintoista suorittaa jatkotutkimus, jossa selvitettäisiin työnantajien näkemyksiä ylikouluttautumisen suhteen.

Muita syntyneitä teemoja edustivat muun muassa uskomukset siitä, että kouluttautumisen myötä yksilön on mahdollista saada enemmän vastuuta ja laajentaa työnkuvaansa. Kouluttautumisen kautta on mahdollista kasvattaa suhdeverkostoa ja oppia oppimisen taitoja. Negatiivisena asiana koettiin se, että kouluttautuminen vie vapaa-aikaa ja että liiallinen kouluttautuminen voi heikentää lopulta jopa elämisen laatua. Yhden näkemyksen mukaan opiskeleminen vähentää työkokemuksen määrää ja työntekijän palkkataso voi jäädä alhaiseksi. Saatujen vastausten perusteella teemoja muodostui yhteensä 41, joista myönteisiä oli 45 kpl, neutraaleita 18 kpl ja eri mieltä 10 kpl. Frekvenssejä syntyi yhteensä 139.

6.2.6 Tutkinto vahvistaa kuvaa, jonka haluan välittää itsestäni muille

Viimeinen väittämä liittyi ihmisen identiteettiin ja tarkemmin sanottuna koulutusidentiteettiin. Kuten tutkielman teoriaosassa tuotiin ilmi, voi ihminen pyrkiä kehittämään omaa identiteettiään tietoisesti myös koulutuksen avulla. Yhtä hyvin identiteetin muokkaus voi kuitenkin myös vaikeutua mikäli omat henkilökohtaiset valinnat esimerkiksi koulutuspaikan suhteen jostain syystä epäonnistuvat. Tällöin ehjän identiteetin luominen voi käydä ainakin hetkellisesti vaikeammaksi.

Esitetyn väitteen avulla haluttiin selvittää vahvistiko kyselyhetkellä opiskeltava tutkinto sitä kuvaa, jonka aikuisopiskelija halusi välittää itsestään muille. Vastausten toivottiin kerrotavan siitä, kuinka onnistuneina aikuisopiskelijat kokivat nykyiset koulutusvalintansa.

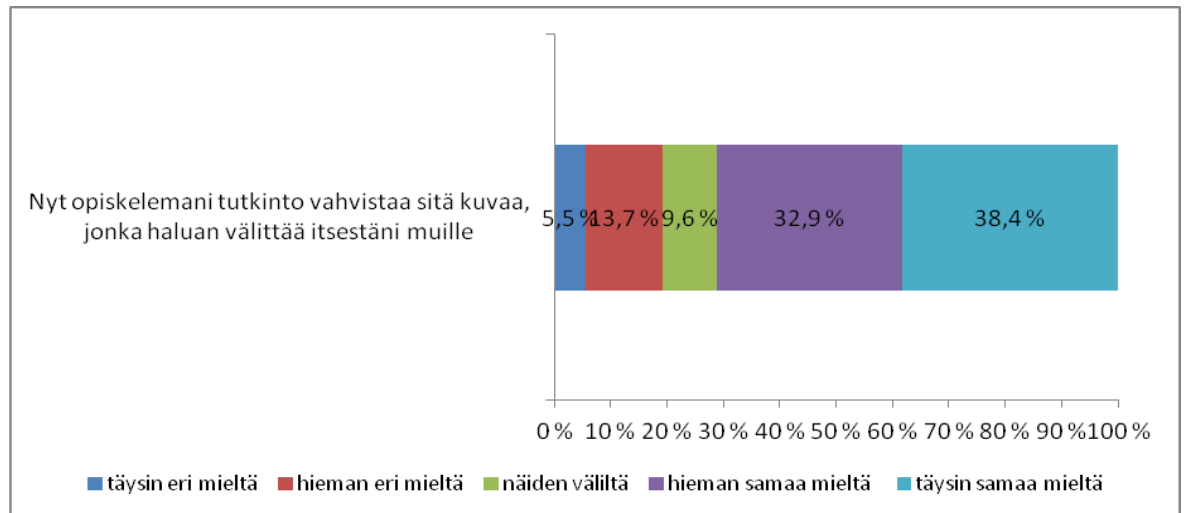
Tutkimuskysymys

- Uskovatko ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijat, että koulutus vaikuttaa ihmisen identiteettiin?

Kysymyslomakkeen väittämä

- Nyt opiskelemani tutkinto vahvistaa sitä kuvaa, jonka haluan välittää itsestäni muille

Vastaajista suurin osa (38,4 %; $M_o=5$) oli esitetyn väitteen kanssa samaa mieltä ja hieman samaa mieltä oli 32,9 % ($M_d=4$). Kokonaiskeskiarvo ($k_a=3,85$; $k_h=1,232$) jäi hieman alle neljän. Naiset ($k_a=3,95$; $k_h=1,177$) olivat väitteen kanssa hieman enemmän samaa mieltä kuin miehet ($k_a=3,56$; $k_h=1,381$). Kuitenkaan ryhmien väliset erot eivät olleet tilastollisesti merkittäviä ($U=412,5$ $p \geq .01$). Myöskään ikäluokkavertailun kohdalla ei huomattu tilastollista eroavaisuutta (LIITE 5). Asennemittaustulosten pohjalta voidaan sanoa, että tutkinto vahvisti vastaajien mielestä kohtalaisen hyvin sitä omaa kuvaa, jota he halusivat välittää itsestään muille.

KUVIO 15. Kuudennen väittämän yleinen asennemittaustulos

Käsittekkategoria

Nyt opiskelemani tutkinto vahvistaa sitä kuvaa, jonka haluan välittää itsestäni muille

Teema	f	% lausumista
Tutkinto on valittu muilla perusteilla	20	14,6 %
Tutkinto vahvistaa kuvaa	17	12,4 %
Tutkinto mahdollistaa itseä kiinnostavat työtehtävät	12	8,8 %
Opiskelu on itseä varten	11	8,0 %
Tutkinto kertoo jotain ihmisestä	11	8,0 %
Tutkinto mahdollistaa itsensä ja työn kehittämisen	9	6,6 %
Koulutus mahdollistaa tutkinnon ("pätevyyden")	8	5,8 %
Tutkinto mahdollistaa uralla etenemisen	8	5,8 %
Tutkinto kertoo työelämäosaamisesta	5	3,6 %
Pätevyyttä haetaan muiden ihmisten takia	5	3,6 %
Tutkinto ei määritä persoonaa	3	2,2 %
Aikaisemmin hankitun osaamisen hyödyntäminen ja päivittäminen	3	2,2 %
Muiden mielipiteillä ei ole merkitystä	3	2,2 %
Tutkinto vahvistaa identiteettiä	3	2,2 %
Työ ei kerro kaikkea ihmisestä	2	1,5 %
Koulutus ei arvota ihmistä	2	1,5 %
Tutkinto ei vastaa omaa kuvaa	2	1,5 %
Tutkinto ei muuta omaa persoonaa	2	1,5 %
Uusi asia pohdittavaksi	2	1,5 %
Tutkinnon tuoma nimike on yleinen	1	0,7 %
Koulutustaustalla ei ole merkitystä	1	0,7 %

Tutkinnolla ei haeta kulissia	1	0,7 %
Koulutuksen sisältö ei tarjoa mitä lupaa	1	0,7 %
Tutkintotaso ei tyydytä	1	0,7 %
Persoona on tärkeämpi kuin muodollinen oppineisuus	1	0,7 %
Opiskelu on harrastus	1	0,7 %
Opiskelu mahdollistaa verkostoitumisen	1	0,7 %
Opiskelu tarjoaa haasteita	1	0,7 %
28 teemaa	yht. 137	100,0 %

N 73 vastaajaa: myönteisiä 52 kpl (71,2 %), neutraaleita 7 kpl (9,6 %), eri mieltä 14 kpl (19,2 %)

Käsittekkategorian ensimmäisen teeman mukaan tutkinto oli valittu muilla kuin oman kuvan välittämisen perusteilla.

Olen lähtenyt opiskelemaan muista intresseistä käsin kuin siitä, että haluaisin välittää itsestäni jotakin tiettyä kuvaa jollekin taholle tai muille. (NegN-68-4ov-amk-5-2aste-2amm-sama)

Seuraavaksi eniten oltiin sitä mieltä, että tutkinto vahvisti sitä kuvaa, jota haluttiin välittää itsestä muille. Yli 70 % vastaajista suhtautui esitettyä väittämää kohtaan positiivisesti ja tästä syystä ei ollutkaan kovin yllättävää, että kyseinen teema nousi lopulta toiseksi merkittävimmäksi tekijäksi käsittekkategoria-listauksessa.

En ole asiaa ennen tästä näkövinkkelistä miettinyt, mutta osin näin varmasti on. (PosM-70-3ov-yamk-6-amk-2amm-sama)

Kolmanneksi muotoutui teema, jonka mukaan tutkinto mahdollistaa itseä kiinnostavat työtehtävät.

Työllisesti kyllä. Haluan kantaa suurta vastuuta ja se tulee näkymään omassa tulevassa ammatissa. (PosN-68-1ov-amk-5-2aste-2amm-sama)

Yhdentoista vastaajan mukaan opiskelu tapahtuu ennen kaikkea itseä varten.

Opiskelemani tutkinto on ennen kaikkea tärkeä minulle, ei niinkään työnantajalleni. (PosN-79-7ov-amk-1-maisteri-2amm-sama)

Viides teema korosti näkemystä, jonka mukaan tutkinto kertoo aina jotain ihmisestä.

Ainakin se on osoitus sisukkuudesta, kehitysmuutteisyydestä ja aktiivisuudesta. (PosN-71-3ov-yamk-5-amk-3amm tai enemmän-sama)

Seuraavaksi eniten kannatusta saaneet teemat korostivat itsensä ja työn kehittämistä, tutkinnon tuomaa pätevyyttä sekä uralla etenemistä. Käsitteekategorian listauksesta voi huomata, että varsin useat näkemykset ja uskomukset puhuivat sen puolesta, että tutkintoa suoritettiin enemmän muun kuin ulkoisen identiteettikuvan takia. Identiteettiin liittyen muodostuneesta käsitteekategoriasta oli löydettävissä asioita, jotka saattavat vaikuttaa opiskelijan identiteetin kehittämiseen negatiivisesti. Näitä syitä voivat olla:

- Aikaisemmin hankitun osaamisen hyödyntäminen ja päivittäminen ei jostain syystä onnistu
- Tutkinto ei vastaa omaa kuvaa
- Tutkinnon tuoma nimike on yleinen
- Koulutuksen sisältö ei tarjoa mitä lupaa
- Tutkintotaso ei tyydytä
- Opiskelu on harrastus

Lopuksi voidaan todeta, että 52 vastaajaa 73:sta suhtautui esitettyyn väittämään positiivisesti ja eri mieltä väittämän kanssa oli yhteensä 14 kappaletta. Loput seitsemän vastaajaa valitsivat neutraalin suhtautumisvaihtoehdon. Teemoja muodostui saatujen vastausten pohjalta 28 kappaletta ja frekvenssejä yhteensä 137 kappaletta.

6.2.7 Odotettavissa olevat hyödyt ja lisäarvo tutkinnon suorittamisesta

Tutkimuskysymys:

- Mitä hyötyä ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijat odottavat saavansa korkeakoulututkinnosta?

Avoin kysymys:

- Mitä hyötyä ja lisäarvoa odotat AMK-tutkinnon suorittamisesta olevan sinulle?

Viimeisenä esitetyn tutkimuskysymyksen suhteen ei asetettu valmista väittämää. Vastauksia haettiin pelkästään avointen vastausten muodossa ja pohjimmaisena tarkoituksena oli saada yhteenveto eri syistä, miksi aikuisopiskelijat ovat valinneet itsellensä kyseisen koulutusmuodon. Laadullisen sisällönanalyysin avulla on saatu koottua lista, jossa tuodaan esille ne hyödyt ja asiat, joita ammattikorkeakoulun suorittamisesta odotetaan seuraavan.

Käsittekkategoria

Mitä hyötyä ja lisäarvoa odotat AMK-tutkinnon suorittamisesta olevan sinulle?

Teema	f	% lausumista
Avaa uusia työllistymismahdollisuuksia	29	17,8 %
Laajentaa työnkuvaa	27	16,6 %
Ammattiosaamisen kehittyminen	17	10,4 %
Tiedon päivittäminen	11	6,7 %
Saa työssä vaadittavan tutkinnon ("pätevyysden")	10	6,1 %
Työn saaminen paranee	10	6,1 %
Parempi palkka	10	6,1 %
Mahdollistaa toimimisen esimiestehtävissä	8	4,9 %
Ei mitään	5	3,1 %
Vahvuuksien tunnistaminen	4	2,5 %
Itseluottamuksen lisääntyminen	4	2,5 %
Osaamisen arvostus lisääntyy	4	2,5 %
Työn mielekkyys lisääntyy	3	1,8 %
Jatko-opinto kelpoisuus	2	1,2 %
Pääsy takaisin työelämään	2	1,2 %
Verkostoituminen	2	1,2 %
Työtapojen uudistaminen	2	1,2 %
Itsensä työllistäminen tehokkaammin	2	1,2 %
Vastuun lisääntyminen	2	1,2 %
Työt eivät lopu	2	1,2 %
Tutkintoa vastaava työpaikka	2	1,2 %
"Minäkuva" kehittyy	2	1,2 %
Kansainvälisyys	1	0,6 %
Tulevaisuuden suunnittelu helpottuu	1	0,6 %
Vakituinen työpaikka	1	0,6 %
25 teemaa	yht. 163	100,0 %

N 73 vastaajaa

Aikuisopiskelijoiden mielestä ammattikorkeakoulututkinto avaa ennen kaikkea uusia työllistymismahdollisuuksia sekä edistää uralla etenemistä oman ammattitaidon kehittymisen myötä.

Työmahdollisuuksien laajentuminen, uralla eteneminen, oman ammattitaidon kehittyminen. (N-79-1ov-yamk-5-amk-2amm-sama)

Lähes yhtä tärkeäksi asiaksi vastaajat kokivat työnkuvan laajentumisen, joka on hyvin lähellä edellisen teeman sisältöä. Tämä voi uusien työllistymismahdollisuuksien lisäksi tarkoittaa muun muassa sitä, että pääsee paremmin mukaan erilaisiin työryhmiin, joiden kautta on mahdollista kehittää työorganisaation sisäistä toimintaa.

Saa vastuullisempia tehtäviä ja laaja-alaisempia tehtäviä. Pääsee mukaan keittämiseen. (N-72-2ov-amk-5-2aste-3amm tai enemmän-sama)

Kolmanneksi merkittävin teema korosti ammattiosaamisen kehittämistä yksilön henkilökohtaisista intresseistä lähtien. Tällöin hyödyiksi voidaan lukea myös henkisesti kasvattavat asiat, kuten opiskelu ja oppiminen itsessään.

Palkka nousee kokonaiset 200 euroa. Itselle on hyötyä, saa opiskella ja kartuttaa jo oppimiaan asioita sekä ammattitaitoa tulee lisää. Työpaikat monipuolistuvat. (N-71-3ov-amk-5-2aste-2amm-sama)

Neljännessä teemassa puhuttiin tiedon päivittämisen puolesta. Tällä viitattiin työelämän jatkuvaan muuttumiseen ja siihen, että tämän päivän uudet tiedot voivat huonolla tuurilla olla jo huomenna vanhoja. Usein työmarkkinoilla menestyy paremmin uuden tiedon turvin.

Omien vahvuuksien tunnistaminen, tietojen päivittäminen ja uudet kontaktit, kansainvälisyys, itseluottamuksen lisääntyminen - nämä kaikki ovat hyödyllisiä työmarkkinoille pyrkiessä. (N-65-3ov-amk-3-2aste-2amm-sama)

Seuraavaksi huomionarvoiseksi teemaksi nousi tutkinnon tarjoama pätevyys. Vastausten mukaan voidaan katsoa, että osa aikuisopiskelijoista tavoittelee korkeakoulututkinnon kautta pelkkää pätevyyttä päästä tekemään haluamaansa työtä tutkinnon jälkeen. Osalle unelmatyön tekeminen ei ole mahdollista ilman kyseistä korkeakoulututkintoa. Näin ollen

voidaankin todeta, että tänä päivänä työmahdollisuuksia rajoitetaan tehokkaasti erilaisten pätevyysvaatimusten kautta.

Kymmenen vastaajaa oli sitä mieltä, että korkeakoulututkinnon myötä heidän palkkansa tulee nousemaan ja kahdeksan vastaajaa uskoi, että tutkinto tulee mahdollistamaan jatkossa heidän toimimisen esimiestehtävissä. Viisi vastaajista uskoi, ettei opiskeltava tutkinto tule tarjoamaan heille mitään erityistä hyötyä tulevaisuudessa. Suuri osa muista teemoista koski itsensä kehittämistä. Näihin sisältyivät muun muassa itseluottamuksen lisääntyminen, omien vahvuuksien tunnistaminen ja minäkuvan kehittyminen. Muita tutkinnon tarjoamia hyötyjä olivat muun muassa osaamisen arvostuksen lisääntyminen, työtapojen uudistuminen, verkostoituminen, kansainvälisyyden lisääntyminen sekä työelämässä pysymisen varmentuminen. Teemoja vastausten perusteella muodostui 25 ja frekvenssejä 163.

7 YHTEENVETO JA POHDINTA

Viimeinen pääluke lähtee liikkeelle tulosten yhteenveto-osiolla, jossa edellä esitettyjen asenneväittämien tutkimustuloksia verrataan tutkielman tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen tuloksia tiivistetään entisestään ja niitä peilataan samalla teorian kesken. Perimmäisenä tarkoituksena on vastata tutkimustehtävään, eli siihen, miten koulutususko näkyy Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoiden kohdalla? Yhteenvedon jälkeen esitetään jatkotutkimusehdotukset ja loppupohdinta.

7.1 Yhteenveto tutkimuskysymyksittäin

Tutkielman tulosten pohjalta vaikuttaa vahvasti siltä, että elinikäinen oppiminen ja itsensä kehittäminen ovat tulleet jäädäkseen. Työelämä vaatii Parikan (1999, 194) mukaan ihmiseltä entistä nopeampaa ja korkeampaa koulutusta nuorella iällä. Hänen mielestä ”kilpailu työelämässä on jatkuvasti kiristynyt ja koventunut, ja nykyään taistelua käydään paitsi työelämässä menestymisestä, myös työpaikkojen saamisesta ylipäättään. Vaatimustaso tuntuu esimerkiksi työpaikkailmoitusten perusteella nousevan jatkuvasti. Nykyisin korkeakoulututkinnon suorittaneen työnhakijan tulisikin vain hieman kärjistäen olla sosiaalisilta ja viestintätaitoiltaan lahjakas, useita erityistaitoja omaava yleisosaaaja, joka lisäksi hallitsee sujuvasti vähintään viisi kieltä ja liikkuu kansainvälisissä ympäristöissä kuin kotonaan. Lisäksi hänen tulee tietysti olla nuori, mutta ei kuitenkaan liian nuori, ja relevantti, mielellään johtamiseen liittyvää työkokemusta tulee olla vähintään viisi vuotta. Samoilta henkilöiltä vaaditaan joskus siis ristiriitaiseltakin vaikuttavia taitoja ja ominaisuuksia. Pitää olla esimerkiksi ryhmätyötaitoinen yksinpuurtaja, tai kansainvälisesti suuntautunut paikallisosaaaja.”

Edellä esitetty lainaus tuntuu kohtalaisen tiukalta kuvaukselta nykypäivän työelämän osajasta, mutta tästä huolimatta varmasti moni pystyy allekirjoittamaan kyseisestä tekstistä

ainakin osan. Toisaalta, kyseinen teksti voi helposti muuttua myös vahvaksi uskomukseksi esimerkiksi silloin, kun työnhakijalla ei ole oikeaa faktatietoa todellisista työelämän tarpeista ja vaatimuksista. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kautta lähdetään tutkimaan niitä erilaisia uskomuksia ja kokemuksia, joita aikuisopiskelijoilla on koulutusta ja työelämää kohtaan.

7.1.1 Kokemuksia koulutuksen ja työelämän välisestä suhteesta

Ensimmäinen tutkimuskysymys asetettiin muotoon ”**kuinka ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijat kokevat koulutuksen ja työelämän välisen suhteen**”? Asennetutkimuksen määrälliset ja laadulliset tulokset puhuivat sen puolesta, että aikuisopiskelijat uskoivat koulutuksen edistävän työllistymistä kohtalaisen vahvasti. Ensimmäisen väittämän kohdalla havaittiin, että naiset uskoivat tähän hieman miehiä enemmän. Sen sijaan tutkittavien ikäluokkien välillä ei havaittu asian suhteen merkittäviä eroja. Aikuisopiskelijat kokivat koulutuksen tärkeäksi asiaksi erityisesti silloin, kun lähdettiin miettimään erilaisia työllistymiseen vaikuttavia tekijöitä. Laadullisen tutkimustuloksen mukaan koulutus mainittiin välttämättömäksi tekijäksi erityisesti siitä syystä, että se ylipäättensä mahdollistaa työhön pääsyn. Vastaajat olivat vahvasti sitä mieltä, että työhön pääsemistä edistää aikaisempi työkokemus, henkilökohtaiset ominaisuudet sekä monipuolinen koulutustausta. Kaiken tämän taustalla nähdään työelämän jatkuva muuttuminen ja tämä asia nostettiin esille vahvasti sekä ensimmäisen että toisen asenneväittämän kohdalla.

Vastaajien vahva näkemys maailman jatkuvasta muuttumisesta on seurausta globalisaatiosta, joka vaikuttaa työelämään muun muassa niin, että työntekijät joutuvat vaihtamaan työpaikkaansa entistä useammin. Kyseinen asia myötäilee vahvasti tutkielman teoriaosaa, jossa korostettiin vanhojen tapojen ja käytänteitten radikaalia muuttumista vuosikymmenten saatossa. Tutkielman tutkimustulosten kautta ilmeni, että ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijat uskoivat melko vahvasti ammatinvaihdoksiin oman työelämänsä aikana. Uusia työpaikkoja voidaan tavoitella esimerkiksi uudelleen kouluttautumisen kautta ja tähän liittyen yksi vastaajista ilmoittikin opiskelevansa itsellensä tutkimushetkellä jo seitsemättä tutkintoa. Tämä oli vastausaineistossa kuitenkin selvästi poikkeava havaintoarvo, eikä näin ollen edustanut yleistä linjaa, jonka mukaan vastaajat opiskelivat itsellensä keskimääräisesti vasta toista ammattia.

Sukupuoli- ja ikäluokkavertailujen välillä ei havaittu toisen asenneväittämän suhteen tilastollisesti merkitseviä eroja. Tutkimukseen vastanneet olivat sitä mieltä, että jokainen on loppujen lopuksi itse vastuussa omasta työllistymisestään. Alanvaihdokset koettiin nykypäivänä pakollisiksi ja aikuisopiskelijoiden mielestä työntekijältä vaaditaan nykypäivänä paljon erilaista joustamista työn suhteen. Vastaajien mielestä ammatinvaihdoksiin vaikuttaa paljon esimerkiksi alueelliset työllisyystilanteet.

7.1.2 Voiko kouluttautumisen avulla luoda paremman tulevaisuuden?

Toisen tutkimuskysymyksen kautta selvitettiin **voiko aikuisopiskelijoiden mielestä kouluttautumisen avulla luoda itselleen parempaa tulevaisuutta?** Näkökulma muodostettiin uusliberalistisen ajatuksen pohjalle, jolloin yksilöt nähdään oman onnensa seppinä ja katsotaan, että tulevaisuus on hyvin pitkälle kiinni ennen kaikkea omasta toiminnasta ja päätöksistä. Tutkimuskysymystä varten laaditun kolmannen asenneväittämän kautta vastaajat laitettiin pohtimaan erityisesti kansainvälisten työmarkkinoiden asettamia vaatimuksia ja korkeakoulututkinnon hankkimista näitä varten.

Määrällisten tutkimustulosten perusteella aikuisopiskelijoiden näkemykset erosivat asetetun tutkimuskysymyksen ja väittämän suhteen selvästi toisistaan. Karkeasti sanottuna toinen puoli vastaajista oli sitä mieltä, että kansainvälisillä työmarkkinoilla selviäminen vaatii korkeakoulututkinnon, kun taas toinen puoli vastaajista oli asian suhteen eri mieltä. Avointen vastausten perusteella vastaajien yleinen näkemys kuitenkin selkeytyi. Tämän näkemyksen mukaan toisen asteen koulutus riittää vielä tänäkin päivänä työn tekemistä varten. Yleisesti koettiin, että korkeakoulutettujen lisäksi kansainvälisillä työmarkkinoilla tarvitaan yhä myös toisen asteen osaajia.

Alempaa koulutusastetta ei nähty kansainvälisyyden esteenä, mutta samalla esiin tuotiin kuitenkin korkeakoulujen tarjoamat lisävaihtoehdot erilaisten työmahdollisuuksien suhteen. Vastaajien mielestä ammattiala määrittää usein jo itsessään koulutustason vaatimuksia. Vastaajien mukaan kansainvälistymistä on koulutuksen lisäksi mahdollista parantaa esimerkiksi vapaa-ajan matkustamisen, kieliopintojen ja ulkomailla opiskelun avulla. Aikuisopiskelijoiden keskuudessa koettiin yleisesti ottaen, että paljon riippuu henkilöstä itsestään kuinka kansainvälisillä työmarkkinoilla menestyy. Työmarkkinoilla selviää kuitenkin

kin sitä paremmin, mitä enemmän on itse aktiivinen, sosiaalinen ja kiinnostunut erilaisista mahdollisuuksista.

Samaan tutkimuskysymykseen haettiin vastausta myös asenneväittämän kautta, jossa väitettiin, että ihminen menestyy työmarkkinoilla sitä paremmin mitä enemmän hänellä on suoritettuna korkeakouluopintoja. Taustateorianä toimii edelleen uusliberalismin ajatus, jonka mukaan kilpailu lisääntyy kaikilla elämän osa-alueilla jatkuvasti. Kyseisestä näkökulmasta katsoen voisikin helposti olettaa, että työelämän kilpailulla menestyvät parhaiten juuri korkeasti koulutautuneet. Kuitenkaan saatujen tulosten pohjalta vastaajien näkemykset kyseisen asian suhteen eivät olleet niin yksiselitteisiä. Yli kolmannes ei osannut sanoa suoraan, oliko esitetyn väittämän kanssa samaa vai eri mieltä.

Laadullisen aineiston kautta saatujen tulosten pohjalta kävi ilmi, että vastaajien mielestä menestyminen on lopulta monen tekijän summa. Henkilökohtaisten ominaisuuksien nähtiin vaikuttavan eniten siihen kuinka ihminen menestyy työmarkkinoilla. Henkilökohtaisista ominaisuuksista vastaajat mainitsivat persoonan, työtaidon, motivaation, asenteen, vastuuntunnon ja pitkäjänteisyyden. Koulutustakin tärkeämmäksi menestystekijäksi aikuisopiskelijat nostivat työkokemuksen sekä ammattiosaamisen. Näitä kouluttautuminen ei vielä itsessään takaa.

Vaikka yleisesti ottaen näyttääkin siltä, että työnantajat vaativat tänä päivänä työntekijöiltään yhä enemmän korkeakouluopintoja, ei aikuisopiskelijoiden mielestä ole kuitenkaan järkevää opiskella liikaa. Vastaajat olivat sitä mieltä, että ammattiala määrää lopulta opintojen tarpeen ja ylikouluttautuminen nähtiin haittana. Vastausten mukaan pelkkä korkeakouluopintojen suorittaminen ei vielä takaa työmarkkinoilla menestymistä, vaan rinnalle tarvitaan samaan aikaan vahvaa työkokemusta.

Edellä mainitut tulokset viittaavat kokonaisuudessaan siihen, että tämän päivän taloudellisen taantuman keskellä koulutuksen tarjoamat mahdollisuudet näyttävät aikuisopiskelijoille pitkälle samalla tavoin kuin esimerkiksi vuoden 1994 laman aikaan. Tällöinhän koulutuksen uskottiin parantavan omaa suhteellista asemaa työmarkkinoilla, mutta työpaikan saaminen ei tästä huolimatta ollut varmaa. Kyseisen pro gradu- tutkimuksen kautta saadut tulokset viestivät selvästi aikuisopiskelijoiden varovaisesta uskosta ja toiveikkoudesta koulutuksen suhteen, mutta samaan aikaan tulokset puhuvat myös tiukan arkirealismin puoles-

ta. Tällä viitataan siihen, että työllisyystilannetta ei ole mahdollista kontrolloida pelkästään koulutuksen avulla.

7.1.3 Nouseeko työmarkkina-arvo useamman korkeakoulututkinnon myötä?

Kolmantena tutkimuskysymyksenä kysyttiin **uskoivatko ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijat, että ihmisen arvo työmarkkinoilla nousee useamman korkeakoulututkinnon myötä?** Tähän haettiin vastauksia viidennen asenneväittämän kautta, jonka mukaan koulutuksen kautta saatavat hyödyt lisääntyvät sitä mukaa, mitä enemmän ihminen kouluttaa itseään. Asennemittauksen tulosten mukaan vastaajat uskoivat selvästi kyseisen väittämän pitävän paikkansa. Kyseinen Positiivinen tulos saa tukea muun muassa Mooren aikaisemmin julkaisemista tutkimustuloksista, joiden mukaan korkeakoulututkinnon avulla pystyy parantamaan omaa arvostustaan työelämän ja koulutuksen kentällä vielä myöhäisemmälläkin aikuisiällä.

Annettujen perusteluiden kautta aikuisopiskelijat erittelivät erilaisia hyötyjä ja haittoja, joita kouluttautumisesta voi seurata. Aikuisopiskelijoiden keskuudessa kouluttautuminen ja uuden oppiminen nähtiin yleisesti ottaen positiivisena asiana. Vanha sanonta ”ei oppi ojaan kaada” nousi perusteluissa usein esille ja tämä kiteytti hyvin yleisen suhtautumisen oppimista kohtaan. Vastaajien mukaan kouluttautuminen hyödyttää ihmistä monessa eri mielessä. Sen nähtiin lisäävän muun muassa uusia näkökulmia sekä varmuutta oman menestymisen suhteen. Aikuisopiskelijat olivat samalla kuitenkin sitä mieltä, että uuden tiedon on rakennuttava loogisesti vanhan päälle, jotta sitä pystyy hyödyntämään työelämässä tehokkaasti. Ilman käytäntöön liittämisen mahdollisuutta uuden tiedon opiskelu koettiin huonona asiana.

Aikuisopiskelijat eivät luoneet kyseisen tutkimuskysymyksen kohdalla vastakkainasettelua alemman ja ylemmän koulutusasteen välille, mikä oli hieman yllättävää. Tästä johtuen täysin yksiselitteisiä johtopäätöksiä esimerkiksi sen suhteen kumman koulutusasteen kautta ihminen saavuttaa vastaajien mielestä eniten hyötyjä, ei ollut mahdollista tehdä. Tuloksista kävi kuitenkin selvästi esille se, että korkeakoulututkinto avaa aikuisopiskelijoiden mielestä enemmän erilaisia mahdollisuuksia työn tekemisen suhteen. Tässä mielessä hyötyjen voidaan nähdä lisääntyvän nimenomaan korkeakoulututkinnon kautta. Kyseisen tuloksen

lisäksi ammatillista täydennyskoulutusta pidettiin aikuisopiskelijoiden keskuudessa tärkeänä koulutusmuotona. Lyhyempiä koulutuksia arvostetaan paljon erityisesti siinä vaiheessa, kun pohjalla on jo jokin tutkinto ja työn kehittämistä varten tarvitaan nopeasti täsmällistä tietoa.

7.1.4 Kertooko koulutus jotain ihmisestä?

Neljännän tutkimuskysymyksen kautta selvitettiin **uskoivatko ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijat, että koulutus vaikuttaa ihmisen identiteettiin?** Tätä varten muodostettiin asenneväittäjä, jonka kautta toivottiin saavan vastauksia muun muassa siihen, kuinka onnistuneina aikuisopiskelijat kokivat omat koulutusvalintansa ammattikorkeakoulutuksen osalta. Tähän tutkimustulosten perusteella ei onnistuttu kuitenkaan saamaan täysin tarkkaa vastausta. Tuloksena saatiin kuitenkin selville, että vastaamishetkellä opiskeltu tutkinto vahvisti ammattikorkeakoululaisten mielestä suhteellisen hyvin sitä kuvaa, jota he halusivat välittää itsestään muille.

Vastaajat olivat sitä mieltä, että tutkinto kertoo aina jotain ihmisestä. Tältä pohjalta voidaan olettaa, että ainakin niiden opiskelijoiden kohdalla, jotka ovat päässeet opiskelemaan haluamaansa alaa, on heidän identiteettinsä suhteellisen ehjällä pohjalla koulutukseen liittyen. Kuitenkin samaan aikaan on hyvä muistaa, että koulutusvalinta voi osoittautua yksilön kohdalla vääräksi vielä myöhemmässäkin elämänvaiheessa ja aiheuttaa jonkin asteista identiteettikriisiä. Näin ollen koulutusidentiteetistä puhuttaessa onkin tärkeää huomioda se tosiasia, että paljon riippuu aina yksilöstä itsestään, kuinka hän kokee koulutuskysymykset omalla kohdallaan. Ihmisillä on omat yksilölliset tavoitteensa niin koulutuksen kuin koko elämänsä suhteen ja yhteiskunta ja koulutus tarjoavat vain mahdollisuuksia eri vaihtoehtojen toteuttamiseen.

Vaikka osa vastaajista kokikin, että oma tutkinto vahvisti heidän identiteettiään, eivät kaikki olleet kyseisen asian kanssa samaa mieltä. Jotkut eivät olleet edes miettineet asiaa kyseiseltä kantilta ennen tutkimuksen kyselyyn vastaamista. Suuri osa aikuisopiskelijoista ilmoitti lisäksi, että vastaamishetkellä opiskeltava tutkinto oli valittu muilla, kuin itsestä ulospäin näytettävillä perusteilla. Yleinen vastaus liittyi itseä kiinnostaviin työtehtäviin, jotka opiskeltava tutkinto tulisi myöhemmin mahdollistamaan.

7.1.5 Mitä hyötyjä korkeakoulututkinto tarjoaa?

Viidennen tutkimuskysymyksen kohdalla tutkittiin **mitä hyötyjä ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijat odottivat saavansa korkeakoulututkinnosta?** Koska vastausten kautta saadut tulokset käsiteltiin jo aikaisemmassa tutkielman osassa kokonaisuudessaan, tyydytään kyseisessä yhteenveto-osiossa toteamaan lyhyesti, että vastaajien odottamat hyödyt liittyivät suurimmaksi osaksi uusien työmahdollisuuksien avautumisiin, työnkuvien laajenemisiin sekä ammattiosaamisen kehittämiseen tiedon päivittämisen kautta. Korkeakouluopiskelijat odottivat saavuttavansa lisäarvoa ennen kaikkea työtään kohtaan. Huomionarvoisena tuloksena voidaan jossain määrin pitää sitä, että kaikki tavoiteltavat hyödyt eivät liittyneet pelkästään taloudellisiin asioihin vaan koulutuksen kautta haettiin myös henkempiä asioita. Nämä liittyivät muun muassa minäkuvan vahvistamiseen itsetutkiskelun kautta.

7.2 Pohdinta

Vaikka tänä päivänä todellisuus koulutuksen kannattavuuden suhteen näyttääkin yleisesti hieman liioitellulta, on koulutuksella yhä merkitystä sosiaalisen nousun suhteen. Korkeakoulutetulla ihmisellä on paremmat mahdollisuudet taloudelliseen menestymiseen, kuin matalasti koulutetulla. (Hirvi 1996. 102-103.) Koulutusoptimismiin on siis syytä jokaisella ihmisellä yhteiskunta-asemaan katsomatta. Myös erilaiset tilastot puoltavat sitä, että korkeasti kouluttautuminen on yksilön näkökulmasta katsoen suotavaa. Yleisesti voidaan varmasti sanoa, että työmarkkinat ovat kiinnostuneita korkeasti kouluttautuneista, mutta se, mihin pisteeseen saakka, on jo eri asia.

Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoiden koulutususko vaikuttaa tutkimustulosten mukaan varsin vahvalta, mutta realistiselta. Koulutuksen voimaan uskotaan selvästi, mutta samalla tiedostetaan, että koulutus on vain yksi työllistymistä edistävästä osatekijöistä. Aikuisopiskelijat kokivat, että jatkuva kouluttautuminen ilman vahvaa työkokemusta ei kannata. Tähän liittyen, esimerkiksi yhtenä jatkotutkimuksena, voitaisiinkin selvittää erilaisia työn saamiseen negatiivisesti vaikuttavia tekijöitä työnantajien näkökulmasta katsottuna. Tämä koskee esimerkiksi ylikouluttautumista ja sen mukanaan tuomia ongelmia. Mistä tänä päivänä johtuu korkeasti kouluttautuneiden suuri työttömyys?

Tutkielman tulosten pohjalta voidaan todeta, että 11 vuotta sitten julkaistut tulevaisuuden näkymät pitävät tänä päivänä paikkansa (vrt. sivu 23). Epätyyppilliset työsuhteet ja työajat ovat lisääntyneet jatkuvasti. Näiden vaikutuksesta esimerkiksi työvoiman liikkuvuus on lisääntynyt merkittävästi niin globaalisti kuin paikallisesti. Nykyään työtä tehdään täysin erilaisista lähtökohdista käsin kuin esimerkiksi viisikymmentä vuotta sitten maatalousyhteiskunnassa. Aikuisopiskelija on normaali käsite, mitä se ei tämän päivän merkityksessään ollut vielä esimerkiksi 1900-luvun alussa. Nykyään oppiminen on yhä monimuotoisempaa niin työpaikalla kuin sen ulkopuolella ja yhtenä merkittävänä syynä tähän on luonnollisesti ollut teknologian huikea kehittyminen viimeisten vuosikymmenten aikana. Samaan aikaan on kuitenkin lisäksi selvää, että työväestön ikärakenteen muuttuessa jatkuvasti vanhemmaksi on tulevaisuuden työkentällä odotettavissa sellaisiakin ongelmia, joita on vielä tällä hetkellä vaikea ennustaa.

Kansainvälisten rajojen hävitessä yksilön koulutustausta tulee korostumaan yhä enemmän esimerkiksi työnhakutilanteissa, kun samat korkeakoulututkinnot ovat yhtä päteviä myös suomen ulkopuolisissa maissa. Koska suomessa ammattikorkeakoulut ovat profiloituneet korkeatasoisiksi työelämän ja sen kehityksen asiantuntijoiksi, on edelleen tärkeää, että kyseiset korkeakoululaitokset pystyvät tarjoamaan kansainvälisesti mitattuna riittävän tasokasta opetusta myös jatkossa. Tutkielman tulosten mukaan kansainvälistyminen ei pelottanut aikuisopiskelijoita, vaikka sen negatiivisetkin vaikutukset tiedostettiin hyvin. Mielenkiintoisena tutkimustuloksena saatiin selville, että aikuisopiskelijat eivät kokeneet toisen asteen kouluttautumista esteeksi kansainvälistyvillä työmarkkinoilla. Tämä asettaa korkeakoulustatuksen mielenkiintoiseen valoon. Tämän lisäksi selvisi, että osa aikuisopiskelijoista piti korkeakoulututkintoa selvästi vain välineellisenä tuotteena, joka mahdollistaa henkilökohtaisten hyötyjen ja tavoitteiden saavuttamisen työelämässä (vrt. Manninen ym. 2003).

Tutkielman lopuksi voidaan pohtia kokonaistulosten luotettavuutta tutkimusasetelman kautta. Tämä voi näyttää tutkimuksen sekä hyvässä että huonossa valossa. Voidaan ajatella, että asetetut tutkimuskysymykset olivat jossain määrin liian laajoja tai niitä oli asetettu lukumäärällisesti liian monta. Kuitenkin sama asia voidaan nähdä myös positiivisena asiana, koska näin koulutususkon käsitettä ei pyritty rajaamaan missään vaiheessa liikaa. Koulutususkoa käsiteltiin eri näkökulmista käsin, jolloin teoria, tilastot ja tutkimustulokset tukivat toisiaan puolueettomasti. Ainoat asiat, jotka puolueettomuuteen ja tulosten luotettavuuteen saattoivat vaikuttaa jossain määrin negatiivisesti, olivat niin sanottujen toisen kä-

den lähteiden käyttö, itse tehty mittari sekä tutkimuksen vähäinen vastausprosentti. Jatko-
tutkimuksia ajatellen kyseinen pro gradu -tutkielma tarjoaa kuitenkin hyvät lähtökohdat
sekä toimivan mittarin tutkia koulutususkoon liittyviä asioita myös muiden oppilaitosten
opiskelijoiden osalta.

LÄHTEET

- Ahteenmäki-Pelkonen, L. 2003. Ammattikorkeakoulujen orastava tutkimus- ja kehitystyö. Teoksessa Manninen, J. Kauppi, A. Puurula, A. & Kontiainen, S. (toim.) Aikuiskasvatus tutkijoiden silmin – tutkimusta 2000-luvun taitteessa. Kansanvalistusseura.
- Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino
- Antikainen, A. & Huotelin, H. 1996. Oppiminen ja elämänhistoria. Aikuiskasvatuksen 7. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Antikainen, A. Houtsonen, J. Kauppila, J. Komonen, K, Koski, L. & Käyhkö, M. 1/2000. Koulutuksen merkitys identiteetin ja kulttuurinrakentajana. Teoksessa Raivola, R. (toim.) Suomen akatemian julkaisuja. Vaikuttavuutta koulutukseen. Suomen akatemian koulutuksen vaikuttavuusohjelman tutkimuksia. Helsinki: Edita.
- Antikainen, A., Rinne, R. & Koski, L. 2000. Kasvatustieteologia. Juva: WSOY.
- Atjonen, Päivi. 2006. Akateemisen tutkielman raportointiopas. Joensuu: Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos.
- Baltes, B. P. Featherman, D. L. Lerner, R. M. 1988. Life-Span Development and Behavior. London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Eteläpelto, A. & Tynjälä, P. (toim.) 1999. Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Porvoo: WSOY.
- Fadjukoff, P. 2009. Identiteetti persoonallisuuden kokoavana rakenteena. Teoksessa Metsäpelto, Riitta-Leena & Feldt, Taru. (toim.) Meitä on moneksi. Persoonallisuuden psykologiset perusteet. Juva: WS Bookwell Oy.
- Field, J. & Leicester, M. 2003. Lifelong Learning. Education Across the Lifespan. Great Britain: TJ International Ltd. Padstow. Cornwall.

- Hakala, T. Juha. 2008. Uusi graduopas. Helsinki: Gaudeamus.
- Hall, Stuart. 1999. Identiteetti. Tampere: Vastapaino.
- Hallinan, T. Maureen. 2000. Handbook of the Sociology of Education. New York: Kluwer Academic/Plenum Publisher.
- Heikkilä, T. Tilastollinen tutkimus. 2001. Helsinki: Edita
- Heinonen, E.A. J. 2006. Suomalaisen tiede- ja ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ohjaajien silmin. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Järvelä, M. 1991. Palkkatyö ja koulutustarve. Tutkimus palkkatyön kasvusta, ammatillisuudesta ja toimijoiden strategioista Suomessa toisen maailmansodan jälkeen. Tampere: Tutkijaliitto.
- Jääskeläinen, R. 2000. Katsaus ammattikorkeakoulujärjestelmään. Snellman-instituutin B-sarja 48/2000. Kuopio: Snellman instituutti.
- Kasvio, A. 1994. Uusi työn yhteiskunta. Suomalaisen työelämän muutokset ja kehittämismahdollisuudet. Helsinki: Gaudeamus.
- Kasvio, A. & Nieminen, A. 1999. Kilpailu työstä. Tutkimus globalisaatiosta, maailmanlaajuisesta työpaikkakilpailusta ja Suomen mahdollisuuksista. Helsinki: Tampere University Press.
- Kauppi, Antti. 1991. Aikuiskoulutuksen suunnittelun kehityslinjoja. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Kauppila, J. & Mäki-Ketelä, J. Aikuiskoulutuksen globaaleilla markkinoilla. Teoksessa Suoranta, J., Kauppila, J. & Rekola, H. 2006. Aikuiskasvatuksen risteysasemalla. Johdatus aikuiskasvatukseen. Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Kauppila, J. & Sivenius, A. Sosiaaliset liikkeet kansalaisyhteiskunnan kasvatusympäristönä. Teoksessa Suoranta, J., Kauppila, J. & Rekola, H. 2006. Aikuiskasvatuksen risteysasemalla. Johdatus aikuiskasvatukseen. Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.

- Kauppila, J. Elinikäinen oppiminen suomalaisessa oppimisyhteiskunnassa. Teoksessa Suoranta, J., Kauppila, J. & Rekola, H. 2006. Aikuiskasvatuksen risteysasemalla. Johdatus aikuiskasvatukseen. Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Kivinen, O. & Rinne, R. 1991. Koulutuksen kentät ja kulku. Teoksessa Takala, T. (toim.) Kasvatussosiologia. Juva: WSOY.
- Klemelä, K. 2003. Koulutususkon varhainen linnake: Suomen Valtion Rautatiet koulutusvaatimusten kohottajana. Teoksessa Rinne, R. & Kivirauma, J. (toim.) Koulutuksellista alaluokkaa etsimässä. Matala koulutus yhteiskunnallisen aseman määrittäjänä Suomessa 1800- ja 1900-luvulla. Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Koski, L. & Moore, E. 2003. Pitkä opintie. Aikuisiällä suoritettu yliopistotutkinto ja koulutuksellisen elämäntien muutos. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja.
- Kukkonen, A. 2004. Pro gradu. Koulutususkon lähettiläät. Tutkimus koulutususkosta yhteiskunnallisena ilmiönä. Kasvatustieteiden tiedekunta. Sosiologia. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Lappalainen, K. 2001. Yläasteelta eteenpäin – oppilaiden erityisen tuen tarve peruskoulun päättövaiheessa ja toisen asteen koulutuksessa. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja.
- Lawrence, A. Pervin. 2003. The Science of personality. New York. Oxford University Press.
- Manninen, J., Mansikkamäki, E., Luukannel & Riihilä, S. 2003. Elinikäisen oppimisen tuska ja kurjuus? Aikuisten koulutusta ja oppimista koskevat mielikuvat. Helsinki: Palmenia
- Moberg, S. 2002. Integraation ja inklusiivisen kasvatuksen ideologia ja kehittyminen. Teoksessa Janhukainen, M. (toim.) Lasten erityishuolto ja -opetus Suomessa. Juva: WS Bookwell Oy.

- Moore, E. 2003. Aikuiset yliopisto-opiskelijat: elinikäistä oppia käytännössä. Teoksessa Manninen, J. Kauppi, A. Puurula, A. & Kontiainen, S. (toim.) Aikuiskasvatus tutkijoiden silmin – tutkimusta 2000-luvun taitteessa. Kansanvalistusseura.
- Moore, E. 2005. Aikuisen muuttuva koulutusidentiteetti. Teoksessa Heikkinen, A. (toim.) Aikuiskasvatuksen tutkimuspolut. Kansanvalistusseura.
- Nieminen, M. 2003. Köyhälistön koulutus 1880-1990-luvun Suomessa - Oikeus vai velvollisuus? Teoksessa Rinne, R. & Kivirauma, J. (toim.) Koulutuksellista alaluokkaa etsimässä. Matala koulutus yhteiskunnallisen aseman määrittäjänä Suomessa 1800- ja 1900-luvulla. Turku: Painosalama Oy.
- Nummenmaa, L. 2004. Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Helsinki: Tammi.
- Opetusministeriö 2010a. Hakeneiden tilasto. TAULUKKO1.
<https://kotaplus.csc.fi/online/Haku.do> [viitattu 16.4.2010]
- Opetusministeriö 2010b. Yliopistotutkintojen keskimääräiset suoritusajat.
<https://kotaplus.csc.fi/online/Haku.do> [viitattu 22.4.2010]
- Opetusministeriö 2010c. Yliopistokoulutus.
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/yliopistokoulutus/yliopistot/> [viitattu 8.4.2010]
- Opetusministeriö 2010d. verkkolehti.
<http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2004/0209/amkota.html> [viitattu 22.4.2010]
- Opetusministeriö 2010e. Ammattikorkeakoulutus.
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/ammattikorkeakoulut/> [viitattu 8.4.2010]
- Parikka, A. 1999. Ekonomi vai tradenomi? Kaupallisen alan korkeakoulutus 1990-luvulla. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimuskeskuksen raportti.
- Raivola, R. 2000. Tehoa vai laatua oppimiseen. Juva: WS Bookwell Oy.

- Rinne, R. & Kivirauma, J. 2003. Koulutuksen ja syrjäytymisen muuttuva yhteys. Teoksessa Rinne, R. & Kivirauma, J. (toim.) Koulutuksellista alaluokkaa etsimässä. Matala koulutus yhteiskunnallisen aseman määrittäjänä Suomessa 1800- ja 1900-luvulla. Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Rinne, R. & Salmi, E. 1998. Oppimisen uusi järjestys. Tampere: Vastapaino.
- Rouhelo, A. 2001. Akateemisten työllistyminen, tulevaisuuden muutostuulet ja piilevät työmarkkinat. Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos.
- Silvennoinen, Heikki. & Klas, Kenneth. 1996. Kestääkö koulutususkko pitkittyvän työttömyyden? Kasvatus 27 (1), 62-71.
<http://elektra.helsinki.fi/joecat.joensuu.fi:8080/se/k/0022-927-x/27/1/kestaako.pdf>
 Luettu; 11.4.2010
- Suoranta, J. & Kauppila, J. 2006. Onko aikuiskasvatus sosiaalinen kuvitelma ja uskon asia? Teoksessa Suoranta, J., Kauppila, J. & Rekola, H. 2006. Aikuiskasvatuksen risteysasemalla. Johdatus aikuiskasvatukseen. Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskus.
- Tilastokeskus. Ammattikorkeakoulutuksen tilastot. <http://www.stat.fi/til/akop/tau.html> [viitattu 3.11.2012]
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus
- Viinamäki, L. 1999. Periodielämää? Tutkimus vuonna 1966 syntyneiden ylitorniolaisten opiskelu- ja työssäkäyntireiteistä. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta.
- Vilho, H. 1996. Koulutuksen rytmivaihdos. 1990-luvun koulutuspolitiikka Suomessa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Wiio, A. Osmo. 2002. Huominen on tänään. 50 vuotta tietotekniikan ennusteita. Juva: WS Bookwell.
- YLE 2008. Sivistyskansan tarinan osa 1: Sinivalkoinen sivistys. YLE Teema/Ylen avoin yliopisto.

LIITE 1. Aloittajatarpeet taulukko. http://www.oph.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oph/embeds/49362_Aloittajatarpeet_taulukko.pdf
[viitattu 16.4.2010]

Kouhtusala Kouhtusaste	Nuorten koulutuksessa aloittaneet			Keskimääräinen aloittajatarve 2011–2015				Erotus kokonaistarve - nuorten aloittajatarve	
				Nuorten koulutus		Kokonaistarve			
	2004	2005	2006	Perus- kehitys	Tavoite- kehitys	Perus- kehitys	Tavoite- kehitys	Perus- kehitys	Tavoite- kehitys
Humanistinen ja kasvatusala	6 090	6 000	5 790	4 600	5 100	5 000	5 900	400	800
Kulttuuriala	7 890	7 830	7 780	3 400	3 800	3 700	4 500	300	700
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	15 160	15 250	15 330	16 200	14 400	17 600	16 900	1 400	2 500
Luonnontieteiden ala	7 520	7 190	6 910	3 600	4 300	3 900	5 000	300	700
Tekniikan ja liikenteen ala	31 370	30 900	31 510	33 500	34 200	36 700	40 200	3 200	6 000
Luonnonvara- ja ympäristöala	4 300	4 150	3 910	4 000	3 800	4 300	4 500	300	700
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	14 560	14 900	14 990	17 300	18 000	18 800	21 200	1 500	3 200
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	8 460	8 430	8 410	10 100	9 400	11 100	11 100	1 000	1 700
Kouhtusalat yhteensä	95 350	94 650	94 630	92 700	93 000	101 100	109 300	8 400	16 300
Ammatillinen peruskoulutus	47 870	47 540	48 120	56 000	51 900	61 400	61 300	5 400	9 400
Ammattikorkeakoulu	26 410	26 320	26 160	22 300	24 000	24 300	28 100	2 000	4 100
Yliopisto	21 070	20 790	20 350	14 400	17 100	15 400	19 900	1 000	2 800
Muu koulutus tai ei ammatillista tutkintoa ¹⁾				2 600	2 300	2 700	2 600	100	300
Kouhtusasteet ja muut yhteensä	95 350	94 650	94 630	95 300	95 300	103 800	111 900	8 500	16 600

1) Muu koulutus sisältää sotilas- ja rajavartiolaitoksen, palo- ja pelastusalan, poliisialan ja vankeinhoidon koulutuksen.

Lähde: Koulutus ja työvoiman kysyntä 2020. Tulevaisuuden työpaikat – osaajia tarvitaan. Opetushallitus

Ammattikorkeakoulukoulutuksen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnot 1992-2007

LIITE 2. Ammattikorkeakoulujen uudet opiskelijat, opiskelijat ja tutkinnot koulutusaloittain:

Vuosi	Ammattikorkeakouluja		Uusia opiskelijoita 1)		Opiskelijoita		Tutkintoja	
	Väliaikaisia	Vakinaisia	Yhteensä	Naisia	Yhteensä	Naisia	Yhteensä	Naisia
1992	22	-	6 611	3 183	6 915	3 306	-	-
1993	22	-	8 302	4 190	14 478	7 070	-	-
1994	22	-	10 227	5 150	23 584	11 770	68	51
1995	22	-	10 540	5 380	31 557	15 890	1 638	1 120
1996	19	9	18 153	9 795	42 722	21 912	4 580	2 539
1997	15	16	27 493	14 969	62 258	33 094	5 956	3 385
1998	13	21	31 887	18 210	82 211	44 841	6 971	4 178
1999	8	25	33 149	18 786	100 783	55 488	9 890	6 361
2000	1	30	33 562	19 159	114 020	62 700	14 178	9 159
2001	1	30	33 001	18 801	118 013	65 123	18 045	11 631
2002	1	30	34 691	18 913	126 767	67 838	20 462	13 074
2003	0	31	36 701	20 221	129 875	69 245	20 588	13 008
2005			36 911		132 783			
2006			36 276		132 560			
2007			36 632		133 284			
2008			ei tietoa saatavilla					
2009			ei tietoa saatavilla					
2010			ei tietoa saatavilla					

1) Vuoteen 2001 asti uusissa opiskelijoissa mukana vain läsnä oleviksi ilmoittautuneet uudet opiskelijat. (<http://www.stat.fi/til/akop/tau.html>) [viitattu 16.4.2010.]

LIITE 3. Kyselylomakkeen saatekirje (lähetetty sähköpostiviestinä e-lomakkeen kanssa)**Arvoisa vastaanottaja,**

Kutsun sinut osallistumaan tutkimukseen, jonka avulla selvitetään Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoiden käsityksiä koulutuksesta ja työelämästä. Kyseessä on pro gradu-tutkielma, jonka tulosten avulla on mahdollista kehittää ammattikorkeakoulun toimintaa.

Kysely on luottamuksellinen. Vastaaminen tapahtuu nimettömästi, eivätkä yksittäisen henkilön vastaukset ole tunnistettavissa tutkimuksen tuloksista. Tutkimuksen onnistumisen kannalta on erittäin tärkeää, että juuri sinä vastaat kyselyyn.

Kyselyyn on mahdollista vastata kahden viikon ajan, 25.4.2012 saakka. Vastaaminen tapahtuu verkkolomakkeella osoitteessa:

<http://elomake.joensuu.fi/lomakkeet/4012/lomake.html>

Jos haluat lisätietoja tai selvennystä vastaan mielelläni tutkimusta koskeviin kysymyksiin.

Kiitos etukäteen vastauksestasi!

Teemu Ahtonen
KK, opiskelija
Itä-Suomen yliopisto
tahtonen@student.uef.fi

LIITE 4. Kyselylomake (e-lomake)

Tämän tutkimuksen avulla selvitetään korkeasti koulutettujen käsityksiä koulutuksesta. Kysely on tarkoitettu kaikille Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoille seitsemällä eri koulutusosalalla.

KYSELYLOMAKE

Alla on erilaisia väittämiä, jotka koskevat **koulutuksen ja työelämän suhdetta**. Pyydän sinua arvioimaan, oletko väittämien kanssa samaa vai eri mieltä, ja lisäksi perustelemaan valintasi. Pyri vastaamaan niin, että vastauksesi kuvastaa mahdollisimman hyvin omaa mielipidettäsi, ja vastaa jokaiseen väittämään.

Käytä väittämien arvioinnissa seuraavaa 1-5 asteikkoa:

5 = täysin samaa mieltä kuin väite.

4 = hieman samaa mieltä.

3 = näiden kahden väliltä.

2 = hieman eri mieltä.

1 = täysin eri mieltä.

Perustele jokaisen väittämän jälkeen valintasi omin sanoin, kirjoittamalla mielipiteesi perustelut kysymysten alla olevaan vastaustilaan. Yritä vastata laajemmin kuin vain muutamalla sanalla, jotta perustelusi tulee hyvin esille.

Koulutus on paras tie työllistymiseen

1. Täysin eri mieltä	2. Hieman eri mieltä	3. Mielipiteeni on näiden väliltä	4. Hieman samaa mieltä	5. Täysin samaa mieltä
☐	☐	☐	☐	☐

Perustele mielipiteesi, eli miksi valitsit juuri kyseisen numeron:

E-lomake: leveys 80, korkeus 5, max. 500 merkkiä.
Avoin vastaus.

Tarpeen tullen on oltava valmis vaihtamaan ammattia, jotta voi pysyä työelämässä

1. Täysin eri mieltä	2. Hieman eri mieltä	3. Mielipiteeni on näiden väliltä	4. Hieman samaa mieltä	5. Täysin samaa mieltä
☐	☐	☐	☐	☐

Perustele mielipiteesi, eli miksi valitsit juuri kyseisen numeron:

Kansainvälistyvillä työmarkkinoilla selviäminen vaatii korkeakoulututkinnon hankkimista

1. Täysin eri mieltä	2. Hieman eri mieltä	3. Mielipiteeni on näiden väliltä	4. Hieman samaa mieltä	5. Täysin samaa mieltä
☐	☐	☐	☐	☐

Perustele mielipiteesi, eli miksi valitsit juuri kyseisen numeron:

Mitä enemmän ihmisellä on suoritettuna korkeakouluopintoja, sitä paremmin hän menestyy työmarkkinoilla

1. Täysin eri mieltä	2. Hieman eri mieltä	3. Mielipiteeni on näiden väliltä	4. Hieman samaa mieltä	5. Täysin samaa mieltä
☐	☐	☐	☐	☐

Perustele mielipiteesi, eli miksi valitsit juuri kyseisen numeron:

Koulutuksen kautta saatavat hyödyt lisääntyvät sitä mukaa, mitä enemmän ihminen kouluttaa itseään

1. Täysin eri mieltä	2. Hieman eri mieltä	3. Mielipiteeni on näiden väliltä	4. Hieman samaa mieltä	5. Täysin samaa mieltä
☐	☐	☐	☐	☐

Perustele mielipiteesi, eli miksi valitsit juuri kyseisen numeron:

Nyt opiskelemani tutkinto vahvistaa sitä kuvaa, jonka haluan välittää itsestäni muille

1. Täysin eri mieltä	2. Hieman eri mieltä	3. Mieltäni on näiden väliltä	4. Hieman samaa mieltä	5. Täysin samaa mieltä
☐	☐	☐	☐	☐

Perustele mielipiteesi, eli miksi valitsit juuri kyseisen numeron:

Mitä hyötyä ja lisäarvoa odotat AMK-tutkinnon suorittamisesta olevan sinulle?

Miten kehittäisit Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun opinto-ohjausta, jotta se palvelisi paremmin opiskelijaa opintojen aikana?

TAUSTATIEDOT

Sukupuoli: nainen mies

Syntymävuosi: 19__

Monettako vuotta opiskelet: 1 2 3 4 5 6 7

Suoritettava tutkinto AMK (alempi amk-tutkinto) YAMK (ylempi amk-tutkinto)

Koulutusala:

- Kulttuuriala
- Luonnontieteiden ala
- Luonnonvara- ja ympäristöala
- Matkailu-, ravitsemis- ja talousala
- Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
- Tekniikan ja liikenteen ala
- Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala

Korkein koulutus, jonka olet suorittanut viimeksi loppuun ennen nykyisiä ammattikorkeakouluopintoja:

- Peruskoulu
- Lukion oppimäärä tai ylioppilastutkinto
- Ammatillinen toisen asteen tutkinto (ammattikoulu, ammattiopisto jne.)
- Ammattikorkeakoulututkinto (AMK)
- Ylempi ammattikorkeakoulututkinto (YAMK)
- Yliopiston alempi korkeakoulututkinto (Kandidaatti)
- Yliopiston ylempi korkeakoulututkinto (Maisteri)
- Licensiaatin tai tohtorin tutkinto
- Muu?

Opiskeletko tällä hetkellä

- ensimmäistä ammattia
- toista ammattia
- kolmatta tai sitäkin useampaa ammattia

Mikäli opiskelet tällä hetkellä itsellesi toista tai useampaa ammattia, onko ammattialasi säilynyt samana?
(esim. terveydenhoitoalalla lähihoitajasta sairaanhoitajaksi...)

- kyllä, jatkan samalla ammattialalla ei, olen vaihtanut ammattialaa

KIITOS!

LIITE 5. ASENNEVÄITTÄMIEN TULOSTEN YHTEENVETO

Asenneväittäjä 1	1 = täysin eri mieltä	2 = hieman eri mieltä	3 = näiden välillä	4 = hieman samaa mieltä	5 = täysin samaa mieltä
Koulutus on paras tie työllistymiseen		12,3 %	11 %	37 %	39,7 %
Naisten ja miesten uskomusten välillä on tilastollisesti merkitsevä ero			Miehet ka 3,61 kh ,979	Kaikki ka 4,04 kh 1,006 Md 4 Naiset ka 4,18 kh ,983	Mo 5

(N 73, naiset n 55, miehet n 18) (U=323,p<.05) p ,019

Ikäluokka	ka	kh	Md
24 - 40-vuotiaat	3,86	1,018	4
41 - 60-vuotiaat	4,22	,976	4

(N 73, 24 - 40-vuotiaat n 36, 41 - 60-vuotiaat n 37) (U=523, p≥.05) p ,093

Luokkien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa

Asenneväittäjä 2	1 = täysin eri mieltä	2 = hieman eri mieltä	3 = näiden väliltä	4 = hieman samaa mieltä	5 = täysin samaa mieltä
Tarpeen tullen on oltava valmis vaihtamaan ammattia, jotta voi pysyä työelämässä	2,7 %	2,7 %	17,8 %	28,8 %	47,9 %
Ryhmien uskomusten välillä ei ole merkittäviä eroja				Kaikki ka 4,16 kh 1,000 Md 4 Naiset ka 4,11 kh 1,066 Miehet ka 4,33 kh ,767	Mo 5

(N 73, naiset n 55, miehet n 18) (U=456, $p \geq .05$) p ,591

Ikäluokka	ka	kh	Md
24 - 40-vuotiaat	4,22	,866	4
41 - 60-vuotiaat	4,11	1,125	4

(N 73, 24 - 40-vuotiaat n 36, 41 - 60-vuotiaat n 37) (U=657,5 $p \geq .05$) p ,919

Luokkien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa

Asenneväittäjä 3	1 = täysin eri mieltä	2 = hieman eri mieltä	3 = näiden väliltä	4 = hieman samaa mieltä	5 = täysin samaa mieltä
Kansainvälistyvillä työmarkkinoilla selviäminen vaatii korkeakoulututkinnon hankkimista	6,8 %	27,4 %	16,4 %	32,9 %	16,4 %
			Kaikki ka 3,25 kh ,143 Md 3	Mo 4	
			Naiset ka 3,33 kh 1,187		
			Miehet ka 3,00 kh 1,328		
Ryhmien välillä ei ole merkittäviä eroja					

(N 73, naiset n 55, miehet n 18) (U=425, $p \geq .05$) p ,356

Ikäluokka	ka	kh	Md
24 - 40-vuotiaat	3,22	1,267	3,5
41 - 60-vuotiaat	3,27	1,194	3

(N 73, 24 - 40-vuotiaat n 36, 41 - 60-vuotiaat n 37) (U=654,5 $p \geq .05$) p ,896

Luokkien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa

Asenneväittäjä 4	1 = täysin eri mieltä	2 = hieman eri mieltä	3 = näiden väliltä	4 = hieman samaa mieltä	5 = täysin samaa mieltä
Mitä enemmän ihmisellä on suoritettuna korkeakouluopintoja, sitä paremmin hän menestyy työmarkkinoilla	19,2 %	20,5 %	35,6 %	17,8 %	6,8 %
		Kaikki ka 2,73 kh 1,170	Mo 3 Md 3		
		Naiset ka 2,73 kh 1,193			
		Miehet ka 2,72 kh 1,127			
Ryhmien välillä ei ole merkittäviä eroja					

(N 73, naiset n 55, miehet n 18) (U=494, $p \geq .01$) p ,989

Ikäluokka	ka	kh	Md
24 - 40-vuotiaat	2,58	1,251	3
41 - 60-vuotiaat	2,86	1,084	3

(N 73, 24 - 40-vuotiaat n 36, 41 - 60-vuotiaat n 37) (U=584,5 $p \geq .05$) p ,352

Luokkien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa

Asenneväittäjä 5	1 = täysin eri mieltä	2 = hieman eri mieltä	3 = näiden väliltä	4 = hieman samaa mieltä	5 = täysin samaa mieltä
Koulutuksen kautta saatavat hyödyt lisääntyvät sitä mukaa, mitä enemmän ihminen kouluttaa itseään	4,1 %	9,6 %	24,7 %	46,6 %	15,1 %
Ryhmien välillä ei ole merkittäviä eroja			Kaikki ka 3,59 kh ,998	Mo 4 Md 4	
			Naiset ka 3,62 kh 1,045		
			Miehet ka 3,50 kh ,857		

(N 73, naiset n 55, miehet n 18) (U=451, $p \geq .01$) p ,548

Ikäluokka	ka	kh	Md
24 - 40-vuotiaat	3,47	1,028	4
41 - 60-vuotiaat	3,70	,968	4

(N 73, 24 - 40-vuotiaat n 36, 41 - 60-vuotiaat n 37) (U=570, $p \geq .05$) p ,259

Luokkien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa

Asenneväittäjä 6	1 = täysin eri mieltä	2 = hieman eri mieltä	3 = näiden väliltä	4 = hieman samaa mieltä	5 = täysin samaa mieltä
Nyt opiskelemani tutkinto vahvistaa sitä kuvaa, jonka haluan välittää itsestäni muille	5,5 %	13,7 %	9,6 %	32,9 %	38,4 %
			Kaikki ka 3,85 kh 1,232	Md 4	Mo 5
			Naiset ka 3,95 kh 1,177		
			Miehet ka 3,56 kh 1,381		
Ryhmien välillä ei ole merkittäviä eroja					

(N 73, naiset n 55, miehet n 18) (U=412,5 $p \geq .01$) p ,267

Ikäluokka	ka	kh	Md
24 - 40-vuotiaat	3,83	1,134	4
41 - 60-vuotiaat	3,86	1,337	4

(N 73, 24 - 40-vuotiaat n 36, 41 - 60-vuotiaat n 37) (U=620, $p \geq .05$) p ,594

Luokkien välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa